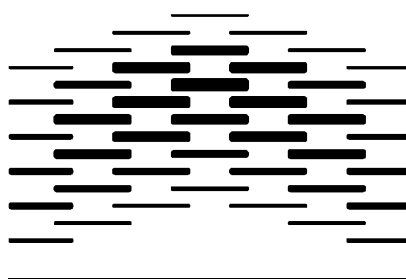

Masteroppgave i yrkespedagogikk 2012

**Hvordan opplever elevene medvirkning i opplæringen
på helse og sosial vg1 etter LK06.**

Eli Kristin Bjørnstad

**HØGSKOLEN I OSLO
OG AKERSHUS**

Avdeling for yrkesfaglærerutdanning

Sammendrag

Dette er et sammendrag av en masteroppgave i yrkespedagogikk om elevmedvirkning i en videregående skole. Denne undersøkelsen er gjort på til sammen 52 elever i en videregående skole på programfaget helse og sosial videregående kurs1, for å forske på hvordan elevene opplever elevmedvirkningen.

Bakgrunn

Etter innføringen av kunnskapsreformen 2006 i den videregående skole, fikk vi nye kompetansemål og noen nye grunnlagsdokumenter å forholde oss til. Blant disse var læringsplakaten som sier hva vi lærere skal gjøre i det daglige læringsarbeidet med elevene. Der står det blant annet at elevene skal være med i planleggingen, gjennomføringen og vurderingen av opplæringen. Det er også andre grunnlagsdokumenter som sier at elevene skal være medvirkende i opplæringen. En brukerundersøkelse som ble gjort av Akershus fylkeskommune (utdanningsdirektoratet) tyder på at Strømmen videregående skole hadde forholdsvis lav grad av elevmedvirkning. Dette opplever jeg også i det daglige læringsarbeidet, og ønsket mitt er å få til mer elevmedvirkning.

Formål

Dette prosjektets hensikt har vært å undersøke hvordan elevene i en videregående skole opplever elevmedvirkningen i det daglige læringsarbeidet. Opplever elevene at de får være med og planlegge, gjennomføre og vurdere læringsarbeidet? Hvordan kan vi få til mer elevmedvirkning, og hvorfor er dette viktig i utvikling av yrkeskunnskap mot yrkeskompetanse?

Metode

Prosjektet er basert på analyse av data fra en kvalitativ og en kvantitativ undersøkelse. Jeg spurte 45 informanter i den kvantitative undersøkelsen og 7 informanter i den kvalitative undersøkelsen. Jeg satte meg også inn i relevant teori og litteratur og supplerte med egen praksiserfaring, samtidig som prosjektet jo springer ut av min egen førforståelse av hva elevmedvirkning er og hvordan det bør fungere.

Funn

Resultatet av denne forskningen er at elevmedvirkning i en videregående skole på programfaget helse og sosial videregående kurs¹, er mangelfull. Vi bør videreutvikle forhold som vi er godt i gang med, som vurderingsarbeid sammen med elevene, glede oss over høy grad av trivsel ved skolen og involvere elevene enda mer i praksisutplasseringen enn vi gjør i dag. Når det gjelder planarbeid og utvikling av mappeoppgaver, er elevmedvirkning fraværende i dag, og dette trenger vi å samarbeide med elevene for å forbedre.

Summary

This is a summary of a master's thesis in vocational pedagogy about student participation at a vocational high school. Our survey was conducted among 52 students who attend their first year at Program for Health and Social Care. The goal has been to find out how the students feel about their ability to participate in how and what they study.

Background

After the implementation of the 2006 Knowledge Promotion Reform, schools received new competence aims and new foundation documents in addition to the documents they already had. The new documents contain, among other things "Principles of Training", which guide teachers in their daily work with students. The guidelines say that students should be involved in planning, carrying out and evaluating their own training. There are other documents too that indicate that students should participate in their own education. Based on a user survey conducted by Akershus Fylkeskommune (Ministry of Education and Research) our school has few students who play an active role in their own education. This is something I have experienced in my daily work as a teacher as well, and I wish to promote more student participation.

Purpose

The purpose of my survey has been to map high school students' experiences with student participation. To what extent do students feel that they take part in planning, carrying out and evaluating lessons? How can we encourage more student participation? And why is

taking an active part in your own training an important step towards professional competence?

Method

The project is based on data from one quantitative and one qualitative survey. I questioned 45 informants in the quantitative survey and 7 informants in the qualitative survey. I analyzed relevant theory and literature on the subject, and added my preconceptions about student participation and my own work experience to the mix.

Results

The results of my research show that student participation among the first year students at Program for Health and Social Care is not up to par. Thus we need to develop further projects that we are already involved in like student self-evaluation, and also let students take even more part in deciding where they want to do their work placement. When it comes to planning and deciding what tasks are included in students' work portfolio student participation is absent, which is something we need to work with the students to improve. On a more positive note, feedback from my informants indicate that students at our school thrive, and that is something to be proud of.

INNHOLDFORTEGNELSE

SAMMENDRAG...

1	INNLEDNINGEN	1
1.1	Hvorfor ønsker jeg å gjennomføre dette prosjektet?.....	1
1.2	Min for forståelse av elevmedvirkning i den videregående skole.....	2
1.3	Valg av forskningstilnærming.....	5
1.4	Fra opplevd situasjon til problemstilling.....	5
1.5	Elevmedvirkning kan ha følgende innhold	7
1.6	Hvordan kan elevene være med og medvirke	7
1.7	Problemstilling	9
1.8	Begrepsavklaring.....	9
1.9	Hovedpunkter i oppgaven	10
2	HVA SIER GRUNNLAGSDOKUMENTENE OM ELEVMEDEVIRKNING.	11
2.1	Kunnskapsløftet og nye forskrifter.....	11
2.2	Hva sier forskriftene generelt om elevmedvirkning.....	13
2.3	Andre forhold som har vært eller styrer det vi gjør i dag.....	13
3	HVA ULIKE DIDAKTISKE RETNINGSLINJER SIER OM ELEVMEDEVIRKNING I FORHOLD TIL LÆRINGSARBEIDET	14
3.1	Ulike pedagogiske modeller og elevmedvirkning.....	14
3.2	Tylers syn på elevmedvirkning i læringsarbeidet.	15
3.3	Illeris syn på elevmedvirkning i læringsarbeidet.	17
3.4	Stenhouse syn på elevmedvirkning i læringsarbeidet.	20
3.5	Yrkeskunnskap og elevmedvirkning i læringsarbeidet.....	22
4	ELEVMEDEVIRKNING PÅ HSVG1 I ET DIDAKTISK RELASJONSPERSPEKTIV.25	
4.1	Elevmedvirkning i forhold til elevenes læreforutsetninger.....	27
4.2	Elevmedvirkning i forhold til rammebetingelser	28
4.3	Elevmedvirkning i forhold til mål.....	29
4.4	Elevmedvirkning i forhold til innhold.	30
4.5	Elevmedvirkning i forhold til arbeidsformer.	30
4.6	Elevmedvirkning i forhold til vurdering.	31
5	FORSKNINGSTILNÆRMING OG FORSKNINGSMETODE	32
5.1	Innledning til metodekapitlet.	32
5.2	Metodevalg i forhold til problemstillingen.	32

5.3	Begrunnelsen for å velge kvantitativ undersøkelse i forhold til problemstillingen. .	33
5.4	Plan for den kvantitative undersøkelsen	35
5.4.1	Hvem skal jeg spørre i den kvantitative undersøkelsen?	35
5.4.2	Hva skal jeg spørre om i den kvantitative undersøkelsen?	36
5.4.3	Rammer for den kvantitative undersøkelsen.....	39
5.5	Kvalitativ undersøkelse.....	40
5.6	Begrunnelse for den kvalitative undersøkelsen.....	40
5.7	Plan for den kvalitative undersøkelsen.	41
5.7.1	Hvem skal jeg spørre i den kvalitative undersøkelsen.	42
5.7.2	Hva skal jeg spørre om i den kvalitative undersøkelsen?	43
5.8	Kvalitativ undersøkelse, med begrunnelser fra teori og didaktisk relasjonstenkning.	43
5.8.1	Spørreskjema for elevene på programfaget helse og sosial vg1 med begrunnelse fra den didaktisk relasjonstenkning.	43
5.8.2	Etiske perspektiver i prosjektet	50
5.9	Kritiske betraktninger av undersøkelsene	51
5.9.1	Verifisering – validitet og reliabilitet.....	52
6	PRESENTASJON AV MINE FORSKNINGSDATA.....	53
6.1	Svarene fra elevene på spørreundersøkelsen.....	54
6.2	Presentasjon av svarene i den kvalitative undersøkelsen.....	63
6.2.1	Forventninger til utdanningen	63
6.2.2	læringsmiljøet.....	64
6.2.3	Yrkesvalg	65
6.2.4	Kompetansemålene.	66
6.2.5	Elevenes opplevelse av den teoretiske undervisningen	67
6.2.6	Elevens opplevelse av praksisperioden?	69
6.2.7	Elevens opplevelse av forhold mellom teori og praksis.....	70
6.2.8	På hvilken måte mener du elevene kan medvirke i det daglige læringsarbeidet?	71
6.2.9	På hvilken måte kan dette med å være med å bestemme på skolen påvirke deg som framtidig yrkesutøver?.....	72
6.3	Sammendrag av hva elevene svarte i undersøkelsene.....	73
7	HVORDAN OPPLEVER ELEVENE MEDVIRKNING I VIDEREGÅENDE OPPLÆRING PÅ HSVG1?	74
7.1	Opplever elevene at de får være med å planlegge, gjennomføre og vurdere?	75

7.2	Hvordan synes elevene at vi lærere kan legge til rette for mer medvirkning?.....	76
7.3	Hvorfor er medbestemmelse i læringsarbeidet så viktig for framtidige yrkesutøvere i utvikling av yrkeskunnskap?.....	77
7.4	Hvordan opplever elevene medvirkning i videregående opplæring på HSvg1?.....	78
	LITTERATURLISTE	81
	Vedlegg: 1 Elevundersøkelse fra Udanningsdirektoratet.....	84
	Vedlegg: 2 Spørreundersøkelse til elever ved Strømmen videregående skole på HSvg1. ..	89
	Vedlegg: 3 intervjuguide for elevene på programfaget helse og sosial vgs1.....	92
	Vedlegg: 4 Rektor godkjenning for spørreundersøkelser.	94

FORORD

Etter flere år som lærer i den videregående skole innenfor programfaget helse og sosial, har jeg engasjert meg i ulike deler av opplærings situasjonen til elevene og har stiftet bekjentskap med ulike syn på læring. Jeg har opplevd at reformer har kommet og gått, og har et ønske om at arbeidet skal være til det beste for elevene i framtiden. Mitt ønske er at vi skal være noe i forkant av utviklingen og tenke elevenes beste i utviklingen av yrkeskompetanse, og at vi i dette arbeidet må høre på elevene. Jeg vil gjerne takke elever og kolleger for spennende samarbeid på helse og sosial videregående kurs 1 i forbindelse med prosjektet mitt.

Til slutt vil jeg takke sønnen min Henrik for hans utholdenhet med meg i alle disse skrivestunder. Han har fått en klar forestilling om at han i framtiden aldri skal bli lærer, fordi de jobber bestandig.

Rælingen, mai 2012

Eli Kristin Bjørnstad

1 INNLEDNINGEN

1.1 Hvorfor ønsker jeg å gjennomføre dette prosjektet?

Jeg har jobbet som lærer i den videregående skole i mange år, og har erfart at elevenes medvirkning i undervisningen har variert sterkt i disse årene. Problemstillingen for denne masteroppgaven er: **Hvordan opplever elevene medvirkning i opplæringen på helse og sosial vg1?**

Det er tre spørsmål jeg ønsker å finne ut mer om i dette prosjektet:

- **Opplever elevene at de får være med og planlegge, gjennomføre og vurdere læringsarbeidet de gjør?**
- **Hvordan synes elevene at vi lærere kan legge til rette for mer elevmedvirkning i det daglige læringsarbeidet?**
- **Hvorfor er medbestemmelse i læringsarbeidet så viktig for allmenndannelsen til framtidige yrkesutøvere i utvikling av yrkeskunnskap?**

Bakgrunnen for disse spørsmålene er at jeg mener dette er et viktig arbeid i skolen. Dette kan blant annet ha noe med elevenes motivasjon å gjøre i læringsarbeidet. Det kan også føre til at elevene opplever opplæringen som mer meningsfylt fordi de kan påvirke og medvirke. Det kan videre bidra til en livslang læring for elevene i utvikling av yrkeskunnskap.

Allmenndannelsen til framtidige yrkesutøvere er også et viktig aspekt jeg ønsker å belyse i oppgaven. Dette kan inneholde demokratiforståelse og demokratisk deltagelse og elevens bevisstgjøring av egne evner og talenter. Dette er blant annet noe styringsdokumentene legger vekt på etter innføringen av LK06, hvor det går fram at elevene vi utdanner skal stimuleres til å utvikle egne læringsstrategier og evne til kritisk tenkning, for å nevne noe av det som er nytt etter LK06. (læringsplakaten, kunnskapsløftet, utdanningsdirektoratet 2005).

Yrkeslivet er i kontinuerlig utvikling som samfunnsstrukturen forøvrig. Jeg mener det derfor er viktig at elevene har evne til omstilling og endringsdyktighet både nå og senere som yrkesaktive. Dette kan begrunnes med at det yrket eleven utdanner seg til, er i rask

endring og at eleven både nå og i fremtiden må følge med i utviklingen av ny teknologi og nye kunnskaper. Elevmedvirkning i læringsarbeidet kan medvirke til å hjelpe elevene til å ta ansvar for egne læringsstrategier og personlige utvikling og identitet i utdanningssituasjonen. Dette som nevnt her, sammen med kulturell kompetanse, er viktig kompetanse å ta med videre for elevene og inngår i det vi kaller allmenndannelse.

Jeg har i tidligere oppgaver skrevet om mappevurdering og mappemetodikk og utvikling av kjennetegn på måloppnåelse. Jeg har i den forbindelse fått mye ny kunnskap om vurderingsarbeidet og har fått interessen for hva som ligger til grunn for handlingene vi gjør som lærer, altså det kunnskapsfilosofiske fundament. Det kunnskapsfilosofiske fundament dreier seg særlig om synet på læring, kunnskap og hvordan dette påvirker synet på elevmedvirkning/elevdeltagelse. Jeg ønsker å finne ut hvordan elevmedvirkning kan utøves i det daglige læringsarbeidet med innføringen av kunnskapsløftet, videre i oppgaven kalt LK06. Elevmedvirkning er nå tatt med i grunnlagsdokumentene for den videregående opplæringen, og dermed noe vi lærere er pålagt å forholde oss til, i tillegg til utvikling av yrkeskunnskap mot en yrkeskompetanse.

1.2 Min for forståelse av elevmedvirkning i den videregående skole.

Jeg har arbeidet mange år i den videregående skole og opplever at elevmedvirkning har kommet og gått som tema. Slik jeg opplevde elevene før reform – 94, var de mer motiverte for læringsarbeidet og gjennomsnittsalderen på elevene var noe høyere enn den er i dag. Den gang opplevde jeg at vi hadde mer elevmedvirkning. Elevene var ofte representert i ulike faggrupper og de var med på planleggingen av undervisningen. Vi hadde utstrakt bruk av loggskrivning og refleksjoner, og samhandlet med elevene i forhold til undervisning som opplevdes som meningsfull og der elevene opplevde at den ikke var det. Elevene var også representert i team sammen med lærere og i det som den gang het lærerråd. De var delaktige i mye av arbeidet, bortsett fra når det gjaldt elevsaker. Etter reformen fikk elevene en rett til treårig videregående utdanning, og jeg som lærer opplevde at motivasjonen hos elevene ble noe synkende. De kom inn på grunnkurs helse og sosial, men viste ikke helt hva de skulle bruke utdannelsen til videre. Jeg opplevde at vi fikk en ny gruppe elever i den videregående skole som den gang het grunnkurs sosial og helsefag, som i dag er helse og sosialfag videregående kurs 1, videre i oppgaven forkortet til HSvg1.

Lærere vil gjerne undervise om alt vi kan og ønsker å gi dette videre til elevene. Vi legger planer på mange nivåer: Ledelsen for skolens satsingsområder, lærerteamet lager planer for

skoleåret og den enkelte lærer legger ukeplaner for elevene, faglærer legger planer for det enkelte faget, og alt dette arbeidet er for å strukturere og dokumentere alle mål på alle nivåer. Læreren er fornøyd med seg selv og har kommet gjennom målene til fastsatt tid. Her er det ingen garanti for at elevene har lært noe eller fått høyere kompetanse. Det kan være en oppfatning at elevene er tomme hoder som må fylles, slik at vi lærere kan si vi har gjort jobben vår som lærere – kommet gjennom pensum eller målene. Elevene blir passive mottakere av lærerens undervisning, og har ikke anledning til å medvirke. Jeg mener vi bør tilstrebe et økt fokus på yrkes- eller profesjonsperspektivet i yrkesutdanningen hvor kunnskapene yrkesrelateres og hvor praksis og teori går ”hånd i hånd”. Og ikke minst hvor vi utvikler elevenes sosiale kompetanse, som jeg i oppgaven videre kaller for allmenndannelse. *Det er et utvidet kunnskapsbegrep hvor kunnskap og kunnskapsutvikling ikke bare dreier seg om et gitt faglig innhold som skal overføres til eleven, men også om faglige og sosiale læreprosesser.* (Hiim, 2009 s34)

Det er bra det er klare arbeidsplaner på ulike nivåer i skolen, slik at elevene vet hva de skal lære. For at elevene skal oppleve disse som meningsfulle og for at elevene skal få oversikt, må de være med på utformingen av disse planene. Dette gir elevene en opplevelse av medvirkning. Elevene må i tillegg få anledning til å oppleve sosial mestring, medansvar og selvhjelpenhet i skolearbeidet. Vi kan legge til rette for dette gjennom å gi elevene mer ansvar innenfor klare rammer. Planene kan være en av rammefaktorene i dette arbeidet.

Elevene bør få kunnskaper og ferdigheter gjennom ulike måter å lære på, slik at de blir i stand til å kjenne på egne talenter og ut fra dette kunne velge mellom ulike arbeidsmetoder de kan bruke i det daglige læringsarbeidet, og også få styrket arbeidsmetoder de trenger å trene mer på. Gjennom å ta valg kan eleven oppmuntres til å utvikle kritisk tenkning og lære av egne erfaringer. En slik måte å arbeide på kan føre til at elevene får positive erfaringer som kan føre til utvikling av elevenes selvtillit. En slik tankegang bør etter min mening ligge til grunn både for planlegging, gjennomføring og vurdering av læringsarbeidet.

Målet med elevmedvirkning i læringsarbeidet bør være å legge til rette for meningsfulle læreprosesser hvor utvikling av elevenes egen kompetanse står i sentrum. Å kunne lære å lære er en viktig side ved utvikling av yrkeskompetanse. Samfunnet er i rask endring som jeg skrev ovenfor, og det er derfor viktig at elevene opparbeider kompetanse som kan ligge til grunn for å gjøre kvalifiserte valg i fremtiden. Medvirkning i vurderingsarbeidet

forutsetter at elevene har innflytelse over undervisningen, noe som igjen kan gi elevene en opplevelse av meningsfullt læringsarbeid. (Gran 2001).

For meg betyr medvirkning å gi elevene mulighet til å delta i ulike sider ved tilretteleggingen av opplæringen. Dette er som nevnt forskriftsfestet (Forskrift til Oppl § 4-11). Det krever mer av både elever og lærere, og handler blant annet om å gjøre elevene mer aktive i egne læreprosesser. Det dreier seg om å sørge for at elevene har oversikt og kontroll over hva som skal læres i en bestemt periode, at være med og påvirke og at de kan få anledning til å lære av egne erfaringer. Elevmedvirkning slik jeg opplever det, betyr ikke at alle elever skal få det slik de vil, eller være sjefen i klasserommet. Det betyr heller ikke at læreren, når elevene ikke engasjerer seg, skal gi fra seg ansvaret. Elevmedvirkning forutsetter at struktur og rammer er på plass slik at elevene vet hva som forventes av dem, herunder plikter og rettigheter i den videregående skole. Innenfor disse rammene må elevene gis stor grad av ansvar. De skal ha reell påvirkningsmulighet og innflytelse.

Elevmedvirkning handler om at elev og lærer blir tydeligere for hverandre, klargjør sine forventninger i forhold til hverandre, planlegger i fellesskap, blir enige om realistiske målsettinger og foretar vurderingsarbeidet sammen. Dette kan igjen bidra til at elevene blir mer motivert og de får en bedre tilpasset opplæring. Videre kan dette igjen gi mulighet for bedre oversikt over egen opplæringssituasjon, føre til bedre trivsel og bedre resultater i skolen. Dette kan igjen føre til mindre frafall i den videregående skolen, som er et aktuelt problem i dag. Elevmedvirkning kan bidra til å gjøre elevene mer aktive i egen læreprosess, og gjennom medvirkning kan elevene få bedre oversikt og kontroll over hva som skal læres i en bestemt periode. Elevmedvirkning kan også bidra til bedre kommunikasjon mellom lærere og elever og mellom elever. Det er viktig at elevmedvirkning gir reell innflytelse for elevene, samtidig som elevene utvikler en forståelse for at opplæringen må organiseres slik at det er realistisk å nå de målene som er satt. Lærerens oppgave blir å veilede elevene i hvordan de kan være med og medvirke og bestemme. Det er ikke meningen at elevene skal gjøre dette arbeidet alene (Dale, Wærness 2006). Det er helt avgjørende at lærerne er aktive i denne prosessen. Stortingsmelding nr.30 (2003- 2004) *Kultur for læring* fremhever nettopp at lærerens kompetanse og evne til differensiering for å sikre aktiv deltagelse i opplæringen, er viktig for at dette skal bli vellykket. Men elevene må få opplæring i medbestemmelse og medvirkning, og det er ikke meningen at elevene skal bestemme alene, læreren må også være aktiv i denne prosessen.

Stortingsmeldingen sier videre at det å utvikle elevens evne til å ta medansvar for læreprosessen, kan bidra til større læringsevne gjennom hele livet.

Jeg har lest Grans hovedfagsoppgave, hvor problemstillingen er ”Hvordan kan elevene medvirke aktivt i vurdering av egen læring og sin egen kompetanse på grunnkurs formgivingsfag?” Gran har blitt stadig mer opptatt av spørsmål som gjelder vurdering og elevmedvirkning. Hun mener at medinnflytelse er nødvendig for å gjøre opplæringen relevant for elevene for å utvikle yrkeskunnskap. Jeg opplever at det er liten elevmedvirkning i den videregående skole i dag. Vi lærere etterspør ofte mer engasjement og interesse for opplæringen og vurderingsarbeidet hos elevene. Hvordan kan vi få til dette uten at vi setter elevmedvirkning på dagsorden for elevene i oppstarten av skoleåret?

1.3 Valg av forskningstilnærming

Målgruppen for dette arbeidet er elever og lærere i videregående skole. Dette kan spesielt være til nytte for elever som arbeider med elevrådsarbeid og på den måten ønsker å fremme elevenes interesser og rettigheter etter LK06. Jeg skal forske på om elevene opplever at de har medvirkning i den videregående opplæring, og videre finne ut av hvordan elevene mener medvirkningen kan videreutvikles.

Vi lærere tror ofte vi innleder og legger til rette for samarbeid med elevene. Elevene derimot kan oppleve dette annerledes. Jeg ønsker å finne svar på spørsmålet om elevene opplever at det er elevmedvirkning i den videregående opplæringen. Til hjelp i dette arbeidet ønsker jeg å benytte meg av **en kvantitativ** undersøkelse for elevene på HSvg1 og videre **en kvalitativ** undersøkelse ved hjelp av et intervju med elever på samme kurs, men ikke samme skoleår. Hensikten med dette arbeidet er at jeg skal utvikle meg som lærer og at elevene skal bli gode yrkesutøvere i framtiden, som har større mulighet til å møte utfordringer som ligger i et samfunn som endrer seg stadig raskere. Denne oppgaven kan også være til nytte for lærere som ønsker å finne måter å gjennomføre intensjonene i grunnlagsdokumentene når det gjelder å øke elevmedvirkningen.

1.4 Fra opplevd situasjon til problemstilling

Jeg ønsker å gi et eksempel fra det daglige læringsarbeidet som kan si noe om hvor viktig dette med elevmedvirkning er. Elevene hadde jobbet med en mappeoppgave over lengre tid i starten av skoleåret og var spente på karakteren. Nederst på oppgaven stod det at de skulle bytte oppgave med en medelev og gi tilbakemelding på to ting som var bra, og en ting eleven burde arbeide mer videre med. Elevene synes dette var interessant og startet

med å lese hverandres oppgaven med stor iver. Etter at elevene hadde lest en stund, fikk vi lærere en masse spørsmål. Hva skal vi se etter da? Hva skal jeg skrive? Vi prøvde å få elevene til å tenke bakover, med det mener jeg – hva la du vekt på ved løsning av din oppgave? Hva er styrende for oppgavens besvarelse? Kompetansemålene ja, og kjennetegnene på måloppnåelse som står på hver oppgave? Har den eleven du leser oppgaven til, nådd høy, middels eller lav måloppnåelse? Du skal i tillegg skrive noe du synes medeleven har mestret bra eller vært flink til, og vurdere hva som kunne beskrives bedre eller mer utfyllende.

Dette opplevde vi som veldig interessant, for det var akkurat som elevene ”lette i blinde”. Elevene hadde ikke noe kunnskap om hvordan de blir vurdert av lærer. Hvordan kan eleven da oppnå høy måloppnåelse på mappeoppgaven om han eller hun ikke vet hva som skal til for å få det? Dette gjelder også for elevmedvirkning i læringsarbeidet generelt, hvordan kan eleven være med og påvirke opplæringen? Vi spurte elevene i oppstarten av skoleåret, i hvilke situasjoner opplevde du at du lærte noe? Hva gjorde du og hva gjorde læreren i den situasjonen? Ut fra dette perspektivet prøvde vi å få elevene til å huske situasjoner fra grunnskolen. Mange av elevene svarte, ikke uventet, da vi gjorde noe praktisk som eksempel praktiske forsøk i kjemi, for dette understøttet teorien vi hadde fått i forkant eller etterkant. Altså blir dette gode eksempler på hvordan vi lærere kan gi elevenes opplæring et didaktisk innhold mot en gryende yrkeskompetanse som jeg mener bør være målsettingen på HSvg1.

Begrepet medvirkning er definert under begrepsavklaringen. Etter innføringen av LK06 har elevmedvirkning fått større plass, men det er fortsatt mange måter å tolke dette med elevmedvirkning på. Medvirkning kan bety at elevene skal ha mulighet til å delta i planlegging, gjennomføring og vurdering av undervisningen, noe som i følge St.meld. nr 30 kan gi til økt motivasjon og bedre læring hos elevene. Elevene kan på den måten bli mer aktive i sin egen læreprosess, noe som kan føre til at elevene får mer oversikt og kontroll over hva som skal læres. Elevmedvirkning kan også bidra til å utvikle demokratiforståelse, som den generelle læreplanen og læringsplakaten sier mye om. Dette forutsetter at elevene får opplæring i hvordan de kan delta i medvirkning og medbestemmelse. Dette arbeidet kunne vi starte med i begynnelsen av skoleåret.

1.5 Elevmedvirkning kan ha følgende innhold

Elever som gis muligheter til å være med i planleggingen kan oppleve en større lojalitet til planene og kan også oppleve større forpliktelse i forhold til gjennomføringen. De kan også om mulig forstå vurderingsarbeidet som gjøres, bedre. Dersom elevene skal ha en opplevelse av at de blir lyttet til, må medvirkningene være reell.

Under skriver jeg noe videre om hva jeg mener elevene kan være med og påvirke/medvirke til i opplærings situasjonen

1.6 Hvordan kan elevene være med og medvirke

Elevene kan være med på å lage mappeoppgaver selv og velge mål de vil arbeide med og lage egne arbeidsmål ut fra planer og tema som er satt opp i samarbeid med lærer. Elevene kan komme med forslag til undervisningsformer for nye tema i for eksempel egne faggrupper eller i plenum sammen med lærer. Ved gjennomføringen kan elevene kan få velge mellom forskjellige typer mappeoppgaver med ulik vanskelighetsgrad, de kan være med og bestemme hvor lang tid de trenger for å løse denne og videre reflektere over valget sitt i forhold til tiden vi har til rådighet ut fra planer som er satt, sammen med lærer. Elevene må få anledning til å velge hvor de vil være i yrkespraksis, i et fag som heter prosjekt til fordypning, hvor de har mulighet til å utvikle yrkeskunnskap.

Elevene kan få velge ut mappeoppgaver for vurdering. Elevene bør arbeide i prosess med veiledning av lærer, hvor eleven har mulighet til å medvirke. Elevene kan være med og vurdere gjennom å være med på å lage kjennetegn til mappeoppgavene, eller eventuelt få til en felles forståelse sammen med lærer av de kjennetegnene som allerede står på oppgavene. De kan også være med på å bestemme vurderingsformen, skal det være formell eller uformell vurdering, eller begge deler? Elevene bør vurdere seg selv og medelever i individuelle oppgaver og gruppeoppgaver. Elevene bør hele tiden skrive logg, som kan være bevisstgjørende for eleven og læreren i forhold til hele opplæringsprosessen, og loggen kan også være til bruk for senere refleksjoner knyttet til avslutninger av større oppgaver eller prosjekter.

Hvordan kan elevene få mulighet til å utvikle allmenndannelse? Elevene kan for eksempel være med og velge grupper og samarbeidspartnere og sitteplasser i klasserommet, for å oppleve å ha medvirkning. Lærere må veilede ut fra allmenndannelsen til elevene om at de i framtiden må kunne samarbeide med alle i klassen sett ut fra et perspektiv om å bli

profesjonell yrkesutøver i framtiden. Dette kan gjøre at elevene kan forstå demokratiske prosesser ved at vi bruker dette i klasserommet ved avgjørelser som skal tas i felleskap.

Elevene bør videre få mulighet til å være representert i ulike fora på skolen, som teammøter og basisgruppemøter. Dette for å få økt demokratiforståelse, og oppleve medvirkning i det daglige læringsarbeidet som gjøres i klasserommet og på skolen forøvrig. Læreren bør ha et bevisst forhold til sin rolle som leder og veileder. Dette kan innebære blant annet å gi elevene tillit og medansvar, verdsette elevinitiativ og elevrådsarbeid. Videre bør lærere prøve å skape debatt og diskusjoner i klasserommet, for gjennom dette kan demokratiprosesser utvikles og forstås av elevene, og de kan utvikle kompetanse som de senere kan dra nytte av i utvikling av yrkeskunnskap. Læreren må skolere elevene i medvirkning gjennom opplæring og praktiske øvelser og lage individuelle planer ut fra den enkeltes elevs målsetting. Læreren må være tilgjengelig og gi ros og oppmuntring til alle elevene.

Det bør settes av tid til refleksjon hele tiden individuelt eller i gruppe, skriftlig og muntlig i forhold til både praktiske og teoretiske opplæringssituasjoner. Elevmedvirkning betyr ikke at eleven er overlatt til å ta alle valg på egen hånd. Dette er en prosess eleven må veiledes i, og de bør også forstå konsekvensene av valgene sine. Med dette mener jeg at eleven ikke alltid bør velge det samme, eller den enkleste løsningen. Et mål for opplæringen bør være at elevene forstår læreprosessen og hva som er grunnlaget for den vurderingen elevene får, og hva som skal til for at de kan gjøre det bedre, utnytte sine sterke sider ved å ”lære å lære”. De bør også få muligheter til å øke kompetansen sin der den er liten, ved hjelp av veiledning fra lærer. Dette kan være for eksempel gjelde forhold som god samarbeidsevne, som er en egenskap yrkeslivet etterspør.

Noen elever trenger mer veiledning enn andre for å gjøre valg, men alle trenger opplæring i medvirkning og medbestemmelse. Dette bør selvsagt også innebære mulighet til å velge læringsstrategier som kan være en hjelp i læringen når vanskelige oppgaver skal løses. Når elevene får mulighet til å medvirke i alle deler av opplæringssituasjonen, kan det være mer sannsynlig at utgangspunktet for læringen er elevenes interesser og i samsvar med deres egen forståelse. Dette vil sannsynligvis gjøre at elevene også får begreper om hva som er målet og hensikten med opplæringen og derfor kan oppleve mening med og medvirkning til denne, noe som har vært mangelfullt de siste årene.

En lærer skal ha kompetanse og evne til å sikre aktiv deltakelse. Ved å praktisere medvirkning i skolesamfunnet lærer elevene demokratiforståelse, men lærerens lederstil vil ha betydning for hvor engasjert elever blir. En autoritær lederstil kan føre til liten tillit og lojalitet. Elevmedvirkning betyr ikke at elevene skal ta alle beslutninger, men St. meld. Nr 30 hevder at elevens aktive deltakelse er nøkkelen til suksess som i denne sammenheng betyr læring og utvikling. I følge St.meld nr. 30 skal all elevmedvirkning være lærerstyrt. Dette betyr heller ikke at lærer bestemmer alt, men at læreren, i samhandling med sine elever, må kunne identifisere hvordan grupper fungerer, se alternativer og kunne foreta valg og beslutninger som leder til fornuftige tiltak som kan styrke læringsarbeidet.

Lærerstrategier som kan bidra til å hemme elevmedvirkning, kan være store mengder lærestoff som skal gjennomgås på kort tid, manglende veiledning fra lærer, ukjente vurderingskriterier/kjennetegn eller opplæringsformer og vurderingsformer som oppfordrer til reproduksjon av lærestoffet. Lite individuell tilpasset opplæring, stort elevtall i klassen og lærerstyrt, dialogpreget opplæring.

1.7 Problemstilling

Hvordan opplever elevene medvirkning i opplæringen på helse og sosial vg1 etter LK06?

- **Opplever elevene at de får være med og planlegge, gjennomføre og vurdere læringsarbeidet de gjør?**
- **Hvordan synes elevene at vi lærere kan legge til rette for mer elevmedvirkning i det daglige læringsarbeidet?**
- **Hvorfor er medbestemmelse i læringsarbeidet så viktig for allmenndannelsen til framtidige yrkesutøvere i utvikling av yrkeskunnskap?**

1.8 Begrepsavklaring.

Utdanningsetaten i Oslo definerer elevmedvirkning på denne måten:

”Elevmedvirkning handler om at elevene, sammen med læreren, skal være med på å bestemme innholdet eller målene i undervisningen. I arbeidet med fagene bidrar elevmedvirkning til at elevene blir mer bevisste egne læreprosesser, noe som gir større innflytelse på egen læring”

(www.utdanningsetaten.oslo.kommune.no/)

Denne definisjonen synes jeg dekker mye av det jeg skriver om.

Et annet begrep er allmenndannelse. I Generell del av Læreplanen står det;

Allmenndannelsen – Opplæringen skal gi god allmenndannelse ved konkret kunnskap om mennesket, samfunn og natur som gir overblikk og perspektiv; ved kyndighet og modenhet for å møte livet – praktisk, sosialt og personlig og ved egenskaper og verdier som letter samvirket mellom mennesker og gjør det rikt og spennende for dem å leve sammen. (Fra generell del av læreplanen s 35)

Et annet sentralt begrep er læringsarbeid. Dette forstår jeg som: Det arbeidet som foregår fra planlegging til gjennomføring og vurdering av alle forhold som påvirker læringen.

1.9 Hovedpunkter i oppgaven

Hvordan elevmedvirkningen kan økes i videregående skole i det daglige læringsarbeidet, er et sentralt tema jeg ønsker å belyse. I innledningen presenterer jeg oppgaven og sier litt om min forforståelse av elevmedvirkning i læringsarbeidet og valg av forskningstilnærming. Jeg skriver også om hvorfor mitt utviklingsprosjekt er viktig, og prosessen fram til min problemstilling. Jeg har innledningsvis prøvd å sette lesere av denne oppgaven inn i hva jeg mener er utfordringen i den videregående skole etter LK06.

La meg gi et riss av hvordan oppgaven videre er bygget opp:

Kapittel 2 handler om hva grunnlagsdokumentene sier om elevmedvirkning etter innføringen av kunnskapsløftet, og videre hva andre forskrifter inneholder om samme tema.

Kapittel 3 handler om ulike didaktiske retningslinjer i forhold til elevmedvirkning.

I kapittel 4 har jeg satt elevmedvirkning i et didaktisk relasjonsperspektiv for om mulig å gjøre problemstillingen min klarere for lesere av denne oppgaven.

Kapittel 5 starter innledningen til metodekapitlet. Dette kapitlet handler om teori, og blir bakgrunn for hvorfor jeg ønsker å benytte meg av kvantitative og kvalitativ undersøkelser,

I kapittel 6 skriver jeg om gjennomføringen av disse metodene.

Kapittel 7 presentasjon av data.

2 HVA SIER GRUNNLAGSDOKUMENTENE OM ELEVMEDVIRKNING.

2.1 Kunnskapsløftet og nye forskrifter.

Elevmedvirkning er et meget aktuelt tema sett i forhold til hva som står i grunnlagsdokumentene i forbindelse med innføringen av LK06, men det var også et aktuelt tema før det. Jeg velger her å ta med noe av det jeg mener er viktigst i forhold til min problemstilling.

Brosjyren ”Kvalitetsbeskrivelse for skolene i Akershus fylkeskommune,” kom ut i 2002 og skal gi en oversikt over forventet kvalitet i skolene i Akershus. Denne er delt inn i fire områder, hvor læringsarbeidet er en av dem. På dette området legges det stor vekt på samarbeid mellom lærer og elev når det gjelder planlegging, gjennomføring og vurdering med kjennetegn på kvalitet i forhold til disse områdene. Eksempel på dette er et kvalitetsområde som heter felles planlegging, hvor kjennetegnene er: elever og lærere samarbeider om valg av mål, innhold og metoder.

Den generelle del av læreplanen som kom i forbindelse med reform -94, skal bestå i sin helhet under LK06, skal utdype formålsparagrafen i opplæringsloven og være et hjelpemiddel for å utvikle elevene på det personlige plan. Dette betyr blant annet at skolen skal forberede elevene på samfunnets og arbeidslivets oppgaver, og ikke minst utvikle deres sosiale ferdigheter i samspill med andre. Dette betyr igjen at skolen skal bidra til utvikling av det integrerte menneske som er summen av seks mennesketyper, som planen beskriver. Disse mennesketyperne er: Det meningssøkende, skapende, arbeidende, allmenndannende, samarbeidende og det miljøbevisste menneske. Gjennom dette skal elevene forberedes på voksenliv og yrkesliv og kunne tilegne seg ferdigheter som kreves av voksne, noe som blant annet innebærer å øve seg på å delta i demokratiske prosesser og kunne tilpasse seg raske endringer i samfunnet. Dette trekker jeg inn i oppgaven min fordi dette med allmenndannelse opplever jeg som viktig.

Jeg ønsker også å trekke inn læringsplakaten som kom i forbindelse med LK06, som inneholder viktige prinsipper for skolens og bedriftens opplæringsvirksomhet. Den må ses i sammenheng med medbestemmelsene i lov og forskrift og læreplanens generelle del. Læringsplakaten skal også fremme elevenes allsidige utvikling. Mange av punktene omhandler elementer som skal stimulere til motivasjon og utvikling. Videre heter det at det er skolens ansvar å stimulere elevene til å opprettholde nysgjerrighet, lærelyst og

utholdenhet. Punktene nedenfor er de som direkte er knyttet opp mot problemstillingen min:

- gi alle elever og lærlinger/lærekandidater like muligheter til å utvikle sine evner og talenter individuelt og i samarbeid med andre
(Oppl.l. § 1-2 og kap. 5, og læreplanverkets generelle del)
- stimulere elevenes og lærlingenes/lærekandidatenes lærelyst, utholdenhet og nysgjerrighet
(Oppl.l. § 1-2 og læreplanverkets generelle del)
- stimulere elevene og lærlingene/lærekandidatene til å utvikle egne læringsstrategier og evne til kritisk tenkning
(Oppl.l. § 1-2 og læreplanverkets generelle del)
- stimulere elevene og lærlingene/lærekandidatene i deres personlige utvikling og identitet, i det å utvikle etisk, sosial og kulturell kompetanse og evne til demokratiforståelse og demokratisk deltakelse
(Oppl.l. § 1-2 og læreplanverkets generelle del)
- legge til rette for elevmedvirkning og for at elevene og lærlingene/lærekandidatene kan foreta bevisste verdivalg og valg av utdanning og fremtidig arbeid
(Oppl.l. § 1-2, forskrift kap. 22 og læreplanverkets generelle del)
- fremme tilpasset opplæring og varierte arbeidsmåter
(Oppl.l. § 1-2 og kap. 5, og læreplanverkets generelle del)

Jeg tar også med noe direkte fra opplæringsloven (§ 3- 12) der står det at eleven skal delta aktivt i vurderingen av eget arbeid, egen kompetanse og faglige utvikling. Ved å vurdere eget arbeid og egen framgang får elevene innsikt i hva de skal lære og hva de mestrer. Det skal være økt elevdeltakelse fra opplæringslov til læreplan. Videre står det i opplæringslova § 3-5: Elevene skal være aktivt med i opplæringa.

Det er også laget noen ”prinsipper for opplæringen” etter innføringen av LK06, hvor det blant annet står at elevene skal kunne delta i planlegging, gjennomføring og vurdering av opplæringen innenfor rammen av lov og forskrift, herunder læreplanverket. Prinsipper for opplæringen sier videre: Skolen skal legge til rette for elevmedvirkning og elevene skal

forberedes på å delta i demokratiske beslutningsprosesser, elevene skal videre få erfaring med deltakelse og medvirkning både i forhold til det daglige arbeidet og i form av representative organer. Elevene skal kunne delta i planlegging, gjennomføring og vurdering av opplæringa. Elevmedvirkning forutsetter kjennskap til ulike valgmuligheter og mulige konsekvenser av dem. Dette som står her, opplever jeg er helt i tråd med min oppgave.

Vi har til slutt skolereglementet for de videregående skoler i Akershus, hvor det står blant annet at elevene har rett til medvirkning ved planlegging, gjennomføring og vurdering av opplæringen (Opplæringsloven § 9a-1).

2.2 Hva sier forskriftene generelt om elevmedvirkning

”Læreplanen er et forpliktende arbeidsdokument som skal brukes som utgangspunkt for den mer konkrete planleggingen” (Hiim og Hippe, 2006 side 97).

Noe av målsettingen med LK06 var at elevenes læringsutbytte skulle styrkes, de sosiale forskjellene reduseres og at elevene skulle få bedre grunnlag for valg av yrke. Ved innføring av LK06 har læreplanen og kompetansemålene blitt langt mer generelle enn de vi hadde under reform 94. Dette kan gi større lokal frihet. Formålet med opplæringa i felles programfag helse- og sosialfag er at opplæringa skal bidra til å dekke behovet for kompetanse i samfunnet innenfor oppvekst-, helse- og sosialtjenestene. Jeg vil senere i oppgaven forkorte helse- og sosialfag videregående kurs 1 til HSvg1.

2.3 Andre forhold som har vært eller styrer det vi gjør i dag.

Rammebetingelsene bør være av åpen karakter om vi skal få til elevmedvirkning.

Udanningsdirektoratet gjennomfører elevundersøkelser på skolen vår. I denne undersøkelsen spørres elevene blant annet om elevmedvirkning, trivsel og om elevene får være med og sette egne mål og om tilbakemeldingen fra lærer er relevant for dem.

Undersøkelsen fra 2010/2011 med spørsmål og svar som går direkte på min problemstilling, har jeg lagt ved som vedlegg 1.

Jeg ønsker å spørre elevene blant annet om trivsel, mål og kjennetegn i undersøkelsene mine, som kommer senere i metodekapitlet.

3 HVA ULIKE DIDAKTISKE RETNINGSLINJER SIER OM ELEVMEDVIRKNING I FORHOLD TIL LÆRINGSARBEIDET

Det har alltid gjennom tidene vært ulike oppfatninger om hva god undervisning og læring er for elevene. Det er viktig at en lærer er klar over hva hun eller han støtter seg til når det gjelder pedagogisk grunnsyn, for dette synet på læring får konsekvenser og uttrykk i hele opplæringsprosessen. Dette vil sette preg på hvilken didaktisk retning man velger og dette vil igjen få konsekvenser for elevenes læring. Videre kan/vil måten elevene tilegner seg kompetansen på være en rettesnor for elevene i hvordan de lærer å lære, noe som igjen kan prege elevenes selvpoppfatning og en eventuell endringsdyktighet som kan være nødvendig å ha som kompetanse i dagens samfunn.

Dette har innvirkning på hvordan en lærer planlegger, gjennomfører og vurderer opplæringen. Det er viktig at alle lærere reflekterer over sitt syn på kunnskap, menneskesyn og syn på samfunnet, for dette har innvirkning på alle områder jeg har nevnt ovenfor. Jeg skal videre skrive litt om hva ulike didaktiske retningslinjer kan ha å si i forhold til elevmedvirkning i læringsarbeidet. Jeg bruker også begrepet yrkeskunnskap i innledningen i forhold til spørsmål jeg ønsker å forske på. I den forbindelse vil jeg her si litt om definisjonen av yrkeskunnskap og om hvorfor jeg mener dette kan ha en sammenheng med elevmedvirkning.

3.1 Ulike pedagogiske modeller og elevmedvirkning.

De pedagogiske grunnoppfatninger har mange nyanser. Dette henger sammen med menneskesynet vårt og videre synet på kunnskap og læring og samfunnet vårt. Dette vil igjen influere på vårt syn på hva vi ønsker å oppnå med opplæringen, og hvordan læreprosessen bør framstå. Jeg ønsker her å skissere noen pedagogiske grunnoppfatninger i grove trekk, for deretter å forsøke å sette dette i sammenheng med elevmedvirkning i læringsarbeidet og til slutt i dette kapittelet se på yrkeskunnskapsbegrepet i forhold til elevmedvirkning.

Jeg synes det er viktig å skrive noe innledningsvis om ulike typer vitenskap som har preget pedagogikken og hvordan den praktiseres i dag. Den kan i grove trekk inndeles i naturvitenskap og åndsvitenskap. Når det gjelder naturvitenskap er det et ønske om at alt skal kunne observeres, kontrolleres og være forutsigbart. All kunnskap kan måles, kontrolleres og observeres. Mål - middel- pedagogikken har sitt utspring her, og læreplanene fra kunnskapsløftet med kompetansemål har brukt denne typen pedagogikk

som en vesentlig kilde i utvikling av retningslinjer og prinsipper for en elevaktiv skole. (Wærness 2006)

Når det gjelder den åndsvitenskapelige tenkningen, orienterer den seg mot det mer åndelige, som at forhold må forstås, enn det rent materialistiske og realistiske. Åndsvitenskapen legger mer vekt på åndelige, dannende og kulturelle verdier. Dette synet på læring kan for eksempel knyttes til filosofen Martin Buber som mente at læring er en personlig, subjektiv prosess hvor følelser, forståelse og handling virker i samspill. Ut fra dette har det utviklet seg ulike læringsteorier og også pedagogiske retninger.

Det er et ønske at det skal bli økende grad av elevmedvirkning i det daglige læringsarbeidet på HSvg1 for blant annet allmenndannelsen til framtidige yrkesutøvere i utvikling av yrkeskunnskap. I det følgende vil jeg skrive litt om Tyler og hvordan han var en tilhenger av formidlingspreget pedagogikk. Denne måten å tenke didaktikk på, opplever jeg ikke som forenlig med hvordan vi praktiserer mappemetodikk og mitt ønske om mer elevmedvirkning i det daglige læringsarbeidet på skolen. Når vi nå i tillegg har fått kjennetegn på kompetansemålene (innført etter anbefalinger i 2009 fra Akershus Fylkeskommune, utdanningsdirektoratet) som er svært presise og styrende, er dette ikke uten videre forenlig med didaktisk relasjonstenking og medvirkning i læringsarbeidet. Jeg tar i oppgaven videre for meg Illeris og Stenhouse og deres syn på didaktikk og yrkeskunnskap i forhold til elevmedvirkning.

3.2 Tylers syn på elevmedvirkning i læringsarbeidet.

Ralph Tyler(1902-1994) var en tilhenger av en pedagogisk retning som kalles mål- middel. Denne pedagogikken har sitt fundament i naturvitenskapelig kunnskaps- og vitenskapssyn som også igjen er under en formidlingspreget type pedagogikk. Tyler var spesielt opptatt av målene for opplæringen, og kan derfor knyttes til den pedagogikken som det legges vekt på fra et samfunnsmessig perspektiv, om at alt skal målstyres. Mål - middel- pedagogikk legger vekt på elevaktivitet, men det er styrt av mål som er bestemt på forhånd. Dette startet i etterkrigstiden, men fikk senere renessanse i 1990 årene med utpreget målarbeid i skolen ved stadig nye målstyrte reformer som Reform 94 og nå LK06. Han mente at vitenskap handler om sikker viten (teori) om målbare forhold som kan brukes for å styre virkeligheten, dette vil da si at teori er for praksis. Videre mente han at kunnskap er et instrument, et redskap som kan gi prosedyrer eller kan være en ”oppskrift” for praksis.

Han stod også for et objektivt kunnskapssyn hvor kunnskapen i større eller mindre grad kan oppfattes som gitt eller absolutt (Hiim og Hippe1996). Elevene skulle løses gjennom kunnskapstrappa. Elevene skal styres gjennom læringen og lærer skal også kontrollere at elevene lærer det som var hensikten.

Tyler var særlig opptatt av grunnlaget for valg av mål, og at vurderingsprosessen skulle vise i hvilken grad de oppsatte mål ble nådd gjennom læreplan og den opplæringsform som ble benyttet. Han mente at det må være klare mål for at god vurdering skulle finne sted.

Dette er helt i tråd med innføring av kjennetegn på måloppnåelse som ble innført i den videregående skoler i Akershus 2009- 2010 fra Udanningsdirektoratet. Jeg mener at dette kan være et sårbart tema for elevenes livslange læring og utvikling av elevenes allmenndannelse. Med dette mener jeg at vi kan bli for målfokusert og at sluttvurdering er det eneste mål for utvikling av kompetanse. Da opplever jeg at man ser bort fra elevenes evne til å tilegne seg kunnskaper, ferdigheter og holdninger og en evne til å se egne muligheter og utvikle selvtillit. Dette er forhold som er helt avgjørende for utvikling av allmenndannelse. Jeg opplever at denne formen for læring ikke er forenelig med det som var intensjonene i kunnskapsløftet sett i lys av det som står i Kultur for læring (St.meld. nr.30 (2003- 2004) Kultur for læring). Om ikke elevene får være med og påvirke opplæringen, kan dette være en hemmer i stedet for en fremmer i utviklingen av yrkeskunnskap mot framtidig yrkeskompetanse. Dette ønsker jeg å spørre elevene om.

Denne pedagogikken kan være nyttig i forhold til innlæring av teoriområder som kan måles og veies. I følge synet som Tyler representerer kan lærer styre mye av opplæringen og elevene behøver ikke engasjere seg eller ta til motmæle, noe jeg er helt uenig i. Elever som ikke tar til motmæle, er heller ikke kritiske og kan lett la seg lede av forhold utenfor dem selv. Eksempel på dette kan være politiske føringer som kan være til skade for dem selv og samfunnet for øvrig. Dette er ingen tjent med, og det kan heller ikke være målet for opplæring av dagens unge i utvikling av yrkeskunnskap.

Etter min oppfatning er innføringen av kjennetegn på kompetansemål sammenfallende med denne måten å tenke didaktikk på. Elevene skal ha helt klare, tydelige og avgrensede måter å oppnå høy måloppnåelse, middels og lav. Elevene trenger ikke engasjere seg og behøver ikke være med og lage kjennetegn, da de er standardiserte og ferdig laget på forhånd (Hickton 2009). Det er liten eller ingen medvirkning her, slik jeg forstår det. Elevene behøver ikke ha selvstendige meninger om opplæringsens form eller innhold, bare de

oppnår høy måloppnåelse på kjennetegnene som lærer har satt på forhånd og ønsker at elevene skal oppnå.

Tyler mente om yrkeskunnskap at yrkesteori gir ”oppskrifter” for yrkespraksis. Læring kan styres, måles, kontrolleres. Læring styres ut fra forhåndsbestemte mål. Arbeid kan styres, måles, kontrolleres. Læreplaner preges av et instrumentelt syn på kunnskap/ kompetanse. Han hadde tro på at læreplanen kan brukes til å styre og kontrollere elevenes læringsarbeid og dermed også lærerens arbeid. Inndeling i kunnskaper, holdninger og ferdigheter var vanlig tankegang hos tilhengere av Tylers pedagogikk, relatert til måltaksonomiene som ble brukt tidligere. Typiske målformuleringer ut fra denne måten å tenke på, er at eleven skal kunne utøve/ gjøre noe, kunne gjøre greie for, kunne drøfte også videre. Slik som våre nye læreplaner er i dag etter innføring av LK06.

Innenfor tankegangen som jeg har skrevet om over, er det ikke rom for mye elevmedvirkning, da opplæringen skal styres og vurderes etter allerede oppsatte kjennetegn, uten at elevene får være med på å lage dem. Jeg kan også på en annen side se at kjennetegn på måloppnåelse på kompetansemålene kan være utviklende for elevene, men da må elevene få være med på å utarbeide dette sammen med lærer for å oppleve medbestemmelse i hvordan ordlyden på kjennetegnene skal være. Det er elevene som skal forstå kjennetegnene og bruke dem. Intensjonen med innføring av kjennetegn var at det skulle være til hjelp for elevene, men slik kjennetegn praktiseres er dette nesten for læreres retting, sånn jeg oppfatter det. Vi bør komme et skritt lenger nå etter innføring av LK06, og ta innover oss at elevrollen ikke er statisk, men er et resultat av utviklingen i samfunnet forøvrig. Lærere bør gi noe slipp på kontrollfunksjonen de har hatt, og heller søke etter utvidet tid til differensiert opplæring som er rettet mot samtidens utvikling og etterspørsel etter kompetanse i framtiden, i utvikling av yrkeskunnskap.

Jeg ønsker i metodedelen min å spørre elevene om hvordan de opplever å arbeide med mappeoppgaver. Jeg ønsker også å spørre om elevene forstår hva som står i kompetansemålene.

3.3 Illeris syn på elevmedvirkning i læringsarbeidet.

Illeris er en representant for kritisk didaktikk. Illeris støtter seg til teorien om at vitenskap framhever ulikheter mellom vitenskap/forskning som gjelder det tekniske, det menneskelige og det samfunnsmessige. Han mener det bør være et fokus på refleksjon, kritikk og demokratisk sosial utvikling.

Illeris legger vekt på deltagerstyring i opplærings situasjoner. Han mener at dette kan fremme motivasjonen hos elevene. Dette er også noe av årsaken til at jeg ønsker å belyse temaet deltagerstyring/medvirkning, da motivasjon kan være en drivkraft for elevenes læring, både indre motivasjon og ytre motivasjon. Illeris mener at planer og mål som den enkelte elev er med på å styre, kan være detaljerte, mens styringsdokumenter fra storsamfunnet som kompetansemålene er, bør åpne for medinnflytelse og medansvar for elevene.

Illeris er også opptatt av vurdering, særlig prosessvurdering som underveisvurderingen representerer. Han mener at det er viktig at elevene får være med i dette arbeidet, for på den måten kan de være med i faglig og personlig bevisstgjøring og ansvarslæring. Elevene kan lære mye av selve vurderingsprosessen. Dette er noe jeg også skal spørre elevene om i metodedelen min. Illeris mener at om elevene er med på å forstå læreprosessen, kan det gi dem en mulighet for bedre utvikling og samhandling med lærer og dermed økt elevdeltagelse. Dette er jeg helt enig med Illeris i, og dette har noe med for eksempel utvikling av kjennetegn på kompetansemål å gjøre. Er elevene med på å forstå dette med kjennetegnene på kompetansemålene, og er med på å utvikle dem sammen med lærer, er det større sannsynlighet for at de får bedre samhandling med lærer og forstår læreprosessen, og dermed åpnes mulighetene for økt elevmedvirkning i læringsarbeidet. Vi legger også vekt på prosessvurdering ved bruk av mappevurdering på HSvg1.

All læring har tre dimensjoner i følge Illeris (Illeris 2009): Innhold, drivkraft og samspill. Dette må det alltid tenkes på og tas hensyn til ved planlegging og analyse av læreraktiviteter, mener han. Det innholdsmessige er at vi må forholde oss til tilsiktet læringsinnhold og deltakernes forutsetninger. Når det gjelder det samspillsmessige må vi forholde oss til hvilke samspillformer skal vi bruke, som ikke behøver å være klassiske tradisjonelle undervisningsformer som formidling og imitasjon, men også opplevelse, praksis og deltagelse hvor vi legger vekt på involvering og engasjement fra elevenes side. Dette støtter opp om mitt syn på elevmedvirkning og hva det kan inneholde. Det bør likevel legges stor oppmerksomhet ved drivkraftdimensjonen, altså motivasjonen. Det bør legges vekt på medbestemmelse og dialog og bygge videre på den motivasjon og erfaringsbakgrunn elevene bringer med seg i opplæringen. (Illeris 2009). Vi bør tilrettelegge for akkomodative og transformativ læringsprosesser.

Om de unge får være med og bestemme hva de skal lære, og hvilke aktivitetsformer de skal bruke for å lære, kan det bli mer motiverende. Illeris mener også at kvaliteten på det vi lærer ved å få være med og påvirke, er bedre og mer holdbar og kan gi bedre anvendelsesmuligheter for framtiden (Illeris 2009). Når vi nå går fra tradisjonell undervisning/formidling til kompetanseutvikling er det mer nødvendig med elevmedvirkning i læringsarbeidet. Dette er helt i tråd med hva jeg mener og har skrevet om innledningsvis i denne oppgaven.

Vi utdanner oss gjennom hele livet. Det er ikke bare noe som hører barne- og ungdomsårene til. Videre er vi i dag ikke ferdigutdannet innenfor en profesjon etter endt utdanning, som det var i tidligere tider. Alle må vi være innstilt på at arbeidsfunksjonene endrer seg raskt gjennom hele yrkeslivet vårt. Det må da ses på som en fordel at kompetansehevingen i framtiden kan finne sted blant annet i direkte tilknytning til arbeidet vi allerede har (Illeris 2006). Vårt mål som lærer i dag er at vi skal utvikle elevenes yrkeskompetanse gjennom utdanningen, og det er mange utfordringer knyttet til dette. Vi lærere bør etter min oppfatning tilstrebe en så praksisnær opplæring som mulig for å utvikle elevenes yrkeskunnskap med innhold av de tre dimensjonene Illeris står for og som jeg har skrevet om ovenfor, og som jeg for øvrig er helt enig i.

Jeg ønsker å forske på om elevene har en opplevelse av trivsel ved skolen, og om de vet hva slags yrke de ønsker å utdanne seg til, og om de opplever elevmedvirkning i læringsarbeidet, og videre om opplæringsformen, som mappeoppgaver med kompetansemål, er forståelige for dem, for å nevne noe jeg ønsker å spørre elevene om.

Dette ønsker jeg å spørre om, fordi dette kan gi svar på problemstillingen min og svarene kan også inneholde støtte til teorien som Illeris ønsker å formidle.

Illeris stiller seg kritisk til detaljerte mål i lærerplanen og mener at dette gir lite spillerom for elever og lærere. Han framhever læreplanens ulike funksjoner i forhold til individ og samfunn, og forholdet mellom individets behov og samfunnets behov. Illeris legger vekt på at læreplanen skal gi stort rom for demokrati og selvstendige beslutninger for lærere og elever, og ser læreplanen som en kritisk utviklingsprosess. Videre mener han at læreplanmål bør være generelle og gi stort handlingsrom. Fokuset bør være på ”å utvikle”, ”reflektere over”, og at målformuleringene bør gjenspeile et vidt kompetansebegrep.

Han mente læring har både teknisk-instrumentelle og fortolkende, kommuniserende aspekter. Fokuset bør være på det reflekterende, kritiske og overskridende, på

medinnflytelse og utvikling. Dette er igjen helt i tråd med hva jeg mener, og ønsker å arbeide for gjennom dette prosjektet.

Som jeg har vært inne på, er Illeris kritisk til et ensidig instrumentelt syn på kunnskap/yrkeskunnskap. Han er opptatt av refleksjon over praktiske livs- og yrkessituasjoner som grunnlag for utvikling og endring. Han er videre opptatt av at det tekniske, menneskelige og samfunnsmessige har ulike perspektiver som bør inngå i en helhet. Dette er jeg helt enig i, og ønsker å utvikle en undervisningspraksis sammen med mine kollegaer på HSvg1, der praksis og teori går mer ”hånd i hånd”. I denne sammenhengen er det naturlig at opplæringen blir knyttet opp mot yrke eller er så praksisnær som det er mulig å få til.

I forhold til synet på arbeid, mente Illeris at vi bør tenke på faren for dequalifisering knyttet til et instrumentelt syn på arbeid og kompetanse. Fokus bør legges på helheten som planlegging – gjennomføring – vurdering – refleksjon og utvikling, og videre på medinnflytelse og mening. Dette er helt i tråd med intensjonene vi har for mappemetodikken vår og dette er også knyttet til min problemstilling som er: Hvordan opplever elevene medvirkning i opplæringen på HSvg1?

3.4 Stenhouse syn på elevmedvirkning i læringsarbeidet.

Stenhouse er også en tilhenger av prosessorientert didaktikk. Prosessdidaktikk vil ha fokus på prinsipper for læreprosessen og fortløpende prosessevaluering, og på livsrelevant innhold.

Stenhouse mener om vitenskap, at det bør legges vekt på ulike typer vitenskap og forskning. Han mener det er forskjeller mellom humanvitenskap og naturvitenskap. Kunnskap som gjelder mennesker, for eksempel læring, omsorg, handler om forståelse og tolkninger og bør ikke inneholde for mye instrumentelle forhold og prosedyrer.

Han sier at den teknologiske orienterte mål- middel- modellen har tatt feil av hva kunnskap, undervisning og læring er. Han er opptatt av elevens subjektive opplevelse i forhold til kunnskap. Kunnskap er kunnskap for noen, og kunnskap som ikke har mening for noen, har heller ingen verdi. Han mener at læring er en subjektiv opplevelse hvor følelser, forståelse og handling er i samspill (Gran 2001). Denne opplevelsen som skjer i dette møtet er viktig, altså et møte mellom eleven, lærestoff og lærer, hvor det som skjer inni hodet til eleven er det viktigste.

Stenhouse mener at læring i stor grad bærer preg av å være uforutsigbare engangshendelser, preget av hver enkelt elevs intensjoner, opplevelse og subjektive erfaringer. (Hiim og Hippe, 2001) Vi lærere kan derfor ikke forutsi hvilken læring som bør foregå i eleven. Det er ikke sikkert at vårt valg av en bestemt metode fører til læring hos eleven. Årsaken til dette kan være at læringsinnholdet ikke møter den enkelte elevs erfaringsverden, og den kan i tillegg være svært forskjellig fra individ til individ. Formidlet fagstoff fra lærer kan derfor gi ulike kunnskaper hos elevene, fordi elevene blant annet er svært ulike.

Om vi lærere støtter oss til denne teorien, ligger det en utfordring i å utarbeide mappeoppgaver som er yrkesrelevante, og lærings situasjoner der elevene kan se og bruke sine tidligere erfaringer. Det er viktig at erfaringene elevene får, blir grunnlag for refleksjonsarbeid omkring læring som er svært viktig for å kunne tilføre ny kunnskap. Dette er helt i tråd med måten vi praktiserer mappevurdering på. Det er derfor viktig at elevene i tillegg opplever mening og medvirkning i det daglige læringsarbeidet.

Stenhouse mener at læring ikke bør være sentralstyrt, og man har ingen garanti for at elever tar innover seg det som blir formidlet. Han mener videre om arbeid, at det ikke kan styres gjennom prosedyrer og målbare kriterier uten at elevene kan oppleve fremmedgjøring. Derimot mener han at det må legges vekt på samarbeid og mulighet for initiativ, og at opplæringen må gi mening for elevene. Dette er med på å understreke hvor viktig det er at eleven er aktiv med på å vurdere hva som skal læres for at det i hele skal skje læring hos eleven.

Denne måten å tenke didaktikk på vil ikke helt være forenelig med måten dagens læreplaner er formulert på. Denne didaktikken innebærer en kritikk av for instrumentell målstyring og kritikk av teknologisk orienterte målformuleringer og målstyring. Læreplanene bør heller være mer generelt retningsgivende for at lærere skal kunne utøve selvstendig profesjonsutøvelse.

Didaktikken til Stenhouse støtter et fokus på temaer og oppgaver som har mening for elevenes daglige liv. Læreplanen bør anses som en prosess, som lærere må utvikle i fellesskap med elevene. Dette kan dreie seg om forhold som for eksempel hva elevene skal ta del i, erfare, utvikle, ha innsikt i, dette vil da bety ikke bare forhold som kan gi målbare resultater.

Teoriundervisningen som foregår her og nå er kanskje ikke relevant for det senere i yrkeslivet for eleven. Derfor er det igjen viktig at eleven får være med og medvirke slik at eleven får utvikle egen teori om egen praksis gjennom erfaringer. Dette kan gjøre det lettere for eleven å utvikle teori i sammenheng med praksis i yrkeslivet.

Stenhouse mener at skal det utvikles kriterier og begrepsmessige rammer, bør det utvikles i felleskap med elevene. Dette mener jeg også, med hensyn til utvikling av kjennetegn på måloppnåelse på kompetansemålene, som jeg har skrevet om flere steder i oppgaven og også i en tidligere oppgave (Hickton 2009)

Stenhouse mente at det er ulike typer, eller aspekter i, yrkeskunnskap og at det er forskjeller mellom instrumentelle og menneskelige forhold. I forbindelse med menneskelige forhold er forståelse og tolkning av ulike livsverdener viktig.

Det blir da viktig ut fra det jeg forstår Stenhouse mener, og det jeg ønsker å spørre elevene om, hvorvidt elevene er med og medvirker i den videregående opplæringen. Eller er det lærer eller andre som bestemmer det meste i det daglige læringsarbeidet? Opplever elevene at det er sammenheng mellom teori og praksis?

3.5 Yrkeskunnskap og elevmedvirkning i læringsarbeidet

Hensikten med yrkesfaglig utdanning er å utvikle grunnleggende yrkeskompetanse. Den består i å beherske og ha innsikt i sentrale yrkesoppgaver. Mange yrkesfaglærere opplever at økte krav om teori i kompetansemålene gjør det vanskelig å ta vare på yrkesopplæringens tradisjoner for læring gjennom arbeid og praktiske yrkesoppgaver (Hiim og Hippe 2001). Det er viktig at de som ønsker å ta en yrkesutdanning, virkelig får anledning til å utvikle en begynnende yrkeskompetanse. Og hva er det? Det er en praktisk-teoretisk kunnskap, som må utvikles gjennom erfaringslæring/praksis. Yrkeskunnskap kan utvikles gjennom individuelle og kollektive refleksjoner over erfaring, hvor teori blir knyttet til begrunnelser for den praktiske yrkesutøvelsen.

Hiim og Hippe (2001) definerer yrkeskunnskapen som den kunnskapen man bruker i yrkesutøvelsen. Yrkeskompetanse er helhetlig kunnskap sammensatt av handling, forståelse, språk og følelser. De praktiske og teoretiske sidene er uløselig knyttet sammen og har sitt utspring i selve yrkesutøvelsen (Hiim og Hippe 2001).

”Kompetanse er evnen til å møte komplekse utfordringer. Kompetanse er forstått som hva man gjør og får til i møtet med utfordringene” (St.meld.30 2003-2004:31). Det er oppgaven, eller kravene individet, virksomheten eller samfunnet står overfor, som er avgjørende for hvilken kompetanse som kreves. Yrkeskompetanse kan da defineres som den kompetansen en yrkesutøver skal ha i et yrke, den kompetansen som kreves for å utføre et spesielt yrke. Profesjonell yrkeskunnskap består ikke i å bare kunne anvende teori. Hiim og Hippe skriver om yrkest teori som forståelse, begreper og teorier direkte knyttet til yrkesutøvelsen. I yrkeskunnskap ligger både helhetlig overblikk, hensiktsmessig handlingsrepertoar og følelsesmessig engasjement. Det er derfor viktig å ta hensyn til dette i studentenes læringsarbeid (Hiim og Hippe 2007).

Om man oppfatter yrkeskunnskap på denne måten, er det relevant å trekke inn elevmedvirkning. Som vi i har sett, er elevmedvirkning tette knyttet til kompetansetilegnelse i et bredt perspektiv. Det er derfor viktig at vi på HSvg1 prøver å yrkesrelatere alle mappeoppgavene våre. Dette er også helt i tråd med et av mine forskningsspørsmål som er: Hvorfor er medbestemmelse i læringsarbeidet så viktig for allmenndannelsen til framtidige yrkesutøvere i utvikling av yrkeskunnskap?

For at elevene skal få tilegne seg yrkeskunnskap mot senere yrkeskompetanse, bør det være yrkesrelevante, praktiske erfaringer som danner grunnlaget for utvikling av helhetlig yrkeskunnskap. Det er viktig å bygge videre på denne yrkeskunnskapen og de erfaringene for dermed å kunne lære mer teoretisk kunnskap i forhold der dette er relevant. Om utdanningen har for liten yrkesrelevans, sier Hiim og Hippe, må elevene selv relatere disse fagene til yrket, noe de ofte har lite erfaring med. I tillegg har studentene få forutsetninger for å kjenne til yrkets funksjoner og oppgaver (Hiim og Hippe, 2007).

Det blir derfor viktig for meg i metoddelen min å spørre elevene om hva slags yrkesplaner de har for framtiden, og om de har behov for veiledning i forhold til yrkesvalget sitt. Videre vil jeg også spørre elevene om de får anledning til å påvirke opplæringen på en måte som gjør at den oppleves som relevant i forhold til yrkesvalget de har tatt. Her blir det viktig for meg å spørre elevene om de har medvirkning på valg av blant annet utplasseringssted. Elevmedvirkning kan her bety at elevene får innrette det de lærer mot det ønskede yrke i framtiden.

Schøns analyser av profesjonsutøverens praksis har fått stor oppmerksomhet særlig i tilknytning til begrepet *refleksjon* i eller *refleksjon* over praksis. Schön kritiserer det teknologiske kunnskapsbegrepet som en ”arv” etter positivismen, og mener det er utilstrekkelig i forhold til yrkeskunnskap. Teknologisk kunnskapsforståelse skal gi en prosedyre for praktisk løsning av oppgaver for å nå gitte mål. Schön sier videre at den ”teknisk ekspertise” blir utilstrekkelig i forhold til den profesjonelle yrkesutøver. Det praktiske som skal gjøres forandres hele tiden og er karakterisert av kompleksitet. En av de viktigste oppgavene en profesjonsutøver har, er å *tolke* praktiske problemområder og gjøre dem håndterlige for å kunne løse dem (Hiim og Hippe 2001).

Schön legger vekt på forskjellen mellom å kunne *hvordan* og å vite *at*. Han mener at en dyktig yrkesutøver kan mer enn han kan uttrykke med ord, han har et utpreget sansemessig og ferdighetsmessig forhold til kunnskapene sine. Han mener yrkeskunnskap består av et komplekst samspill mellom ferdigheter relatert til sanseforhold (øyne, ører, berøring, bevegelser) og begreper og forståelse, og dette utgjør komplekse helheter. (Hiim og Hippe 2001, s.65) Yrkeskunnskap inneholder alle disse dimensjonene, og kan derfor ikke reduseres til verbalforklaringer, selv om det kan være til hjelp i læreprosessen. Refleksjon - *i* - handlingen går ut på at man reflekterer mens man gjør noe, og gjennom denne refleksjonen kan man endre retning underveis. Yrkesutøveren handler, tenker og snakker. Yrkesutøverens tanke og handling inngår i en sammenhengende helhetlig prosess. Prosessen kan sees på som et ”nett ”av handlingstrekk med konsekvenser og vurderinger av videre trekk. Handlingstrekene er en form for eksperiment. (Hiim og Hippe 2001)

Yrkeskunnskap som jeg har beskrevet her, handler om mer enn den rent vitenskapelige tradisjonen. I utviklingen av yrkeskunnskap bør det være praktiske utfordringer i tillegg til teoretiske, holdningsmessige og etiske vurderinger, for å nevne noen. Dette til sammen gjør at eleven kan utvikle yrkeskunnskap ved at de reflekterer både *i* og reflekterer *over* handling, som da er en praktisk utfordring. Dette har direkte tilknytning til min problemstilling om at medbestemmelse i læringsarbeidet mot utvikling av yrkeskunnskap bør være tilstede

Etter LK06 kom det utvidete kompetansebegrepet. Det er ikke lenger bare snakk om læring av teori og ferdigheter. Elevene skal utvikle dette, men i tillegg holdninger, forståelse, innsikt, generell kulturtilegnelse, metodetilegnelse og personlige egenskaper som selvstendighet, selvtillit, ansvarlighet, samarbeidsevne og fleksibilitet. Til sammen utgjør

dette kompetansebegrepet (Illeris 2006). I utviklingen av yrkeskunnskap er det også viktig at vi ser på læreplanene og hvilke handlingsrom disse kan gi oss. Kjernen i yrkesfaglig opplæring må ha nærhet mellom teori og praktisk læring.

De ulike didaktiske retningene som jeg skriver om, sier noe om ulike syn på elevmedvirkning i læringsarbeidet. Ulike didaktiske retningslinjer som har vært gjennom tidene, preger oss, og kommer til å gjøre det i framtiden. Jeg vil også se litt på de ulike didaktiske retningslinjene i forhold til hva kompetansemålene og andre grunnlagsdokumenter sier i forhold til elevmedvirkning i læringsarbeidet etter innføringen av LK06. Dersom det er slik at yrkeskunnskap utvikles i samspill mellom teori og praksis, bør elevene våre være med på å påvirke læringsarbeidet. Dette kan gjennomføres ved at elevene får anledning til for eksempel refleksjon, diskusjon, kritisk tenking omkring temaer, og å ha reel medinnflytelse for å kunne se helhet og sammenheng i læringsarbeidet.

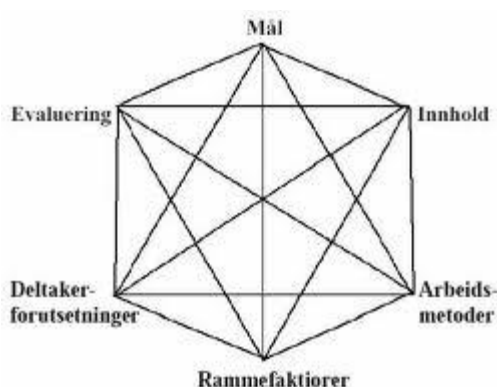
Hva opplever eleven som helhet og sammenheng i opplæringen om de ikke skulle ha mulighet til å påvirke? Dersom eleven ikke helt vet hvilket yrke hun /han skal velge i framtiden, og i tillegg ikke har medbestemmelse i det daglige læringsarbeidet, er det ikke vanskelig å forstå at motivasjonen kan utebli og at eleven på sikt ”dropper ut” av opplæringen og vi får høyt frafall.

4 ELEVMEDEVIRKNING PÅ HSVG1 I ET DIDAKTISK RELASJONSPERSPEKTIV.

Dette skriver jeg om fordi dette kan være gjøre det klarere for lesere hvordan jeg mener vi kan få til mer elevmedvirkning i det daglige læringsarbeidet, og for å peke på sammenhenger der jeg mener vi har fått til noe elevmedvirkning. Dette skriver jeg videre om for at lesere av denne oppgaven lettere kan forstå de ulike spørsmål jeg stiller til elevene om elevmedvirkning, planlegging, gjennomføring og vurdering og utvikling av yrkeskunnskap og allmenndannelse.

Målet med elevmedvirkning i læringsarbeidet er at elevene skal få en utdanning som tilrettelegger for en meningsfull læreprosess, hvor utvikling av blant annet elevenes lærekompetanse står i sentrum. Dette er viktig i forhold til utvikling av yrkeskunnskap mot en framtidig yrkeskompetanse.

Et av målene for dette arbeidet er at elevene skal medvirke i alle prosesser knyttet til det ”å lære”. Derfor ønsker jeg videre å bruke Hiim og Hippe sin didaktiske relasjonsmodell, for å belyse hvordan elevmedvirkning kan bli en del av det daglige læringsarbeidet. Disse didaktiske kategoriene kan være til hjelp for å få til et felles språk og begreper om elevmedvirkning i læringsarbeidet, som forstås som undervisnings- og læreprosesser der også praksis er integrert. Se figuren under som viser de ulike delene som jeg ønsker å utdype.

Figur:1(Hiim og Hippe, 2001)

Det finnes ulike didaktiske retninger, jeg velger å bruke denne modellen fordi jeg er godt kjent med den fra min periode som lærerstudent. Jeg bruker også denne modellen som hjelp til studenter fra høyskolen i Akershus i dag, når de skal lage planer for opplæringen til elevene.

Den didaktiske modellen bygger på et vidt kunnskapssyn som er fundamentert i et kritisk-humanistisk syn når det gjelder synet på kunnskap og læring. Læreprosessene forstås i denne modellen som en individuell prosess som ofte foregår i sosiale sammenhenger. Når man som lærer tar utgangspunkt i at læreprosessen er individuell, er det viktig at elevene kan få medvirkning i forhold til valg av innhold i opplæringen, at de forstår kompetansemålene og at de har innsikt i ulike arbeidsmetoder som kan benyttes.

Elevmedvirkning bør skje innenfor gitte rammer som læreplanene gir, og med hensyntagen til klassemiljøet og lærerens ressurser. Medbestemmelse krever blant annet at elevene får mulighet til å utvikle kritiske evner og får komme med forslag til opplæringsformer, og

dette kan blant annet inneholde vurdering av eget og medelevers arbeid. I denne forbindelsen kan den didaktiske relasjonsmodellen brukes som arbeidsredskap.

Modellen er delt inn i seks deler. Det er: elevenes læreforutsetninger, rammer for undervisningen, mål for undervisning og læring, undervisnings innhold, elevenes læreprosesser og vurdering. Denne modellen blir også kallet helhetsmodellen. Dette fordi den tar utgangspunkt i elevenes faktiske læreforutsetninger, ikke i de forutsetningene som burde være der. Den er en viktig forskjellig fra mål – middel pedagogikken som tar utgangspunkt i undervisningsmål og de midlene som må til for å nå målene. Den didaktiske relasjonsmodellen passer godt til målene i kunnskapsløftet der det poengteres at undervisningen skal legges opp i tråd med elevenes forutsetninger.

4.1 Elevmedvirkning i forhold til elevenes læreforutsetninger

Elevene som har søkt seg inn på HSvg1 har mange ulike ønsker om yrkesvalg innenfor helse, sosial og oppvekstsektoren. De kan få øve seg på ulike yrker i et programområde som heter prosjekt til fordypning. Dette er et positivt trekk ved innføringen av LK06. Dette er en framgang i forhold til tidligere planer hvor elevene hadde liten mulighet for praksis i utdanningen. Elevene kan være med og medvirke ved at de ved vår skole har mulighet for å prøve tre forskjellige yrker, ett valg før jul og to valg etter jul. Her kan elevene innhente verdifull erfaring gjennom læring med utgangspunkt i praksis. Dette kan føre til at elevene får mulighet til å utvikle en gryende yrkeskunnskap. Vi har mange elever som ønsker seg fagbrev i områder innenfor helse sosial og oppvekstsektoren, vi har 90 elever på HSvg1 og 75 elever på HSvg2.

Elevene er over gjennomsnittet lei teorifag og søker seg til en yrkesfaglig skole for å prøve noe annet. De har også ofte noe dårlig erfaring fra tidligere skolegang. Dette har kommet fram i utviklingssamtaler med kontaktlærer.

Noen lærere starter skoleåret med å kartlegge hvilke metoder elevene liker best å lære ved. Mange elever har erfaringer og kan sette ord og medvirke her, andre er ikke bevisst dette og vet derfor ikke helt hvilke metoder de lærer best ved. Dette er noe vi lærere bør sette mer i system og få inn i årsplanen som vi samarbeider om, slik at alle elever har mulighet til å få samme informasjon, og dermed kan være i stand til å ta valg om metoder. Elevene skriver også ukentlig logg om hva de synes har vært bra i undervisninger og hva de mener kunne vært annerledes. På denne måten kan de være med og påvirke læringsarbeidet på enkelte områder.

4.2 Elevmedvirkning i forhold til rammebetingelser

Vi benytter alle tilgjengelige hjelpemidler ved skolen i dag. Elevene har fått egen bærbar pc til bruk i opplæringen fra Akershus fylkeskommune. Vi har benyttet mappe og mappevurdering i opplæringen siden 2001. Dette er en vurderingsform og en metode i opplæringen for elevene. Vi opplever at dette er en god form som ivaretar elevenes mulighet til å lære ved å granske, reflektere og vurdere seg selv og andre medelever. Dette blir en prosesskriving og vurdering for elevene, som igjen er en elevaktiv læringsform som gjør at de kan oppleve medbestemmelse i læringsarbeidet.

Intensjonen ved mappevurdering var at elevene skulle få være med og påvirke og være aktive i alle deler av læreprosessen. Elevene skulle få være med og planlegge, følge opp, samle inn, velge ut, gjennomføre, vurdere og reflektere over opplæringen. Dette var noen av intensjonene ved innføringen og tankegangen for å starte med mappemetodikk ved vårt programområde.

For vurdering med karakter har vi fire såkalte utvalgsmapper i året. Dette er en metode innen mappevurdering. Elevene får velge ut fra tema mappeoppgaver/mål som de ønsker å presenterer muntlig for vurdering med karakter for én eller flere lærere i programfagene. Målet for denne presentasjonen er at den skal være tverrfaglig og rettet mot elevenes praksis, eller valgt yrke innenfor prosjekt til fordyping. Her kan elevene velge ut, og derfor mener jeg det er elevmedvirkning.

På vår skole er det teamorganisering. Vi er organisert i fagteam og basisteam. Det er mange lærere som er involvert. Fagteamet består av 8 lærere, basisteamet består av alle lærere både fra programfag og fellesfag som har opplæring i en og samme klasse. Vi har møte to timer en gang pr uke i fagteamet, og en gang pr. måned i basisteamet. Elevene er ikke representert i disse organene, og det mener jeg de burde være for å øke elevmedvirkningen i det daglige læringsarbeidet.

Noe av det vi arbeider med i felleskap i fagteamet, er årsplanene for skoleåret. Dette deler vi inn i ulike perioder. Målene for periodene er synlige for elevene. Ut fra dette arbeidet lager vi i felleskap mappeoppgaver med kjennetegn på måloppnåelse for elevene. Vi opplever at vi har en utfordring etter LK06 med å praksis relatere mappeoppgavene, fordi dette oppfatter vi som en av intensjonene ved LK06. Vi utarbeider flere forslag til mappeoppgaver for på den måten om mulig å differensiere opplæringen for elevene. Elevene er ikke involvert i dette arbeidet.

Jeg arbeider i år som tolærer i en klasse for elever med spesielle tilretteleggingsbehov. Jeg samarbeider tett med kontaktlærer for denne klassen. En av våre oppgaver er å legge til rette for godt læringsmiljø sammen med elevene. Et trygt og godt læringsmiljø for elevene er en viktig rammefaktor for at elevene skal få mulighet til å lære. Dette med at elevene opplever trygghet og trivsel kan også ha noe å si for at elevene kan ønske å medvirke i ulike deler av læreprosessene.

Det som kan hemme oss i utvikling av elevmedvirkning er synet vårt på læring. Med det mener jeg at det er en kultur for å ha ferdige oppskrifter eller mappeoppgaver med ferdige kjennetegn som elevene får en viss tid på å gjennomføre og får karakter på. I forkant av dette har vi også gjennomgang av fagstoffet for elevene. Her bruker vi ulike metoder for at elevene skal lære seg fagstoffet. Det er en utfordring mener jeg, å unngå å ensidig bruke formidlingspreget pedagogikk slik at vi framstår som tilhengere av mål/middel pedagogikken. Dette var ikke tanken da mappevurderingen, som i større grad kan ses på som en prosessorientert- kritisk pedagogikk, ble innført.

Det er etter min mening viktig at elevene kommer med sine meninger om hvordan de synes denne måten å arbeide på, fungerer. Vi bør ha både logg og refleksjon for elevene i etterkant av disse oppgavene. Dette kan vi bruke som informasjon fra elevene som vi kan ta med oss til utarbeidelsen av neste tema. Dette er en måte hvor elevene kan få si sin mening, evt. velge opplæringsform og presentasjonsform på kompetansemålene ved senere oppgaver, og på den måten få anledning til å medvirke i læringsarbeidet.

4.3 Elevmedvirkning i forhold til mål.

Et av målene for det daglige læringsarbeidet må være å øke elevenes medvirkning i forhold til hva forskriftene sier vi lærere er pålagt å gjøre etter innføringen av LK06. Vi bør sette dette utviklingsarbeidet inn i årsplanen, slik at vi arbeider med dette gjennom skoleåret, mener jeg.

Jeg opplever ikke alltid at kulturen er helt til stede for at vi skal arbeide med å øke elevmedvirkningen. Dette kan henge sammen med det pedagogiske grunnsynet, ved at det er vi lærere som skal styre opplæringen ved å kontrollere og effektivisere elevenes læring mot presise mål og målbare resultater. Det har ikke gjort dette noe bedre at vi fikk kjennetegn på måloppnåelse på hvert kompetansemål (skoleåret 2009 -2010). Vi lærere lager disse kjennetegnene selv, uten at elevene får være med og medvirke i dette arbeidet. Vi lærere i fagteamet har diskutert noe om hvordan vi kan øke elevmedvirkningen i

læringsarbeidet, men har ingen gode rutiner for dette. Det blir tilfeldig det arbeidet hver enkelt lærer gjør, og vi deler det heller ikke alltid med hverandre.

4.4 Elevmedvirkning i forhold til innhold.

Vi prøver å utvikle ulike didaktiske metoder for elevene for felles gjennomgang av tema og mål. Mappeoppgaven som kommer til slutt for et tema, har elevene til nå løst ved å skrive om aktuell måloppnåelse, men nå i disse dager prøver vi ut nye former med mer praktiske aktiviteter som vi ser er en utfordring for oss. Dette opplever vi fordi kompetansemålene er rene kunnskapsmål og holdningsmål og svært få ferdighetsmål. Dette kan vi løse ved at elevene kan vise eksempelvis holdningene sine i form av et rollespill, eller i oppdiktede situasjoner på en arbeidsplass. Vi oppfordrer elevene til å gjenskape situasjoner de har vært med på under utplasseringen knyttet til programfaget prosjekt til fordypning.

Alle mappeoppgavene skal elevene knytte opp mot ønsket yrke. Om en elev ønsker å bli tannhelsesekretær, skal hun/han relatere kunnskapene sine opp mot dette. Er for eksempel temaet kommunikasjon, skal eleven knytte kunnskapen sin opp mot dette yrket.

Kompetansen til slutt skal de vise gjennom en muntlig presentasjon, hvor elevene tar med minst ett mål fra hvert av programfagene og retter dette mot ønsket yrke. Vi ber elevene skrive logg etter en slik opplæringsperiode om hva som var bra og hva som kunne vært annerledes. Resultatene fra denne loggen tar vi med oss på teammøtet, hvor vi deler erfaringene med hverandre om hva elevene har svart.

4.5 Elevmedvirkning i forhold til arbeidsformer.

Skolen har avtaler med enkelte praksissteder som vi bruker for utplassering av elevene i faget prosjekt til fordyping. Vi arbeider med elevenes sosiale utvikling, og dette opplever vi som viktig i forhold til elevenes utplassering i yrkeslivet. Det er ikke nok at elevene bare får faglige kunnskaper, men de må også ha sosial handlingskompetanse, som jeg beskriver her i oppgaven som allmenndannelse.

Vi arbeider videre i det daglige læringsarbeidet med det jeg har skrevet om over, som er mappevurdering, utvalgsmappe og logg og refleksjonsskriving, gruppearbeid og praksisrettede oppgaver, for å nevne noe. Vi prøver ut nye mappeoppgaver med mindre skriving hvor elevene kan få vise måloppnåelse ved eks annen praktisk aktivitet, som for eksempel rollespill med individuelle refleksjoner i etterkant. Dette fordi vi og elevene opplever at det blir mye skriving i perioder, noe vi mener er irrelevant i forhold til at utdanningen burde være av praktisk karakter. Vi arbeider oftest etter prinsippet om at

elevene skal ha en del teoretiske kunnskaper før de går ut i praksis. Dette kan for eksempel gjelde kompetanse i forhold til hygiene. Dette vil da si at vi arbeider etter deduktive prinsipper i følge Hiim og Hippe sin didaktiske relasjonsmodell. Dette som er beskrevet her er arbeidsformer sett i lys av elevmedvirkning i læringsarbeidet.

4.6 Elevmedvirkning i forhold til vurdering.

Vi vurderer elevenes måloppnåelse i forhold til kompetansemålene som vi fikk etter LK06. Vi har kjennetegn på kompetansemålene som er delt inn i tre kategorier, på alle mappeoppgavene. Disse skal si noe om hva eleven har oppnådd av kompetanse, ved karakteren to som er lav, eller i kategorien for måloppnåelse tre og fire som er middels, eller kategorien karakteren fem og seks som er høy måloppnåelse.

Vi vurderer mappeoppgavene som elevene arbeider med, i prosess. Vi gir elevene underveisvurdering og framovervurdering muntlig og skriftlig. Med dette mener jeg at elevene får tilbakemelding på mappeoppgaven underveis når de arbeider med dem, om hva eleven mestrer og hva eleven må arbeide videre med. Vi har i tillegg på HSvg1 fire muntlige presentasjoner i året, hvor elevene kan få vise kompetansen sin i forhold til målene ved muntlig presentasjon og ved hjelp av praktiske eksempler fra yrket som de har valgt i prosjekt til fordyping. Vi setter karakter på mappeoppgavene når de er ferdige, og elevene får karakter på den muntlige presentasjonen. Dette til sammen er grunnlaget for terminkarakteren eleven får. Dette med at elevene har mulighet til å levere mappeoppgaven inn flere ganger, gjør at elevene kan oppleve medinnflytelse i vurderingsarbeidet, mener jeg.

Elevene skriver også en refleksjon på besvarelsen sin på refleksjonsspørsmål vi lærere har laget. Dette kan være med på å utvikle elevenes bevissthet og verbalisering av kunnskapen elevene tilegner seg. Ved denne bevisstgjøringen mener jeg også at elevene kan øke sin grad av medvirkning i læringsarbeidet. Dette fordi eleven da kan sette ord på forhold som reduserer eller øker kunnskapstilegnelsen hos den enkelte, og eventuelt medvirke til endring av opplæringsprosessen eller andre forhold som eleven mener er med å påvirke denne.

Elevene vurderer også hverandre enkelte ganger ved at de deler oppgaver og setter karakter etter oppsatte kjennetegn.

5 FORSKNINGSTILNÆRMING OG FORSKNINGSMETODE

I dette forskningsprosjektet ønsket jeg å undersøke hvordan elevene opplevde medvirkning i opplæringen på HSvg1. Opplever elevene at de får være med å planlegge, gjennomføre og vurdere læringsarbeidet de gjør? Hvordan kan vi legge til rette for mer elevmedvirkning i det daglige læringsarbeidet? Og hvorfor er dette med medbestemmelse så viktig for framtidige yrkesutøvere i utviklingen av yrkeskunnskap?

For å forsøke å få svar på problemstillingen min og forskningsspørsmålene mine valgte jeg en kvantitativ undersøkelse, i tillegg valgte jeg en kvalitativ undersøkelse i form av et intervju. Begge undersøkelsene ble gjort på elever HSvg1.

5.1 Innledning til metodekapitlet.

I denne undersøkelsen eller forskningsprosjektet, må jeg velge eller benytte meg av en eller flere former for metoder. En metode forstår jeg som et verktøy for å få svar på spørsmål eller ny kunnskap innenfor fagfeltet som jeg ønsker å forske på (Larsen 2008). Denne typen av informasjon kalles gjerne for data eller fakta, og de innsamlede data kalles også for empiri. Dette er en systematisk måte å undersøke virkeligheten på. Det verktøy jeg bruker for å undersøke data, er metoder jeg har valgt å bruke. I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for valg av metoder.

Innledningsvis presenterer jeg og begrunner mitt med valg av kvantitativ metode i form av et spørreskjema til eleven, videre vil jeg gjøre rede for neste metode jeg benyttet meg av som var et kvalitativt forskningsintervju. Jeg vil videre presentere informantene, altså hvem jeg skal spørre og hva jeg ønsker å spørre dem om, og hvordan jeg vil bearbeide dataene jeg får inn. Mot slutten i dette kapitlet vil jeg presentere utfordringer jeg hadde knyttet til validitet og reliabilitet og etiske problemstillinger jeg har støtt på underveis i dette arbeidet.

5.2 Metodevalg i forhold til problemstillingen.

Jeg har benyttet meg av ulike metoder, altså en metodetriangulering, for å samle inn data til prosjektet mitt. Enhver metode har styrke og svakheter i seg, og å bruke flere metoder for å samle inn data kan gi meg større reliabilitet i forskningsarbeidet. I min beskrivelse av forskningsprosessen vil jeg si litt om kvantitativ metode og kvalitativ metode for innhenting av data.

Jeg valgte først en kvantitativ undersøkelse for elevene på HSvg1, som var en spørreundersøkelse. Dette valget er tatt ut fra problemstillingens formulering og målene/forskningsspørsmålene jeg satte opp i forkant av oppgaven. Flere metoder ble tatt i betraktning, men jeg ønsker først å legge vekt på den kvantitative metoden som består av et spørreskjema hvor jeg skal innhente, organisere og tolke informasjon fra elevene.

Denne første metoden med en kvantitativ metode i form av spørreskjema skapte nysgjerrighet hos meg, og jeg ville gjerne vite mer om hva elevene kan bidra med til problemstillingen min.

5.3 Begrunnelsen for å velge kvantitativ undersøkelse i forhold til problemstillingen.

Jeg tenkte å nærme meg problemstillingen min ved at jeg spurte elevene om deres opplevelse av opplæringen og medbestemmelse og påvirkningsmuligheter til denne. Videre spurte jeg også om forslag fra elevene til hvordan vi lærere kan legge til rette for mer elevmedvirkning i det daglige læringsarbeidet. En slik undersøkelse brukes ofte for å finne data som uttrykkes i tall eller mengder knyttet til informantens meninger.

Jeg valgte først et spørreskjema som er mest brukt for å spørre en stor gruppe mennesker og dette kan derfor være mest hensiktsmessig. Det er viktig at jeg formulerer spørsmålene til akkurat det jeg er interessert i, altså problemstillingen min. Jeg stilte samme spørsmål til en stor gruppe mennesker, og dette kan gi et utgangspunkt for å generalisere om kravene til ikke sannsynlighetsutvelging er ivaretatt. Det mener jeg er ivaretatt i min undersøkelse, ved at utvalget var alle elever på en videregående skole HSvg1 denne dagen. Det er til sammen 90 elever på HSvg1, men denne dagen i juni 2010 var det forholdsvis mange fraværende fordi det var en av de siste ukene på skolen, og da velger mange elever å ikke komme på skolen fordi eksamen og avsluttende prøver er ferdige. Det var videre to klasser som ikke var på skolen denne dagen, så tilsammen ble det bare 45 respondenter som svarte på undersøkelsen. Disse elevene som var på skolen og svarte på undersøkelsen, var kan hende noe mer samvittighetsfulle enn de elevene som valgte å være fraværende denne dagen, og det dermed kan få innvirkning på resultatet av undersøkelsen.

Ved å bruke et spørreskjema kan jeg ha stor mulighet for å sikre elevenes anonymitet, og det kan derfor være mer sannsynlig at elevene svarer ærlig. Når jeg velger å bruke samme standardiserte skjema på alle elevene, får jeg kanskje ikke all informasjon jeg ønsker. Ved å bruke en slik undersøkelse kan sjansen øke for at jeg trekker feilslutninger, fordi jeg kanskje skulle ha stilt spørsmålene på en annen måte, eller stilt andre spørsmål. Det kan

også være fare for å være unøyaktig i databehandlingen når jeg velger et såpass stort utvalg, og dette kan så igjen føre til feil konklusjon.

Jeg spurte elever på HSvg1 i en videregående skole om forhold som har med elevmedvirkning å gjøre i forhold til problemstillingen min og forskningsspørsmålene mine. Jeg forsøkte meg med et par forundersøkelser som var av kvalitativ metode i form av et intervju. Dette gikk ikke så bra da faguttrykkene var for vanskelige for elevene. Med det mener jeg at jeg ikke fikk noen svar på undersøkelsen eller problemstillingen min. Jeg satte meg ned for å svare og spørre meg selv om hva jeg mente om elevmedvirkning i skolen, og hva jeg faktisk ønsket svar på fra elevene.

Til slutt fant jeg ut at jeg kunne bruke mange av spørsmålene som er laget av utdanningsdirektoratet og brukes i Akershus fylkeskommune i videregående skole. Dette var en brukerundersøkelse for elever, lærere og ledelse som er gjennomført første gang skoleåret 2009/2010 og senere 2010/2011 (www.udir.no/undersokelser). Jeg ønsket ut fra erfaringene jeg gjorde meg ved forundersøkelsene å gjøre spørsmålene enkle slik at elevene lettere skulle forstå dem, og at det skulle demme opp for eventuelle mistolkninger. Ved å spørre en forholdsvis stor gruppe kan jeg finne tendenser på hva elevene på skolen mener, og eventuelle nyanser i svarene. For å få en høy svarprosent, vet jeg av erfaring at det er lønnsomt å være til stede under selve undersøkelsen.

Spørreskjemaet inneholdt stort sett lukkede spørsmål så nær som ett, det siste spørsmålet som er av åpen karakter. Jeg skulle undersøke hva elevene på HSvg1 mente om en del forhold som er knyttet opp til problemstillingen min som er: **Hvordan opplever elevene medvirkning i opplæringen på HSvg1?**

Det er forskningsspørsmål jeg ønsker å finne ut mer om i dette prosjektet:

- **Opplever elevene at de får være med å planlegge, gjennomføre og vurdere læringsarbeidet de gjør?**
- **Hvordan synes elevene at vi lærere kan legge til rette for mer elevmedvirkning i det daglige læringsarbeidet?**

- **Hvorfor er medbestemmelse i læringsarbeidet så viktig for allmenndannelsen til framtidige yrkesutøvere i utvikling av yrkeskunnskap?**

5.4 Plan for den kvantitative undersøkelsen

Det var viktig at jeg lagde en plan og utarbeidet et godt spørreskjema. Dette arbeidet med å lage gode spørsmål opplevde jeg som svært vanskelig. Jeg valgte ut spørsmål som gikk direkte på dette med elevmedvirkning, og noe eksplisitt i forhold til dette for eksempel trivsel, motivasjon, selvstendighet og om varierte arbeidsformer. Dette var naturlig i forhold til problemstillingen min og forskningsspørsmålene mine.

Jeg presenterte undersøkelsen for kollegaene mine i et teammøte. Jeg spurte om de samtykket i at elevene "deres" ble spurt. Dette for å vareta den etiske siden ved en slik undersøkelse. Med dette mener jeg at ingen skal bli støtt eller at noen klasser eller lærere skulle kunne oppleve å føle seg uthengt på noen måte i forhold til eventuelt manglende trivsel og elevmedvirkning, hvor dette eventuelt skulle komme opp som tema i noen av klassene under undersøkelsen eller i etterkant av denne. Alle kollegene mine samtykket til at elevene ble spurt om dette.

5.4.1 Hvem skal jeg spørre i den kvantitative undersøkelsen?

Det er relevant for min problemstilling å spørre elever i den videregående skole. Jeg ønsket å bruke elever på HSvg1 i min undersøkelse. En av årsakene til at jeg spør denne elevgruppen er at jeg til daglig arbeider med dem slik at jeg på sikt kan gjøre endringer i elevmedvirkningsarbeidet sammen med dem. En slik undersøkelse jeg gjennomfører bør være til nytte for framtiden, og det har jeg et ønske om at den skal være. Denne kan brukes for å forsøke å legge opp strategier for elevmedvirkning på HSvg1.

Elevene er brukere av våre tjenester og det er de som best kan svare på en slik undersøkelse. Jeg spurte ikke lærere eller andre ved skolen, nettopp fordi dette ville jeg oppleve som annenhånds informasjon. Jeg ønsker å spørre en forholdsvis stor gruppe elever og da vil dette forhåpentligvis inneholde alle kategorier av elever, både de ressursvake og ressurssterke. Årsaken til at jeg spurte elevene så sent i skoleåret, var at elevene da hadde vært gjennom et skoleår og dermed hadde mulighet for å gjøre seg opp noen meninger i forhold til spørsmålene jeg stilte dem.

5.4.2 Hva skal jeg spørre om i den kvantitative undersøkelsen?

Spørreundersøkelsen i sin helhet ligger som vedlegg nummer to i oppgaven. Mål for undersøkelsen var å finne ut om elevene opplever elevmedvirkning i det daglige undervisnings/ læringsarbeidet på skolen. Dette er et aktuelt tema etter innføringen av LK06, og de nye grunnlagsdokumenter som vi må forholde oss til. Videre spør jeg om dette fordi dette kan ha betydning for læringsutbyttet til elevene, om de er med og medvirker og bestemmer i læringsarbeidet. Jeg skal spørre elevene direkte om min problemstilling, men jeg skal også stille spørsmål som kan gi indikasjoner på variabler knyttet til forhold som har med medvirkning å gjøre, som trivsel, motivasjon og selvstendighet i skolearbeidet.

Jeg presenterer det jeg skal spørre om i uthevet skrift for deretter å begrunne for hvorfor jeg spør elevene om dette i forhold til problemstillingen min.

Jeg spurte innledningsvis om det var gutt eller jente. Dette gjorde jeg for å innlede med et spørsmål som var trygt selv om dette ikke er direkte relevant for oppgaven min. Jeg ønsker likevel å se etter tendenser i svarene, om det er store ulikheter mellom det jenter svarer og det gutter svarer.

Det neste spørsmålet var om de er elever på HSvg1 eller HSvg2. Jeg ønsket opprinnelig å spørre noen elever både fra HSvg1 og vg2. Dette gjorde jeg ikke, så alle elevene som svarer er fra HSvg1. Årsaken til dette var at det var så liten respons, på grunn av stort frafall av elever så sent i skoleåret, at jeg gikk bort fra å spørre HSvg2.

Får du være med å lage arbeidsplaner? Dette spørsmålet stiller jeg for å finne ut om elevene er med på å lage planer. Dette kan ifølge Illeris være en drivkraft. Det kan også forstås som en motivasjonsfaktor for læringsarbeidet. Illeris mener at planer og mål som den enkelte elev er med på å styre, kan være detaljerte, mens rammene fra storsamfunnet, som offentlige læreplaner, bør åpne for medinnflytelse og medansvar for elevene.

Oppmuntrer lærer deg til å være med på å bestemme hvordan du skal arbeide med faget? Her ønsker jeg å få informasjon om elevene får være med og bestemme hvordan de skal jobbe. Stenhouse mener at kunnskapstilegnelse bør ha et subjektivt innhold. Det bør være relevant for eleven, ellers har ikke denne kunnskapen noen verdi for eleven.

Får du være med å vurdere deg selv og medelever? Elevene skal være med og vurdere læringsarbeidet i følge grunnlagsdokumentene som jeg har skrevet om ovenfor, så her spør

jeg eleven direkte om han/ hun får være med og vurdere seg selv og medelever. Ifølge Illeris er det viktig at elevene får være med i dette arbeidet, for på den måten kan de være med i den faglige og personlige bevisstgjøring og ansvarslæring.

Synes du opplæringen er tilpasset ditt nivå? Dette spørsmålet går på om elevene opplever opplæringen som relevant og meningsfylt og differensiert? Alle elevene må gis mulighet til å utvikle sine evner og talenter, gjennom oppgaver, arbeidsmåter og samværsformer som gir rom for positive erfaringer og utvikling av selvtillit. (St.meld.nr30 (kultur for læring)(2003-2004).

Vet du hva lærer forventer av deg faglig? Klare forventninger faglig og klare rammer i læringsarbeidet samt at lærer er tydelig leder, er viktige forhold for elevene i det daglige læringsarbeidet. Dette kan gi elevene trygget og forutsigbarhet i skolehverdagen. Dette igjen kan øke elevenes mulighet for å være med og medvirke i læringsarbeidet, og derfor spør jeg eleven om dette. Elevmedvirkning forutsetter at struktur og at rammer er på plass slik at elevene vet hva som forventes av dem.

Veiledere lærer deg slik at du vet hva som forventes av deg sosialt? Klare rammer er viktige for om mulig å legge til rette for elevmedvirkning, også i forbindelse med plikter og rettigheter i den videregående skole. Elevmedvirkning i læringsarbeidet kan medvirke til å hjelpe elevene til å ta ansvar for egne læringsstrategier og personlig utvikling og identitet i utdanningssituasjonen. Dette gjelder ikke minst når elevene er utplassert i praksis og trenger tett oppfølging av lærer nettopp knyttet til hva som forventes av eleven sosialt. Det å utvikle seg sosialt er et viktig punkt for å kunne øke graden av elevmedvirkning i skolen.

Vurderer du deg selv og ditt arbeid ofte? Elevene skal, som skrevet tidligere, være med aktivt i vurderingen av eget arbeid (opplæringsloven § 3-11). Derfor spør jeg elevene om dette. Jeg ønsket å finne ut om dette er noe elevene gjør hyppig? Mange kan oppleve at de kan svare ja en sjelden gang, men det er viktig at dette gjøres kontinuerlig for å få øvelse i dette arbeidet og på den måten få større innsikt i vurderingsarbeidet.

Er du kjent med hvilke arbeidsformer/måter du lærer best av? Dette har sitt teoretiske utgangspunkt i blant annet (oppl.l.§1-2 og kap.5. og læreplanverkets generelle del) hvor det står oppført i læringsplakaten: ”fremme tilpasset opplæring og varierte arbeidsmåter”. For at eleven skal kunne svare på dette, bør de kjenne til ulike arbeidsformer eller metoder.

Dette er nesten en forutsetning for at elevene kan være med i planleggingsarbeidet. Om eleven svarer ja her kan det bety at eleven har innsikt i hvordan de lærer best

Vet du hva du skal lære? Om elevene skal ha mulighet til å medvirke må rammene for opplæringen være klare. Dette spørsmålet går på kompetansemålene og om elevene forstår disse. Dette er jo selve grunnlaget for all læring, at elevene må vite/forstå hva de skal lære. Det er helt umulig for elevene å medvirke i opplæringen om de ikke opplever at målene er tydelige. Tyler mente også at målet må være klart avgrenset for å danne grunnlaget for vurderingssprosessen.

Er du motivert for skolearbeidet? Dette er noe av det viktigste for læringsarbeidet i videregående utdanning og indirekte for elevmedvirkning. Hvordan skal elevene være med og medvirke til opplæringen om de ikke er motivert for denne? Likeså er om vi får til høy grad av elevmedvirkning, kan dette igjen påvirke motivasjonen for eleven. Opplæringen bør være lagt opp slik at elevene opplever mening og medvirkning som jeg har skrevet om tidligere. Om de unge får være med og bestemme hva de skal lære, og hvilke aktivitetsformer de skal bruke for å lære, kan de bli mer motiverte. Illeris mener også at kvaliteten på det vi lærer ved å få være med og påvirke er bedre og mer holdbar og kan gi bedre anvendelsesmuligheter for framtiden (Illeris 2009).

Trives du på skolen? Trivsel er en viktig faktor for at læring og utvikling skal finne sted. Derfor spør jeg eleven om dette innledningsvis. Resultatet fra brukerundersøkelsen fra utdanningsdirektoratet gjennomført våren 2011, sier at det er høy grad av trivsel på vår skole (vedlegg 1). Det er ofte en sammenheng mellom trivsel og motivasjon for skolearbeid, men det er også godt mulig å trives på skolen selv om en ikke er motivert for å lære (Wærness, Dale 2006).

Opplever du deg selv som selvstendig i skolearbeidet? Det å være selvstendig er viktig i skolearbeidet. Dette har med elevenes allmenndannelse å gjøre. Som Hiim og Hippe også mener (Hiim, H. 2009): I det utvidete kunnskapsbegrepet dreier kunnskap og kunnskapsutvikling seg ikke bare om innlæringer av faginnhold, men også om faglige og sosiale læreprosesser. Jeg mener det å være selvstendig i skolearbeidet kan ha innvirkning på om eleven tørr eller ønsker å medvirke i den videregående opplæringen .

Er det varierte arbeidsformer i skolearbeidet? Variasjon er viktig, og om elevene svarer negativt på dette kan det å indikere at eleven ikke er fornøyd, og derfor bør ha sterkere grunn til å påvirke eller medvirke på valg av arbeidsformer. Om elevene skal utvikle

yrkeskunnskap som bør være målet med yrkesutdanningen, består den ikke i å bare kunne anvende teori. Hiim og Hippe (2007) skriver om yrkestheori som kan være forståelse, begreper og teorier direkte knyttet til yrkesutøvelsen.

Opplever du å bli hørt av lærer om du kommer med forslag til egne arbeidsmåter?

Dette spør jeg om av to årsaker. Den ene sier noe om elevene har prøvd å medvirke til valg av arbeidsmåter, eller også om lærer er lydhør til forslag fra eleven og lar dem være med og bestemme. Dette i tråd med Illeris, som mener at planer og mål som den enkelte elev er med på å styre kan være detaljerte, men styringsredskaper fra samfunnet som kompetansemålene er, bør likevel være åpne for medinnflytelse og medansvar for elevene.

Får du utviklet dine evner og talenter på skolen? Dette knytter seg ikke bare til det rent faglige, men kan gjelde andre forhold som det sosiale hos eleven. Elevene bør få kunnskaper og ferdigheter i ulike måter å lære på, slik at de blir i stand til å kjenne på egne talenter og ut fra dette kunne ta valg om ulike arbeidsmetoder de kan velge å bruke i det daglige læringsarbeidet, og også få styrket arbeidsmetoder de trenger å trene mer på. Dette har sitt utspring i læringsplakaten (oppl.1.§ 1-2 og kap.5 og læreplanverkets generelle del)

Gir det å arbeide med skolearbeid deg selvtillit? Selvtillit hos eleven er viktig i opplæringen og er også en faktor for å kunne medvirke i læringsarbeidet, mener jeg. Dette bør vi som lærere utvikle hos eleven ved at vi legger vekt på hva elevene mestrer og hva de får til, og ikke lete etter feil og mangler hos dem.

Det siste spørsmålet er et åpent spørsmål, her ønsker jeg direkte og kreative forslag fra elevene. Elevene er de som til daglig opplever opplæringsarbeidet. Jeg håper de kan komme med forslag eller betraktninger her.

5.4.3 Rammer for den kvantitative undersøkelsen

Jeg skal ha et spørreskjema og ønsker å spørre elever. Jeg vil være tilstede under hele prosessen for å kunne svare på spørsmål som kan dukke opp blant elevene. Jeg ønsker å komme med en liten innledning til selve spørreskjemaet til elevene. Jeg skal fortelle litt om meg selv, hva arbeidet går ut på, og hva jeg ønsker av dem. Jeg vil også si litt om hva spørreskjemaet og svarene skal brukes til. Jeg kommer til å legge vekt på at alt svarmateriale kommer til å bli behandlet anonymt og at ingen kan finne ut hvem som har svart i undersøkelsen.

Det var viktig at jeg lagde meg en plan for selve forskningen og utdelingen av spørreskjemaet. Å lage et spørreskjema er litt av en utfordring. Hvordan skulle jeg begynne? Hvordan skal jeg påvirke dem jeg spør minst mulig? Hvor mange skulle jeg spørre? Hvordan skal jeg gå fram for å bearbeide alle svarene jeg får? Hvordan skal jeg skal jeg behandle svarene anonymt, slik at ingen kommer til skade?

Problemstillingen er formulert som et spørsmål og dermed mente jeg at en kvantitativ spørreundersøkelse var godt egnet, også fordi jeg er ute etter elevenes meninger om hvorvidt de får være med og medvirke i opplæringen. Kvantitativ undersøkelse kan være bra her for å kunne telle opp hvor mange elever som svarer ja for eksempel på at de er med og medvirker i opplæringen. Jeg valgte et spørreskjema med spørsmål med oppgitte svaralternativer der elevene skulle krysse av for ja, nei eller vet ikke. Jeg valgte denne typen spørreskjema med disse svaralternativene fordi det var tiltenkt en stor gruppe informanter, og styrken ved denne måten å gjøre det på er at det blir noe enklere for meg å telle opp og bearbeide/tolke svarene. Svakheten var at dette kan være noe for kategorisk, det er ikke sikkert elevene opplever at de kan svare ja eller nei, men heller ikke vet ikke, dermed kan dette være en mulig feilkilde i datainnsamlingen min. Det kunne være at eleven ønsket å utdype svarene noe mer med forklaringer eller hadde utdypende spørsmål. Dette var en av grunnene til at jeg valgte en undersøkelse i tillegg som var et kvalitativt intervju hvor holdninger og meninger til elevene kan komme mer fram.

Jeg ser i etterkant at oppsettet på skjemaet dessverre kan være noe uoversiktlig, og det derfor kan være grunnlag for misforståelser. Med dette mener jeg at det er langt fra ja-svaret til selve avkrysningen for ja, og at nei-svaret står for tett inntil ja-svaret.

5.5 Kvalitativ undersøkelse.

Jeg valgte så en kvalitativ undersøkelse i form av intervju med elever på HSvg1. Her vil jeg presentere begrunnelse for valget av metode og videre plan for undersøkelsen, hvem jeg skal spørre og ikke minst hva jeg skal spørre om, også kalt intervjuguiden. Videre kommer en oppsummering om hvordan jeg skal presentere dataene jeg får inn fra informantene.

5.6 Begrunnelse for den kvalitative undersøkelsen

Jeg ønsket etter å ha gjennomført den kvantitative undersøkelsen å få mer dybde i svarene og møte informantene ansikt til ansikt. Et av poengene med en kombinasjon av en kvantitativ, mer anonym undersøkelse og en kvalitativ undersøkelse hvor du nettopp møter

eleven ansikt til ansikt, var å utnytte styrken og imøtekomme svakheter ved hver av metodene. Jeg ønsker å få kjennskap til elevenes mening i forhold til problemstillingen min og i denne sammenhengen kan et kvalitativt intervju være med på å hjelpe meg i dette arbeidet. Jeg har i tillegg anledning til å stille oppfølgings spørsmål ved et slikt intervju, og videre har jeg også mulighet til å rydde opp i eventuelle misforståelser underveis og gå dypere inn i temaet mitt, som er elevmedvirkning. Det kan være enklere for meg å sikre god validitet ved bruk av en slik undersøkelse i oppgaven min. Ved hjelp av observasjon av informanten under intervjuet kan jeg få hjelp til å tolke svarene.

En ulempe ved en slik undersøkelse er at jeg ikke kan generalisere, da gruppen informanter er langt mindre enn den ved en kvantitativ undersøkelse kan være. Dette er også en mer tidkrevende metode, da det tar lengre tid å behandle dataene i ettertid. Et annet forhold ved en slik undersøkelse er at det kan hende informanten ikke tørr være helt ærlig da intervjueren, som i dette tilfellet er meg som lærer, sitter rett overfor informanten som er elev. Det er derfor ikke helt sikkert informanten snakker helt sant. Dette er forhold jeg må ta med i betraktning da jeg skal tolke resultatet. Den største utfordringen er likevel at jeg kan stå i fare for å påvirke informanten under intervjuet. Det er i mitt tilfelle et forhold mellom lærer og elev, og det er absolutt en fare for at elevene prøver å finne de ”riktige” svarene. Det kan også være at eleven ønsker å bli likt eller få gode karakterer eller av andre grunner ikke svarer ærlig på undersøkelsen. *Forskningsintervju er ikke bare en forholdsvis ny metode som gir kvalitative tekster i stedet for kvantitative data, men dette kan også være med på gjenspeile alternative oppfatninger om samfunnsvitenskapelige emner og meningsfulle relasjoner som skal tolkes. Det er forståelse som oppstår gjennom samtale med de mennesker som skal forstås. Det som er viktig er hensikt og innhold. (Kvale s.2)*

5.7 Plan for den kvalitative undersøkelsen.

Det er viktig å legge en plan for selve intervjuet før jeg starter opp, med tanke på å få svar på det jeg ønsker å finne ut av i forhold til problemstillingen min. Når jeg velger et kvalitativt intervju håper jeg å forstå informantens dagligliv, altså hva denne personen mener om problemstillingen min, gjennom spørsmålene jeg stiller. Det kan likne en vanlig samtale, men jeg skal forsøke meg på et mer profesjonelt intervju hvor jeg involverer en enkelt metode og en form for spørreteknikk (Kvale, 2008).

Et slikt intervju kan være mer eller mindre strukturert. Jeg ønsker å lage meg spørsmål jeg vil stille til elevene. Jeg ønsker noe oppsett for strukturering av svarene, men informantene

formulerer sine svar selv (Larsen, 2007). Jeg ønsker likevel å kunne gå ut av listen om det skulle dukke opp noe underveis som jeg mener er svært relevant for min problemstilling. Det er mange spørsmål jeg må stille meg selv før jeg starter opp med å intervjuer. Hvordan bør jeg starte et slikt intervju? Hvor mange elever bør jeg spørre? Kan noen av dem jeg intervjuer komme til skade på noen måte? Hvordan bør jeg unngå å påvirke svarene elevene kommer med? Hvordan skal jeg gå videre for å analysere svarene som kommer fram? Hvordan bør jeg hindre at det jeg skal rapportere blir subjektiv? Og hvordan skal jeg rapportere svarene? (Kvale, 2008). Jeg skal forsøke å svare på disse spørsmålene underveis i oppgaven. Jeg skal videre forsøke å være oppmuntrende og bekreftende uten å lede eleven i noen retning under selve intervjuet.

Når det gjelder tidspunktet i skoleåret når intervjuet skal gjennomføres, har jeg bestemt meg for å intervjuer elevene etter at de har vært ute i praksis. Dette begrunner jeg med at noen av spørsmålene mine går direkte på opplevelser omkring forholdet mellom teori og praksis og videre om elevenes opplevelse av praksis.

5.7.1 Hvem skal jeg spørre i den kvalitative undersøkelsen.

Jeg velger også ved denne undersøkelsen å spørre elever ved HSvg1 i videregående skole. Dette med samme begrunnelse som i den kvantitative undersøkelsen. Jeg arbeider til daglig med disse elevene, og kan derfor i framtiden arbeide videre med elevmedvirkning sammen med elevene og lærere, slik at undersøkelsen kan få relevans eller overføringsverdi.

Hvor mange skal jeg spørre? Jeg skal spørre så mange informanter at jeg opplever å kunne få svar på problemstillingen min. Om jeg intervjuer for få informanter kan det være vanskelig å generalisere eller teste hypotesene mine om elevenes meninger om medvirkning. Jeg må intervjuer et stor nok antall elever til at jeg opplever å få svar på problemstillingen min. Jeg kommer til å intervjuer omkring syv elever, og jeg setter av cirka en time til hvert intervju.

Jeg skal forsøke meg på et såkalt skjønnsmessig utvalg av informanter. Jeg valgte elever fra ulike klasser på HSvg1. Jeg viste ikke mye om respondentene, utenom at de var forholdsvis ressurssterke og oppfattes som verbale. Disse utvalgs kriteriene virker for meg fornuftige for å finne elever som kan være med og bidra med svar til undersøkelsen min.

Dette er en form for strategisk utvelgning, dette vil si at jeg som forsker velger ut bevisst elever som skal delta (Larsen, 2007). Jeg ønsker å velge ut elever av ulike kategorier. Det

kan være elever som utmerker seg og kan oppleves som ressurssterke eller elever som er noe mer tilbakeholdende når det gjelder språklig uttrykk. Dette gjør jeg fordi jeg opplever at dette kan være mest hensiktsmessig for denne type undersøkelsen, altså et skjønnsmessig utvalg. Svakheten ved dette kan være at elevene som oppleves som ressurssterke eller verbale, kan være noe mer positive i svarene sine og kan dermed gi feilkilder i oppgave min.

5.7.2 Hva skal jeg spørre om i den kvalitative undersøkelsen?

Det er viktig at spørsmålene til intervjuet dekker hele problemstillingen min.

Problemstillingen er: Hvordan opplever elevene medvirkning i opplæring på HSvg1?

Og forskningsspørsmålene mine er: Opplever elevene at de får være med og planlegge, gjennomføre og vurdere læringsarbeidet de gjør? Hvordan synes elevene at vi lærere kan legge til rette for mer elevmedvirkning i det daglige læringsarbeidet? Hvorfor er dette med medbestemmelse i læringsarbeidet så viktig for allmenndannelsen til framtidige yrkesutøvere i utvikling av yrkeskunnskap

Når problemstillingen min er av didaktisk karakter, mener jeg det er relevant å bruke den didaktiske relasjonsmodellen til Hiim og Hippe som er en helhetsmodell som bygger på seks kategorier og inneholder stikkord som jeg ønsker å begrunne spørsmålene mine ut fra. Videre ønsker jeg å knytte begrunnelsene opp mot problemstillingen og teorien min, og det jeg selv mener. Se den didaktiske relasjonsmodellen (Hiim og Hippe, 2001) figur 1 s.28.

5.8 Kvalitativ undersøkelse, med begrunnelser fra teori og didaktisk relasjonstenkning.

Nedenfor gjør jeg rede for hva jeg å spørre elevene om for å få mer utfyllende svar på problemstillingen min, i tillegg til resultatene av den kvantitative undersøkelsen. Jeg forsøker å sette spørsmålene inn i rammen av den didaktiske relasjonsmodellen til Hiim og Hippe. Dette er en helhetsmodell for kunnskap om undervisning og læring og det er egentlig ingen av de ulike kategoriene i modellen som kommer først eller sist. Jeg opplever at jeg beveger meg mellom de ulike kategoriene i intervjuet, fordi alle henger sammen og påvirker hverandre i måten de belyser problemstillingen min på.

5.8.1 Spørreskjema for elevene på programfaget helse og sosial vg1 med begrunnelse fra den didaktisk relasjonstenkning.

Spørsmål 1. Forventninger til utdanningen.

A. Hvorfor søkte du dette utdanningsprogrammet?

B. Hva er det du ønsker deg av denne utdanningen?

Dette spørsmålet handler om hva eleven har som mål ved opplæringen, hva eleven ønsker å oppnå. Altså blir dette forhold innenfor **mål i** den didaktiske relasjonsmodellen.

Dette er et åpent introduksjonsspørsmål som skal få eleven til å slappe av. Spørsmålet begrunner jeg med at det knytter seg til en av **læreforutsetningene** i Hiim og Hippe sin didaktiske relasjonsmodell, som jeg har skrevet om tidligere i oppgaven. Jeg mener det er viktig å spørre eleven om dette fordi det handler om hvilke interesser og mål eleven har. Vet eleven eksakt hva han hun ønsker å utdanne seg til, vil mye av innsats og arbeid fra elevens side være målrettet mot dette, altså har utdanningen et klart fokus. Vet eleven ikke hva hun /han ønsker å utdanne seg til i framtiden, kan det være vanskelig for eleven å se nytten av opplæringens generelle karakter. Dette sett i forhold til motivasjonsfaktoren, se Illeris om drivkraft som jeg har skrevet om tidligere i oppgaven. Om eleven ikke opplever mening ved opplæringen kan det også være vanskelig å medvirke til denne.

Spørsmål 2. læringsmiljøet.

A. Trives du på skolen?

B. Er du motivert for skolearbeidet?

Jeg arbeider i år som tolærer i en klasse for elever med spesielle tilretteleggingsbehov. Jeg samarbeider tett med kontaktlærer for denne klassen. En av våre oppgaver er å legge til rette for godt læringsmiljø i klassen sammen med elevene. Et trygt og godt læringsmiljø for elevene er en viktig rammefaktor for at elevene skal ha mulighet til å lære. Dette med at elevene opplever trygghet og trivsel kan også ha noe å si for om elevene kan ønske å medvirke i ulike deler av læreprosessen.

Dette knytter seg også til **læreforutsetningene** i den didaktiske relasjonsmodellen til Hiim og Hippe. Læringsmiljø har sammenheng med forhold som elevens fysiske, psykiske og sosiale ressurser. Kjenner eleven hverandre og læreren, føler eleven seg trygge i opplæringssituasjonen? Er elevene motivert for skolearbeidet? Kunnskaper om dette er nyttig for meg da jeg skal få svar på problemstillingen min.

Om elevene får være med og bestemme hva de skal lære, og hvilke aktivitetsformer de skal bruke for å lære, kan det bli mer motiverende. Illeris mener at kvaliteten på det vi lærer ved å få være med å påvirke, er bedre og mer holdbar og kan gi bedre anvendelsesmuligheter for framtiden (Illeris 2009).

Det var en del av de spurte i spørreundersøkelsen min, som opplevde at de hadde lav motivasjon for skolearbeidet. Dette er årsaken til at jeg ønsker å spørre om motivasjon også her i denne undersøkelsen. Fra den samme kvantitative undersøkelsen var det en høy grad av trivsel ved vår skole. Trivsel og trygghet er sentrale elementer i opplæringen.

Illeris (2009) fremhever motivasjonsfaktoren eller drivkraften som han kaller det, i opplæringen. Det bør legges vekt på medbestemmelse og dialog og bygges videre på den motivasjon og erfaringsbakgrunn elevene bringer med seg i opplæringen, mener Illeris.

Spørsmål 3. Yrkesvalg.

A) Når bestemte du deg for yrket du ønsker å arbeide med i framtiden?

B) Hvordan får du veiledning i forhold til yrkesplanene dine?

C) På hvilken måte opplever du opplæringen som relevant i forhold til yrkesvalget ditt?

Dette er også en av **læreforutsetningene** i den didaktiske relasjonsmodellen.

Det blir viktig for meg å spørre elevene hva slags yrkesplaner de har for framtiden og om de har behov for veiledning i forhold til dette, videre vil jeg også spørre elevene om de får anledning til å påvirke opplæringen på en måte som gjør at den oppleves som relevant for yrkesvalget de har tatt. Her blir det viktig for meg å spørre elevene om de har medvirkning på valg av blant annet utplasseringssted. Dette kommer jeg tilbake i spørsmål 6.

Elevmedvirkning kan bety konkret at elevene får innrette det de lærer, mot det ønskede yrke i framtiden. Her blir det videre viktig at om eleven har bestemt seg for yrke, må/bør eleven få medvirke i forhold til ønske om utplassering, og være med og medvirke i opplæringen. Elevene må få oppleve at opplæringen gir mening og at de har medvirkning på innholdet i den, ellers kan faktorer som motivasjon være fraværende og elevene kan oppleve læringen for vanskelig eller irrelevant i forhold til mål eleven har satt seg.

Forskriftene etter LK06 sier at opplæringen skal; gi alle elever og lærlinger/lærekandidater like muligheter til å utvikle sine evner og talenter individuelt og i samarbeid med andre (Oppl.l. § 1-2 og kap. 5, og læreplanverkets generelle del)

Spørsmål 4. Kompetansemålene.

A) Hvordan opplever du at det blir arbeidet med kompetansemålene?

B) På hvilken måte blir du som elev trukket inn i dette arbeidet?

C) Vet du hva du skal lære, forstår du det som står i kompetansemålene?

Dette spør jeg elevene om fordi det er viktig at de vet at det er kompetansemålene som styrer opplæringen, og at de forstår hva de inneholder. Altså kan dette knyttes til en av **rammefaktorene** for elevenes læring i den didaktiske relasjonsmodellen.

Dersom eleven ikke er kjent med dette blir det vanskelig for eleven å medvirke i læreprosessen mot yrkeskunnskap. Denne innsikten eller mangel på denne, kan være en hemmer eller fremmer for utvikling av yrkeskunnskap for eleven. Vi lærere oppfatter ofte at elevene klart vet hva de skal lære. Det er ikke helt sikkert eleven vet det, og da kan dette også ha en innvirkning på om de har mulighet til å være med og medvirke i læringsarbeidet eller ikke.

Dette hører inn under **mål** i den didaktiske relasjonsmodellen. Hva ønsker vi å oppnå ved opplæringen? Hva er det elevene skal lære?

Spørsmål 5. Elevens opplevelse av den teoretiske undervisningen

A) Hva synes du om å arbeide med oppgavene som gis i forbindelse med mapper?

B) På hvilken måte er du med på utformingen av disse oppgavene?

C) Hvordan opplever du at disse oppgavene har sammenheng med yrkesinteresser/yrkesvalget ditt?

D) Hvilke arbeidsmetoder lærer du best av?

E) Beskriv på hvilken måte du får være med og planlegge, gjennomføre og vurdere det daglige læringsarbeidet.

Mappeoppgavene blir som regel utformet slik at elevene skal skrive disse i prosess. Dette kan innebære elevmedvirkning. Videre er intensjonen med mappe og mappevurdering at det skal være mer enn bare et vurderingsverktøy, det er en metode der elevene ikke bare er passive mottakere av kunnskap, men er aktive i alle ledd i læringsprosessen som det å planlegge, følge opp, samle inn, velge ut, gjennomføre, vurdere og reflektere. Dette kan kalles **faginnhold** i den didaktiske relasjonsmodellen til Hiim og Hippe, altså hva det daglige arbeidet består av.

Etter min oppfatning hører innføringen av kjennetegn på kompetansemål inn under mål - middel pedagogikken. Elevene skal ha helt klare, tydelige og avgrensede måter å oppnå høy, middels eller lav måloppnåelse på. Her er det slik jeg ser det liten elevmedvirkning (Hickton). Dette kan ses i lys av Tylers syn på grunnlaget for valg av mål, at mål blir nådd gjennom læreplan og den opplæringsform som blir benyttet. Tyler mener at målet må være klart avgrenset for å danne grunnlaget for vurderingsprosessen. En ulempe ved dette er at mål ofte inneholder kunnskaper, men ikke arbeidsvaner og innsikt som det er vanskelig å uttrykke klart. Om det er annen kompetanse vi er ute etter enn det målet beskriver eksplisitt, blir derfor klargjøringen av målet gjort under vurderingsprosessen

Stenhouse er en tilhenger av prosessorientert didaktikk. Han er opptatt av elevens subjektive opplevelse av kunnskap. Kunnskap er kunnskap for noen, og kunnskap som ikke har mening for eleven, har heller ingen verdi. Han mener at læring er en subjektiv opplevelse hvor følelser, forståelse og handling er i samspill (Gran 2001)

Jeg stiller disse spørsmålene (Spørsmål 5) fordi de knytter seg direkte til problemstillingen min, og er noe jeg ønsker direkte svar på. Får elevene være med og medvirke i forhold til gjennomføringen av det daglige læringsarbeidet? Dette opplever jeg hører inn under **arbeidsmåter/læreprosesser** i den didaktiske relasjonsmodellen. Og elevmedvirkning på dette området er videre noe vi er pålagt gjennom grunnlagsdokumentene etter innføringen av LK06 som jeg har skrevet om ovenfor.

Spørsmålene handler også om **vurdering** i den didaktiske relasjonsmodellen. De er et oppfølgingsspørsmål fra forrige oppgave, der jeg skrev om kjennetegn på kompetanse mål og hvordan det kan bidra til en bedre opplæringspraksis for utvikling av yrkeskunnskap (Hickton 2009).

Illeris er også opptatt av vurdering, særlig prosessvurdering som undervisvurderingen representerer. Han mener at det er viktig at elevene får være med i dette arbeidet. For på den måten kan de være med i den faglige og personlige bevisstgjøring og ansvarslæring. Elevene kan lære mye av selve vurderingsprosessen.

Spørsmål 6. Elevens opplevelse av praksisperioden

A) På hvilken måte får du medvirke i forhold til å ønske utplasseringssted?

B) Er det noe du skulle ønske var annerledes i forhold til praksisperiodens innhold?

Forskriftene sier at vi skal: Legge til rette for elevmedvirkning og for at elevene og lærlingene/lærekandidatene kan foreta bevisste verdivalg og valg av utdanning og fremtidig arbeid

(Oppl.l. § 1-2, forskrift kap. 22 og læreplanverkets generelle del)

Jeg stiller spørsmål 6 fordi mange elever søker seg inn på vår skole fordi de ønsker seg et praktisk arbeid og ofte gleder seg til å få kunne prøve ut dette i praksisperioden. Og mange elever vet også hvilket yrke de ønsker å prøve ut.

Et av forskningsspørsmålene mine var; *Hvorfor er medbestemmelse i læringsarbeidet så viktig for allmenndannelsen til framtidige yrkesutøvere i utvikling av yrkeskunnskap?* Det er derfor viktig at elevene får være med og bestemme utplasseringsstedet, for på den måten å få mulighet til å få innsikt i de sentrale arbeidsoppgaver som kreves der, og som de skal utvikle relevant kompetanse for gjennom utdanningen. Disse sentrale yrkesoppgavene fordrer også allmenndannelse som har med elevenes sosial kompetanse å gjøre. Dette bør elevene få utvikle gjennom å være utplassert i et yrke. Det være seg kunnskap om mennesker de skal samhandle med på arbeidsplassen, samfunnet de skal forholde seg til, eller kunnskaper knyttet til valgt arbeid, som lover og regler, herunder arbeidsmiljøloven. Og ikke minst trenger elevene å utvikle modenhet i form av sosiale og personlige egenskaper som yrket ellers krever. Jeg mener kort sagt at allmenndannelse er viktig for at elevene skal kunne fungere i et framtidig yrkesliv.

Hensikten med yrkesfaglig utdanning er å utvikle grunnleggende yrkeskompetanse. Den består i å kunne beherske og ha innsikt i sentrale yrkesoppgaver. (Hiim og Hippe 2001). Det er viktig at de som ønsker å ta en yrkesutdanning, virkelig får anledning til å utvikle en begynnende yrkeskompetanse. Og hva er det? Det er en praktisk-teoretisk, kunnskap, som må utvikles gjennom erfaringslæring. Yrkeskunnskap utvikles gjennom individuell og

kollektiv refleksjon over erfaring, hvor teori blir knyttet til begrunnelser for praktisk yrkesutøvelse. Dette spørsmålet kan derfor ses i forhold **til læreprosessen** i den didaktiske relasjonsmodellen. Elevene kan lære ved utgangspunkt i praksis, eller elevene kan trekke med seg teorien som er gått gjennom i teoriundervisningen, og prøve den ut i praksis.

Spørsmål 7. Elevens opplevelse av forholdet mellom teori og praksis?

A) På hvilken måte opplever du at det er sammenheng mellom teori og praksis? Kom gjerne med eksempler på hvordan du ser det er en sammenheng her.

C) Er det noe du ønsker skulle vært annerledes i forhold til teori og praksis på utdanningsprogrammet helse og sosial?

Jeg ønsker å spørre elevene om de opplever en sammenheng mellom teori og praksis. Forholdet mellom praksis og teori i læreprosessen er av spesiell interesse i yrkesfaglig opplæring. Gjennom årene har det foregått en nedprioritering av at elevene skal få komme ut å praktisere yrket de ønsker å utdanne seg til. I utviklingen av yrkeskunnskap er det viktig at vi ser på læreplanene og hvilke handlingsrom disse kan gi oss. Kjernen i yrkesfaglig opplæring må ha nærhet mellom arbeid og læring (Hiim og Hippe, 2007). Spørsmålet har bakgrunn i **læreprosessen** i den didaktiske relasjonsmodellen til Hiim og Hippe. Hva skal elevene gjøre, hvilken opplevelse skal de få?

For at elevene skal få tilegne seg yrkeskunnskap mot senere yrkeskompetanse, bør det være yrkesrelevante opplevelse-erfaringer som danner grunnlaget for utvikling av helhetlig yrkeskunnskap. Det er viktig å bygge på disse erfaringene for dermed å kunne lære mer teoretisk kunnskap i forhold der dette er relevant. Om utdanningen har for liten yrkesrelevans, sier Hiim og Hippe, må elevene selv relatere disse fagene til yrket, noe de ofte har lite erfaring med. I tillegg har elevene få forutsetninger for å kjenne til yrkets funksjoner og oppgaver (Hiim og Hippe, 2007).

Spørsmål 8. På hvilken måte mener du elevene kan medvirke i det daglige læringsarbeidet?

A) På hvilke områder i skolearbeidet kan dere være med å bestemme, mener du?

B) Hva kan være en hemmer eller en fremmer for mer elevmedvirkning i det daglige læringsarbeidet?

C) På hvilken måte kan dette med å være med og bestemme/medvirke på skolen påvirke deg som framtidig yrkesutøver?

Dette å være med og medvirke på ulike måter er nyttige egenskaper som de kan ta med seg inn i framtidige yrker.

Illeris mener at om de unge får være med og bestemme hva de skal lære, og hvilke aktivitetsformer de skal bruke for å lære, kan det virke motiverende. Illeris mener også at kvaliteten på det vi lærer ved å få være med og påvirke, er bedre og mer holdbar og kan gi bedre anvendelsesmuligheter for framtiden (Illeris 2009). Dette opplever jeg hører inn under **læreprosessen** i den didaktiske relasjonsmodellen. Dette handler om hele prosessen i det å lære. Det er viktig at vi setter ord på dette, om hvilken rolle vi ønsker at eleven skal ha. Skal de sitte stille og ta i mot, eller skal elevene ta mer ansvar? På hvilken måte kan elevene være bidragsytende sammen med lærer i denne prosessen som det å lære er.

Elevene er de beste representanter for å kunne mene noe om opplæringens innhold og formål og vet best hvordan opplæringen virker. Dette er et av forskningsspørsmålene mine, og om elevene kan svare på dette er det direkte svar på problemstillingen min. Jeg ønsker at elevene skal få anledning til å reflektere omkring dette spørsmålet. Kan eleven komme med forslag til svar på problemstillingen min, kan det være av stor verdi for oppgaven min. Omtrent halvparten av elevene som ble spurt i den forrige undersøkelsen svarte at skolearbeidet ikke gir dem selvtillit. Å kunne være med og bestemme, kan gi elevene økt selvtillit.

5.8.2 Ethiske perspektiver i prosjektet

Jeg ønsker her å støtte meg til litteratur fra Kvale (2008) som jeg har brukt i metodedelen min når det gjelder etiske perspektiver i prosjektet mitt. Han mener det er viktig å la etiske perspektiver være til stede i hele oppgaven som gjelder forskning og mennesker. Dette bør være til stede i både planleggingen, gjennomføringen og vurderingen av prosjektet. Han mener det er særlig tre etiske regler man må følge, og det er det informerte samtykke, konfidensialitet og konsekvenser.

Når det gjelder dette første om informert samtykke er ledelsen ved skolen informerte om undersøkelsene jeg ønsket å bruke, både spørreundersøkelsen og intervjuet. Jeg har som vedlegg rektors underskrifter med samtykke om dette. Mine kolleger er informert i teammøte og videre spurt om de har noen motforestillinger mot å la elevene være med i

undersøkelsene. Jeg informerte også om mulige konsekvenser ved at elevene kunne uttrykke misnøye med opplæringen i etterkant av denne undersøkelsen, ved at de må reflektere, mene noe i forhold til denne. Om elevene skulle vise seg å være misfornøyde, kunne dette komme til uttrykk for lærer som hadde timene i etterkant av undersøkelsen.

Når det gjelder elevenes konfidensialitet vedrørende undersøkelsene, informerte jeg elevene i forkant av begge undersøkelsene om dette ved at jeg sa at navn og klasse er helt irrelevant for oppgaven og at disse opplysningene ikke kunne på noen måte etterprøves eller spores tilbake.

Videre konsekvenser for dette prosjektet kan være at elevene gjennom resten av skoleåret blir noe mer fokusert på temaet elevmedvirkning, og da kanskje kan oppfattes som noe mer kritiske til opplæringen generelt. Jeg håper videre på en positiv konsekvens, og det er at jeg gjennom dette prosjektet kan få konkrete forslag til hvordan vi på HSvg1 kan øke elevmedvirkningen i videregående opplæring. Og at jeg videre da kan få med mine kolleger på å utarbeide forslag til gjennomføring og dokumentasjon av økt elevmedvirkning gjennom skoleåret.

5.9 Kritiske betraktninger av undersøkelsene

Det nest siste av forskningsspørsmålene mine handlet om veien videre, altså om hvordan elevene synes vi kan bli enda bedre til å arbeide med elevmedvirkning. Jeg ser i etterkant at dette forskningsspørsmålet innebærer en antakelse om at vi ikke gjør dette arbeidet godt nok og at vi bør bli bedre. Likevel er det verdifullt for oppgaven, fordi dette som sagt er viktig for at vi kan gjøre dette arbeidet bedre. Samtidig ser jeg også, når vi tenker på at det er en innebygget påstand, at elevene kan svare eksplisitt eller indirekte på problemstillingen min. Utgangspunktet mitt for dette spørsmålet var at elevene svarte «lavt» på dette spørsmålet i brukerundersøkelsen fra fylket se vedlegg1, og at det gjorde meg nysgjerrig, og berettiger vel også i noen grad den underliggende antakelsen i spørsmålet.

Når det gjelder bortfall av elever og dårlig svarprosent var den kvantitative undersøkelsen såpass dårlig at jeg i etterkant vil kalle det en supplerende undersøkelsen. Det er 90 elever på HSvg1 og det var bare 45 som var til stede denne dagen, altså en svarprosent på 50 prosent av det jeg opprinnelig hadde håpet på og planlagt for.

Under har jeg lagt selve undersøkelsen i sin helhet og fylt inn antallet på hvor mange som svarte ja, nei eller vet ikke. Det var **45** elever som svarte på denne undersøkelsen.

5.9.1 Verifisering – validitet og reliabilitet.

Kvaliteten på dette forskningsarbeidet avhenger av hvor pålitelig arbeidet er gjort og hvor gyldig denne undersøkelsen er i forhold til teori og ikke minst problemstillingen min.

Jeg vil her ta for meg verifisering av prosjektet mitt, kunnskapen om oppgavens validitet og reliabilitet og generaliserbarhet (Kvale, 2008). Når det gjelder det første uttrykket, validitet, handler det om relevans eller gyldighet, om jeg faktisk samler inn data som er relevante i forhold til problemstillingen min? Ved at jeg har valgt metodetriangulering ved hjelp av to metoder i prosjektet mitt, har jeg mulighet for å sikre høyere validitet enn ved valg av bare én metode. Gyldigheten avhenger også av kvaliteten på undersøkelsen. Dersom dataene sier noe om det problemstillingen spør etter kan den om mulig betraktes som gyldig. Jeg har i den kvantitative undersøkelsen trukket inn årsaksvariabler som er relevante for problemstillingen min, og jeg mener jeg valgte mange nok.

Jeg har skrevet ordrett hva elevene svarte i den kvalitative undersøkelsen. Jeg har gått gjennom svarene flere ganger, og på bakgrunn av min praksiserfaring og interesse for tema, kan det være et godt utgangspunkt for å forstå informantens utsagn. Reliabilitet har jeg prøvd å oppfylle i oppgaven min i det kvalitative intervjuet og den kvantitative undersøkelsen. Dette ved å sikre nøyaktighet og holde orden på hvem som har sagt hva, og telle opp svarene flere ganger slik at antallet stemte overens med antall informanter. Når det gjelder forskningens reliabilitet videre har jeg forsøkt å sikre denne ved at jeg har trukket inn tidligere forskning omkring temaet og brukt noen av de samme spørsmålene som Udanningsdirektoratet har brukt. Det kan være vanskelig å sikre reliabilitet i en kvalitativ undersøkelse hvor andre forhold enn de rent verbale er gjeldende, som for eksempel observasjoner som jeg gjør underveis. Dette kan bety at det jeg tolker i situasjonen jeg intervjuer i, ikke kan etterprøves fordi situasjonen kan ha endret seg.

Valget av en kvalitativ metode kan sikre kravet om validitet, dette fordi jeg ved denne metoden er i direkte kontakt med informanten og kan derfor oppklare eventuelle misforståelser underveis (Larsen, 2007). Denne metoden gjør at informanten har anledning til å snakke fritt og ta opp forhold, og på den måten kan flere forklaringsmåter komme opp. Likevel kan et kvalitativt forskningsintervju ofte kritiseres for å være noe utilstrekkelig i forhold til pålitelighet, fordi det kan være et produkt av ledende spørsmål (Kvale1997.) En

slik forholdsvis fleksibel prosess som et kvalitativt intervju er, hvor en kan endre spørsmål underveis, kan bidra til mer valid informasjon i forskningen min.

Det kan være vanskelig å sikre reliabilitet i en kvalitativ undersøkelse hvor andre forhold enn de rent verbale er gjeldende. Dette kan være for eksempel observasjoner som gjøres underveis. Dette kan bety at det jeg tolker i situasjonen jeg intervjuer i, ikke kan etterprøves fordi situasjonen kan ha endret seg.

Jeg er klar over at det er fare ved å stille informanten ledende spørsmål og på den måten styre intervjuet til svar jeg måtte ønske. Jeg har forsøkt å stille spørsmål slik at problemstillingen min blir belyst. Jeg stilte informanten oppklarende spørsmål ved å gjenta det eleven svarte, for så å spørre om det var det vedkommende svarte og følge dette svaret videre opp for å spørre informanten om hva vedkommende mente om det aktuelle spørsmålet.

En kritikk av denne metoden kan være at det bare var elever på HSvg1 og utvalget dermed ikke kan sies å være representativt nok for å belyse problemstillingen min. Dette er jeg klar over og tar med meg videre.

6 PRESENTASJON AV MINE FORSKNINGSDATA.

Jeg har forsøkt å belyse elevmedvirkning i en videregående skole ut fra teori om emnet og ved hjelp av intervju og spørreundersøkelse blant elevene ved denne skolen. Mitt prosjekt handler om elevmedvirkning. Jeg har derfor gjort undersøkelser for å kunne forbedre min praksis i en videregående skole i forhold til elevmedvirkning. Resultater av disse undersøkelsene kan gi meg et innblikk i elevenes erfaringsverden rundt dette temaet. Hensikten med dette arbeidet er å få til økt elevmedvirkning i en videregående skole.

Jeg gjennomførte to undersøkelser for å få svar på problemstillingen min. En spørreundersøkelse og et intervju. I dette kapitlet skal jeg presentere hva elevene svarte. Og dernest min forforståelse og tilslutt hva teorien sier om disse forholdene.

Etter å ha sammenfattet og analysert og drøftet dataene som er kommet inn vil det være nyttig for meg i framtiden å overføre dette sammen med mine kollegaer til det daglige

læringsarbeidet med elevene. Gjennom dette kan vi få til en tilnærming til grunnlagsdokumentene etter LK 06 om elevmedvirkning. Ved å bruke en fenomenologisk tilnærming håper jeg på å få en større forståelse av elevenes opplevelse av elevmedvirkning i det daglige læringsarbeidet.

I dette kapitlet vil resultatene av undersøkelsene bli presentert, og jeg vil bruke Kvaless tre tolkingskontekster (Kvale 2001, s. 144). Først vil jeg gjengi spørsmålet, dernest presenteres det informantens selv har sagt i et omskrevet sammendrag av uttalelser, der jeg også vil bruke sitater fra de som ble intervjuet. Jeg skal her forholde meg taus, ikke «avbryte» presentasjonen av hva svarene gikk ut på. Så sier jeg som forsker litt om hva jeg mener om svaret, ut fra «sunn fornuft» eller også kritisk forståelse. Til slutt vil jeg vurdere svaret ut fra en teoretisk ramme som jeg mener er relevant for å belyse problemstillingen min (teoretisk forståelse). Nivå to og tre går ofte litt i hverandre.

6.1 Svarene fra elevene på spørreundersøkelsen.

Elevene kommer til ordet i dette kapitlet. Jeg hadde en spørreundersøkelse for 45 elever på HSvg1. I spørreundersøkelsen skrev jeg hvor mange som svarte hva, direkte inn i spørreskjemaet. Dette for at lesere av dette prosjektet umiddelbart skal få en oversikt over hva elevene svarte.

1. HVILKET KJØNN ER DU?		
GUTT 5		JENTE 40

Jeg fikk svar fra 5 gutter og 40 jenter.

Etttersom det var svært få gutter som svarte på denne undersøkelsen, går jeg bort fra å forske på om det er forskjeller i det gutter og jenter svarte. Dette fordi det kan spores tilbake til den enkelte, og det blir da ikke en anonym undersøkelse.

2. HVILKET KLASSETRINN GÅR DU?		
VG1 45		VG2 0

Jeg spurte bare elever på HSvg1. Jeg hadde opprinnelig et ønske om å spørre elever på HSvg2 også, men gikk bort fra dette på grunn av stort frafall av elever de siste skoledagene før ferien.

1. FÅR DU VÆRE MED Å LAGE ARBEIDSPLANER?				
JA 12		NEI 17		VET IKKE 15

Her var det så mange elever som 12 stykker som svarte ja på at de fikk være med på å lage arbeidsplaner. Videre var det så mange som 17 stykker som svarte nei og 15 stykker som svarte vet ikke. En elev hadde krysset av for både ja og nei.

Dette kan fortelle oss at elevene bør få opplæring i arbeidet med å planlegge og at vi gjør det sammen med dem og veileder dem. 15 elever svarte vet ikke på dette spørsmålet, det kan bety at elevene er usikre på om de har vært med på dette arbeidet.

Jeg mener at om elevene skal oppleve planer som meningsfulle og for at elevene skal få oversikt, må de være med på utformingen av disse. Vi må veilede elevene gjennom planene og gi dem mer ansvar innenfor klare rammer. Jeg mener videre at elevene blant annet kan være med og lage mappeoppgavene sammen med lærer, og elevene kan komme med forslag til undervisningsformer for nye temaer sammen med lærer og medelever.

I grunnlagsdokumentene står det i ”prinsipper for opplæringen” etter LK06: Elevene skal kunne delta i planlegging, gjennomføring og vurdering av opplæringen innenfor rammen av lov og forskrift herunder læreplanverket. Videre står det i opplæringslova § 3-5: Elevene skal være aktivt med i opplæringa.

Stenhouse støtter et fokus på temaer og oppgaver som har mening for elevenes daglige liv. Han mener læreplanen bør anses som en prosess, som lærere må utvikle i fellesskap med elevene. Dette kan være forhold som – for eksempel hva elevene skal ta del i, erfare, utvikle, ha innsikt i. Dette vil da bety ikke bare forhold som kan gi målbare resultater. Illeris mener også at planer og mål som den enkelte elev er med på å styre, kan være detaljerte, men storsamfunnets styringsredskaper, som læreplaner, bør likevel være åpne for medinnflytelse og medansvar for elevene.

2. OPPMUNTRER LÆRER DEG TIL Å VÆRE MED PÅ Å BESTEMME HVORDAN DU SKAL ARBEIDE MED FAGET?				
JA 34		NEI 6		VET IKKE 5

På spørsmål nummer to ble elevene spurt om de oppmuntres til å være med på å bestemme hvordan de skal lære faget, og her svarte så mange som 34 stykker at ja, de ble oppmuntret til det. 6 stykker svarte nei, og 5 stykker svarte vet ikke på dette spørsmålet.

Dette kan fortelle oss at elevene opplever at lærere er positive til dette arbeidet og virker oppmuntrende på dem. Ved gjennomføringen av opplæringen mener jeg elevene kan få velge mellom forskjellige typer mappeoppgaver med ulik vanskelighetsgrad og de kan være med og bestemme hvor lang tid de trenger for å løse dem og videre reflektere over valget sitt i forhold til tiden vi har til rådighet sammen med lærer og ut fra planene vi har laget i samarbeid.

3. FÅR DU VÆRE MED Å VURDERE DEG SELV OG MEDELEVER?			
JA 34		NEI 7	VET IKKE 4

På spørsmål tre om elevene fikk være med på å vurdere seg selv og medelever, svarte så mange som 34 stykker at ja, det fikk de være med på. Dette er positivt i forhold til problemstillingen min. 7 stykker svarte nei og 4 stykker vet ikke. Jeg tolker at dette med at så mange som 4 elever ikke vet om de har vært med på dette arbeidet, kan henge sammen med at de er usikre på hva vurderingsarbeid er.

Her er det positivt svar, at så mange som 34 elever svarte at de får være med og vurdere seg selv og medelever, men senere spørsmål spør om noe av det samme, om dette arbeidet gjøres ofte, og dette svarer halvparten av elevene negativt på.

Illeris mener elevene kan lære mye av selve vurderingsprosessen, og om elevene er med på å forstå læreprosessen kan det gi dem en mulighet for bedre utvikling og samhandling med lærer og dermed økt elevdeltagelse.

4. SYNES DU OPPLÆRINGEN ER TILPASSET DITT NIVÅ?			
JA 31		NEI 6	VET IKKE 7

På spørsmål nummer fire var det også mange som svarte ja, hele 31 stykker. Dette var positivt synes jeg. 6 stykker svarte nei, og 7 stykker vet ikke.

Jeg mener det er positivt at elevene opplever dette, fordi elevmedvirkning da kan være lettere å få til. Dette spørsmålet går på om elevene opplever opplæringen som relevant og meningsfylt og differensiert, og det var mange elever som svarte positivt her. De som

svarte nei eller vet ikke, er kan hende skoleleie/ skoletrøtte som svarer slik her. En elev svarte i noen fag med tekst, uten å krysse av for enten ja eller nei.

Alle elevene må gis mulighet til å utvikle sine evner og talenter, gjennom oppgaver, arbeidsmåter og samværsformer som gir rom for positive erfaringer og utvikling av selvtillit. (St.meld.nr 30 kultur for læring)(2003-2004). Elevene opplever at opplæringen er meningsfylt.

5. VET DU HVA LÆRER FORVENTER AV DEG FAGLIG?			
JA 33		NEI 5	VET IKKE 7

På spørsmål nummer fem svarer 33 stykker ja. 5 svarte nei og 7 vet ikke hva lærer forventer av dem.

Det var mange elever som svarte ja her og det opplever jeg som positivt for problemstillingen min. Til sammen er det 12 elever, de som svarte nei og de som svarte vet ikke. Vi lærere kan bli bedre sammen med elevene i dette arbeidet. Det er likevel et godt resultat fordi mange elever vet hva lærer forventer og da kan vi anta at de har satt seg inn i målene og vurderingsarbeidet.

Stenhouse mener at kunnskapstilegnelse bør ha et subjektivt innhold. Det bør være relevant for eleven, ellers har ikke denne kunnskapen noen verdi for eleven.

6. VEILEDERE LÆRER DEG SLIK AT DU VET HVA SOM FORVENTES AV DEG SOSIALT?			
JA 29		NEI 6	VET IKKE 10

På spørsmål seks spurte jeg om lærer veileder deg slik at du vet hva som forventes av deg sosialt? Her svarte 29 stykker ja og, og 6 stykker nei og 10 vet ikke.

Mange av elevene svarte ja på dette spørsmålet og det er bra. Det å utvikle seg sosialt er et viktig punkt for å kunne ha elevmedvirkning i skolen. Dette kan igjen henge sammen med forhold som at elevene skal oppleve større trygghet og selvtillit og dermed våge mer medvirkning i læringsarbeidet.

Dette at såpass mange svarte vet ikke, tolker jeg som at elevene kan mangle noe selvinnsikt. Med det mener jeg at eleven kanskje ikke vet hva som forventes av dem sosialt og dermed svarer vet ikke her, det kan også hende de ikke har noe forhold til begrepet sosialt.

Klare rammer er viktig for å legge til rette for elevmedvirkning, og elevenes plikter og rettigheter er noe av det som bør øves på og som jeg mener er allmenndannelse. Dette gjelder også utplassering i arbeidspraksis, og lærer må være tydelig på hva som forventes av eleven sosialt.

7. VURDERER DU DEG SELV OG DITT ARBEID OFTE?				
JA 23		NEI 15		VET IKKE 6

På spørsmål nummer syv spurte jeg om de vurderte seg selv og ditt arbeid ofte. Her svarte 15 stykker nei. Videre var det 23 stykker som svarte ja, og 6 stykker som svarte vet ikke. Et svar var uklart og derfor valgte jeg se bort fra det i optellingen.

Å kunne forstå læringsarbeidet gjennom vurdering, er en veldig viktig faktor for elevmedvirkningen. Her har vi lærere noe vi bør legge til rette for, nemlig egenvurdering. Elevene skal, som skrevet tidligere, være med aktivt i vurderingen av eget arbeid (opplæringsloven § 3-11). Mange kan oppleve at de kan svare ja en sjelden gang, men det er viktig at dette gjøres kontinuerlig for at elevene skal få øvelse i dette arbeidet og på den måten få større innsikt i vurderingsarbeidet. Elevene svarte på et tidligere spørsmål om vurdering, mange svarte ja de var med i vurderingsarbeidet, men når jeg spør om de gjør dette ofte, er det mange elever som svarer nei og vet ikke. Dette resultatet var ikke så positivt synes jeg, dette blir bare halvparten som svarer positivt her i min undersøkelse.

8. ER DU KJENT MED HVILKE ARBEIDSFORMER/MÅTER DU LÆRER BEST AV?				
JA 38		NEI 4		VET IKKE 3

På spørsmål åtte ble elevene spurt om de vet hvilken arbeidsform de lærer best av. Her var det mange elever som svarte ja 38 stykker, 4 elever svarte nei og 3 elever svarte vet ikke.

Altså mener mange elever at de vet hvilke metoder som fungerer for dem. Dette er interessant, fordi her er det viktig å gå i dialog med hver enkelt for å tilrettelegge best mulig for hver enkel elev ved å bruke ulike metoder i opplæringen.

Dette har sitt teoretiske utgangspunkt i blant annet (oppl.1.§1-2 og kap.5.) og læreplanverkets generelle del hvor det står oppført i læringsplakaten at vi skal; *fremme tilpasset opplæring og varierte arbeidsmåter*. Det er en forutsetning for at elevene kan være med i planleggingsarbeidet, at de kjenner til arbeidsmåter/former de lærer best av. Og

mange elever svarer ja her og det kan bety at eleven har innsikt i hvordan de lærer best. Da må vi i framtiden slippe elevene til i læringsarbeidet.

9. VET DU HVA DU SKAL LÆRE?				
JA 38		NEI 2		VET IKKE 5

På spørsmål ni ble elevene spurt om de vet hva de skal lære. Her var det 38 elever som svarte ja, 2 svarte nei, og 5 elever som svarte vet ikke.

Det var mange elever som svarte ja her. Det kan tolkes som at eleven er satt godt inn i kompetansemålene, og at de jobber målrettet for å nå dem. Her kan det hende vi har økt forståelsen for dette arbeidet ved at vi har kompetansemål og kjennetegn på hver mappeoppgave elevene arbeider med.

Tyler mener at målet må være klart og avgrenset for å danne grunnlaget for vurderingsprosessen. Vurdering er noe jeg spør om i et senere spørsmål.

10. ER DU MOTIVERT FOR SKOLEARBEIDET?				
JA 23		NEI 14		VET IKKE 8

På spørsmål nummer ti var det 23 elever som svarte ja og 14 som svarte nei, og 8 som svarte vet ikke.

Jeg opplever dette som noe blandet, altså noen er motivert, og andre elever ikke fullt så motiverte. Dette kan henge sammen med at undersøkelsen ble tatt så sent i skoleåret at elevenes motivasjon ikke var helt tilstede, fordi skoledagene ikke hadde stort faglig innhold så sent i skoleåret. Motivasjon mener jeg er noe av det viktigste for læringsarbeidet i videregående utdanning og indirekte også for elevmedvirkning, for hvordan skal elevene være med og medvirke om de ikke er motivert for det?

Illeris mener at kvaliteten på det vi lærer ved å få være med og påvirke er bedre og mer holdbar og kan gi bedre anvendelsesmuligheter for framtiden. Han fremhever videre motivasjonsfaktoren eller drivkraften som han kaller det, i opplæringen. Det bør legges vekt på medbestemmelse og dialog og bygge videre på den motivasjon og erfaringsbakgrunn elevene bringer med seg i opplæringen (Illeris (2009)).

11. TRIVES DU PÅ SKOLEN?				
JA 39		NEI 2		VET IKKE 4

På spørsmål nummer elleve svarte 39 stykker at de trives på skolen. Det var 2 som svarte nei og 4 elever som ikke visste om de trivdes.

Det er mange som trives ved vår skole og det er positivt. Dette kan være et godt grunnlag for å utvikle elevmedvirkning. Et trygt og godt læringsmiljø er en viktig rammefaktor for elevenes læring, mener jeg. Hvorvidt elevene opplever trygghet og trivsel kan ha noe å si for om elevene kan medvirke i ulike deler av læreprosessen. Opplever elevene liten grad av trivsel, er det ikke sikkert de ønsker eller orker å engasjere seg i elevmedvirkning.

12. OPPLEVER DU DEG SELV SOM SELVSTENDIG I SKOLEARBEIDET?				
JA 36		NEI 1		VET IKKE 8

På spørsmål nummer tolv ble elevene spurt om de opplever seg som selvstendige i skolearbeidet. Her var det 36 stykker som svarte ja, 1 elev svarte nei og 8 svarte, vet ikke.

Det var mange som svarte ja her og det er veldig positivt for min problemstilling.

Det var likevel ganske mange som svarte vet ikke og det kan tyde på manglende innsikt i eget læringsarbeid. Dette er noe vi kan veilede elevene mer på mener jeg, slik at flere elever opplever å være selvstendige i skolearbeidet.

Dette har også med elevenes allmenndannelse å gjøre og som Hiim (Hiim. 2009) mener. I følge det utvidete kunnskapsbegrepet dreier ikke kunnskap og kunnskapsutvikling seg bare dreier seg om innlæringer av faginnhold, men også om faglige og sosiale læreprosesser. I Stortingsmelding nr. 30, står det at det å utvikle elevens evne til å ta medansvar for læreprosessen kan bidra til større læringsevne gjennom livet.

Dette handler om et av forskningsspørsmålene mine om allmenndannelse. Jeg mener dette er en viktig del av kompetansen til framtidige yrkesutøvere, som igjen kan ha sammenheng med elevens bevisstgjøring av egne evner og talenter. Selvstendighet er en viktig egenskap i den personlige/sosiale utviklingen hos eleven. Jeg mener det å være selvstendig i skolearbeidet kan ha innvirkning på om de tørr eller ønsker å medvirke i den videregående opplæringen.

13. ER DET VARIERTE ARBEIDSFORMER I SKOLEARBEIDET?				
JA 33		NEI 8		VET IKKE 4

På spørsmål nummer tretten ble elevene spurt om det er varierte arbeidsformer i skolearbeidet. 33 elever svarte ja på dette spørsmålet, 8 stykker svarte nei og 4 elever svarte vet ikke.

Jeg mener vi kan gjøre noe med dette ved å forbedre elevenes elevmedvirkning ved å sette ulike opplæringsmetoder på dagsorden, slik at de kan være med og medvirke og velge arbeidsform

Om elevene skal utvikle yrkeskunnskap, som bør være målet med yrkesutdanningen, består denne kunnskapen ikke bare i å kunne anvende teori. Hiim og Hippe (2007) skriver om yrkesteori som kan være forståelse, begreper og teorier direkte knyttet til yrkesutøvelsen. I yrkeskunnskap ligger både helhetlig overblikk, hensiktsmessig handlingsrepertoar og følelsesmessig engasjement. Det er derfor viktig å ta hensyn til dette i elevenes læringsarbeid (Hiim og Hippe, 2007) og dette mener også jeg som jeg har skrevet ovenfor.

14. OPPLEVER DU Å BLI HØRT AV LÆRER OM DU KOMMER MED FORSLAG TIL EGNE ARBEIDSMÅTER?					
JA 28		NEI 11		VET IKKE 6	

På spørsmål nummer fjorten ble elevene spurt om du blir hørt av lærer om du kommer med forslag til egne arbeidsmåte. 28 elever svarte ja på dette spørsmålet, 11 svarte nei, og 6 elever svarte vet ikke.

Her var det ikke så mange som svarte ja i forhold til informantene som ble spurt. Vi må likevel få flere elevene til å oppleve medvirkning for dermed igjen oppleve meningen med opplæringen, mener jeg.

Allmenndannelse kan inneholde demokratiforståelse og demokratideltagelse og det bør legges til rette for demokratideltagelse i opplæringen for utvikling av elevenes allmenndannelse. Og i følge læringsplakaten skal elevene blant annet kunne utvikle egne læringsstrategier og evne til kritisk tenkning. Opplæringen skal: stimulere elevene og lærlingene/lære kandidatene i deres personlige utvikling og identitet, i det å utvikle etisk, sosial og kulturell kompetanse og evne til demokratiforståelse og demokratisk deltakelse (*Oppl.l. § 1-2 og læreplanverkets generelle del*)

15. FÅR DU UTVIKLET DINE EVNER OG TALENTER PÅ SKOLEN?				
JA 30		NEI 7		VET IKKE 8

På spørsmål nummer femten ble elevene spurt om de får utviklet sine evner og talenter på skolen. Her var det 30 elever som sa svarte ja på det, 7 svarte nei og 8 elever svarte vet ikke.

Dette var et høyt tall som svarte ja og dette er veldig positivt for min undersøkelse, fordi dette har med motivasjonen for skolearbeidet å gjøre, slik jeg ser det. Dette har også å gjøre med at elevene må få oppleve mening og medvirkning med opplæringen for å kunne få bruke sine evner og talenter. Dette kan også gjelde andre forhold, som det å utvikle sosiale egenskaper hos eleven. Elevene bør få kunnskaper og ferdigheter i ulike måter å lære på, slik at de blir i stand til å kjenne på egne talenter. Dette har sitt utspring i læringsplakaten som refererer til Opplæringsloven (oppl.1.§ 1-2 og kap.5 og læreplanverkets generelle del). Gjennom at eleven tar valg som eleven må stå for, kan eleven oppmuntres til å utvikle kritisk tenkning og lære av egne erfaringer.

16. GIR DET Å ARBEIDE MED SKOLEARBEIDET DEG SELVTILLIT?				
JA 23		NEI 10		VET IKKE 12

På spørsmål nummer seksten ble elevene spurt om det å arbeide med skolearbeidet gir eleven selvtillit. Her svarte 23 stykker ja, men hele 10 svarte nei og hele 12 stykker svarte vet ikke.

Jeg mener at ca. halvparten av de spurte ikke opplever at skolearbeidet gir dem selvtillit. Dette er foruroligende, for da kan det hende at skolearbeidet faktisk gir lav eller manglende selvtillit til mange av våre elever, og det er vel ikke meningen med skolearbeidet? Dette må vi arbeide med. Om elevene opplever lav selvtillit kan læring også bli vanskeligere for dem.

Hvordan kan vi lærere legge til rette for mer elevmedvirkning på skolen?

På det siste spørsmålet i undersøkelsen, som var et åpent spørsmål, spurte jeg elevene direkte om hvordan vi lærere kan legge til rette for mer elevmedvirkning i læringsarbeidet i timene. Jeg skal her gjengi noen av svarene fra elevene. Noen av svarene velger jeg å gruppere, fordi de var svært like innholdsmessig.

Det var 20 elever av de 45 som ønsket å svare på hvordan vi kan legge til rette for mer elevmedvirkning. 4 elever sa at de var fornøyd med sånn som det er nå og 6 elever mener vi må høre mer på elevene, snakke sammen og inkludere elevene mer.

Jeg vil her sitere enkelte svar fra elevene som jeg synes er interessante i forhold til problemstillingen min; *Hør mer på oss om hvordan vi lærer best, og reguler arbeidsmåter.- Mer praksis, og få høre mer om ting før vi blir utplassert.- Spørre oss om hvordan vi vil jobbe og ta hensyn til hvordan man kan utvikle dette i praksis.- Legge til rette for elvenes behov mer praktisk arbeid og mindre pc jobbing. - Ikke ha mappeoppgaver hele tiden. Elevene kan være med på lage oppgavene mye mer motiverende også.- Ha varierte oppgaver og forelesninger for å gjøre skolearbeidet mer spennende, elevene kan komme med forslag.- Isteden for å si at vi skal være med å bestemme – gjør det!*

Her var det mange interessante meningsytringer og jeg tolker at elevene ønsker å bli hørt mer på, og at de vil ha mer praksis og at de ønsker å være med på å lage mappeoppgaver.

6.2 Presentasjon av svarene i den kvalitative undersøkelsen.

Videre her i dette kapitlet ønsker jeg å presentere svarene elevene kom med i forhold til intervjuet.

6.2.1 Forventninger til utdanningen

Intervjuet startet med spørsmål om hvilke forventninger elevene hadde til utdanningen. Elevene svarte at de ønsker å jobbe med mennesker og få seg et yrke hvor de kan få anledning til å gjøre det. Elevene svarte også at de var lei teoriundervisning og ville jobbe med noe praktisk i framtiden.

En svarte at»... jeg ønsker å jobbe med mennesker og jeg er lei teoriundervisning.» En annen elev svarte at ; « *Fordi jeg hadde lyst til å jobbe med noe innenfor yrket.* En annen elev svarte at; *Jeg vil jobbe med mennesker.* En annen elev svarte at; *Jeg var lei teoriundervisning og ønsker å gjøre ting i praksis ».*

En annen eleven svarte; *... jeg ønsket meg noe innenfor dette yrket.* En annen elev svarte at; *..jobbe med mennesker og fordi jeg vil hjelpe andre.* En annen elev svarte at; *... jeg skal bli sykepleier, men orker ikke tre år med allmennfag.*

Dette var ikke uventede svar. Mange elever på dette utdanningsprogrammet er, slik jeg opplever det, svært sosiale og ønsker å hjelpe andre, og få seg et praktisk yrke i framtiden. De har søkt seg inn på en yrkesskole som de håper skal inneholde en del praktisk arbeid, og ikke bare teoriopplæring. Noen elever som kommer inn på vår skole kan oppfattes som noe ”skoletrøtte”. Dette fordi elevene opplever at tidligere skolegang inneholdt for mye teori. Det mener å se en tendens til at en del elever i dag ønsker seg høyere utdanning, men ønsker ikke vanlig allmennfaglig utdanningsområde og derfor søker seg inn hos oss.

Læringsplakaten sier blant annet at skolen skal legge til rette for elevmedvirkning og for at elevene og lærlingene/lærekandidatene kan foreta bevisste verdivalg og valg av utdanning og fremtidig arbeid (*Oppl.l. § 1-2, forskrift kap. 22 og læreplanverkets generelle del*)

6.2.2 læringsmiljøet.

Alle syv elevene svarte *ja* på at de trives på skolen, fordi det var en fin skole å være på og at de lærte mye nytt. En elev sa at; *.. jeg trives fordi jeg lærer ting som er viktig for meg.* En annen elev svarte at; *.. ja jeg trives veldig bra på skolen, og det er bra miljø i klassen.* Neste spørsmål var om eleven opplever å være motivert, på dette med motivasjon svarte elevene noe blandet. Noen elever opplevde å være motivert hele tiden, andre elever var ikke fullt så motiverte, og at dette varierte i perioder. En elev svarte at; *.. Ja, til tider, men er noe slitsomt innimellom.* En annen elev svarte at; *.. Ja, helsefag er gøy jeg lærer noe som er nytt for meg.*

Et trygt og godt læringsmiljø er en viktig rammefaktor for at elevene skal ha mulighet for å lære. Det er mange som trives ved vår skole og dette er positivt. Dette kan være et godt grunnlag for å utvikle elevmedvirkning. Det er lærers oppgave sammen med elevene å legge til rette for et godt læringsmiljø. Det er godt mulig å trives selv om man ikke får lov å medvirke til opplæringen. Det er ofte en sammenheng mellom trivsel og motivasjon for skolearbeid, men det er også godt mulig å trives på skolen selv om en ikke er motivert for å lære (Wærness, Dale 2006). Jeg opplever likevel i mitt arbeid som lærer at trivsel og trygghet er viktige faktorer for utvikling av både sosial og faglig læring og utvikling . Om trivselsfaktoren er til stede hos elevene, kan det være større sannsynlighet for at elevene ønsker å medvirke i den videregående skolen.

Hvordan skal elevene være med og medvirke til opplæringen om de ikke er motivert for denne? Likeså kan det også være at om vi får til elevmedvirkning, kan dette igjen påvirke motivasjonen hos elevene. Det er dette som jeg har skrevet om tidligere i oppgaven,

Illeris mener at kvaliteten på det vi lærer ved å få være med og påvirke er bedre og mer holdbart og kan gi bedre anvendelsesmuligheter for framtiden (Illeris 2009). Illeris fremhever videre motivasjonsfaktoren eller drivkraften som han kaller det i opplæringen. Det bør legges vekt på medbestemmelse og dialog og bygge videre på den motivasjon og erfaringsbakgrunn elevene bringer med seg i opplæringen mener Illeris.

6.2.3 Yrkesvalg

Elevene ble spurt om når de bestemte seg for yrket. Alle elevene hadde bestemt seg for yrke før de startet på skolen. En eleven svarte at; *... i slutten av 10 klasse*. En annen elev svarte at; *..da jeg var 12 år fordi moren min er sykepleier*. En annen elev svarte at; *.. For cirka ett år siden, at jeg ville jobbe med barn*. Elevene ble spurt om de fikk noen veiledning i forhold til yrkesplanene sine? Elevene opplever ikke å få noen spesiell veiledning, men om de spør lærere om dette, så får de det. Elevene svarte at; *Nei, vi får ikke noen spesiell veiledning*. En annen elev svarte at; *.. har ikke fått noen spesiell veiledning*. En annen elev svarte at; *.. lærere her som jeg kan spørre som har den utdanningen*. Elevene ble videre spurt om de opplever opplæringen som relevant i forhold til yrkesvalget sitt? Elevene mente utdanningen var relevant. Elevene sa de lærer om hvordan de skal oppføre seg i forhold til mennesker, en del nye ord og faguttrykk og hvordan de kan takle ulike kriser. En av elevene svarte at; *.. lærer jo hvordan du skal oppføre deg med arbeid med barn for eksempel*. En annen elev svarte at; *..vi jobber mot mennesker og lærer hvordan vi skal takle dem*. En annen elev svarte at; *..som sosial kompetanse, profesjonalitet, og hvor viktig det er å spise frokost og de fleste ting er rettet mot barn og unge*.

Det overrasket meg at elevene virket så sikre i valget sitt. Svaret kom raskt fra informantene og det var ingen tvil eller alternativer, de ønsket å jobbe med mennesker. Jeg mener det er viktig at eleven får veiledning i forhold til yrket de ønsker, om elevene skal oppleve opplæringen som relevant for framtiden. Elevmedvirkning her kan bety konkret at elevene får innrette det de lærer, mot det ønskede yrke i framtiden. Det er viktig om eleven har bestemt seg for yrke, må eleven få medvirke i forhold til ønske om utplassering og også få være med å medvirke i opplæringen.

Det er veldig bra at elevene opplever opplæringen som relevant i forhold til yrkesvalget deres. Her ligger det muligheter for elevmedvirkning i læringsarbeidet. Dette er en av læreforutsetningene i den didaktiske relasjonsmodellen til Hiim og Hippe, som inneholder elevenes psykiske, fysiske og sosiale ressurser, hvilke forutsetninger eleven har eller mangler for å lære.

Forskriftene etter LK06 sier at opplæringen skal: gi alle elever og lærlinger/lærekandidater like muligheter til å utvikle sine evner og talenter individuelt og i samarbeid med andre. (Oppl.l. § 1-2 og kap. 5, og læreplanverkets generelle del)

6.2.4 Kompetansemålene.

Elevene ble spurt om hvordan opplever du at det blir arbeidet med kompetansemålene? Elevene svarte at lærer gikk gjennom dem. En elevene svarte at; *Vi hører først hva vi skal ha om.. lærer presenterer for oss.. vi gjør oppgavene selv, vi blir testet etterpå om vi har forstått.* En annen elev svarte at; *Vi prøver å gjennomføre dette ved å gjøre mappeoppgaver de omhandler jo kompetansemålene.* Elevene ble også spurt om de ble trukket med i dette arbeidet med kompetansemålene? En elev svarte at; *..på en måte blir vi som elev trukket inn i dette arbeidet ved at vi jobber med oppgavene.* En annen elev svarte at; *Lærer forklarer, vi leser i boka, vi snakker om de.* Elevene ble spurt om de vet du hva du skal lære, forstår du det som står i kompetansemålene? Elevene forstod ikke riktig alt som står i kompetansemålene fordi de inneholder vanskelige ord. Elevene svarer; *Ikke alltid forståelig, vanskelige ord som det tar tid å forstå.* En annen elev svarte at; *.. ikke alltid, jeg leser dem ikke godt nok er mer opptatt med selve oppgaven.*

Jeg mener det ikke virker som om elevene har tatt innover seg hva kompetansemålene er eller hva de uttrykker. Jeg opplever av det elevene sier, er at kompetansemålene blir «servert» dem og at de er fornøyde med det, men har liten innflytelse og medvirkning på innholdet eller tolkningen av disse. Slik jeg tolker dette blir ikke elevene trukket inn i dette arbeidet, men at de prøver å finne «gode svar» eller «løsninger» på dette mens de svarer. Elevene er ikke med i dette arbeidet. Vi lærere oppfatter ofte at elevene klart vet hva de skal lære. Det er ikke helt sikkert eleven vet det, og da kan dette også ha en innvirkning på om de har mulighet til å være med og medvirke i læringsarbeidet eller ikke.

Tyler stod for et objektivt kunnskapssyn hvor kunnskapen i større eller mindre grad kan oppfattes som gitt eller absolutt (Hiim og Hippe 1996). Elevene skulle løses gjennom kunnskapstrappa. Elevene skal styres gjennom læringen og lærer skal også kontrollere at elevene lærer det som var hensikten, dette er det kunnskapssyn jeg opplever blir representert her. Tyler var særlig opptatt av grunnlaget for valg av mål, og at vurderingsprosessen skulle vise i hvilken grad de oppsatte mål ble nådd gjennom læreplan og den opplæringsform som ble benyttet. Han mente at det må være klare mål for at god vurdering skulle finne sted. Dette er også noe av synet på læring når kompetansemålene etter LK06 ble laget slik jeg opplever det.

Jeg mener dette er av rammefaktorene for elevenes læring i den didaktiske relasjonsmodellen til Hiim og Hippe som jeg støtter meg til. Dersom eleven ikke er kjent med kompetansemålene blir det vanskelig å forstå for eleven hva de skal lære, og dette kan gjøre det vanskelig for eleven å medvirke i læreprosessen mot yrkeskunnskap. Jeg tolker det slik at elevene ikke forstår det som står i kompetansemålene, men at de gjerne ønsker å være delaktige i dette arbeidet.

6.2.5 Elevenes opplevelse av den teoretiske undervisningen

Elevene ble spurt om hva de synes om oppgavene som gis i forhold til mapper? Elevene var stort sett fornøyde med dem, og mente at det å få rette dem opp (prosesskriving) var bra og at det var fint at muntlig presentasjon, og ikke bare det de presterer skriftlig, teller på karakteren. En elev svarte at; *.. greit nå som vi har vært i praksis, kan se teori og praksis sammen* En annen elev svarte at; *.. elsker dem, vi kan gjøre det bedre hele tiden i forhold til prosesskriving og muntlig presentasjon er bra, ikke skriftlig som teller hele tiden*. Eleven ble videre spurt om på hvilken måte er du med på utformingen av disse oppgavene? Elevene svarte at dette arbeidet er de ikke med på. En elev svarte at; *Vi har ingen innflytelse på oppgavene*. En annen elev svarte at; *.. nei, vi bare svarer*. En annen elev svarte at; *.. føler ikke at jeg er mye med, får ikke velge noe*. Videre ble eleven spurt om disse oppgavene har sammenheng med yrkesinteresser eller yrkesvalget ditt? Elevene opplevde at det var sammenheng mellom oppgavene og det de skal lære for senere yrkesutøvelse. En elev svarte at; *Ja, vi lærer alt mulig, om kroppen vår, mat og holdninger*. En annen elev svarte at; *.... det er en sammenheng, eksempler som du ser de bruker fra yrket*. Elevene ble også spurt om hvilke arbeidsmetoder lærer du best av? Alle elevene som

ble spurt svarte at det visste de. En elev svarte at ; *Gruppearbeid og ved at to og to arbeider sammen.* En annen elev svarte at; ....*gjennomgang først fra lærer, også oppgaver, ikke rett på oppgaver for da har jeg ikke de grunnleggende kunnskapene om tema.* En annen elev svarte at; .... *vi snakker og ikke bare lese i boka, også praksis og tavla.* Elevene ble til slutt spurt om hvordan de var med på å planlegge, gjennomføre og vurdere det daglige læringsarbeidet. Elevene opplever ikke å få være med så mye i dette arbeidet. En elev svarte at; .... *vi fikk planlegge frist på innlevering av oppgaver.* En annen elev svarte at; ..*noen ganger velge ikke rett på oppgaver, ellers får vi ikke være med noe særlig å bestemme.* En annen elev svarte at ;..*tror vi ikke gjør det.* En annen elev svarte at; ..*si min mening, også er jeg med på å vurdere meg selv da.*

Mappeoppgavene blir som regel utformet slik at elevene skal skrive disse i en prosess. Det var bra at noen elever opplever dette som positivt og kan se nytten av det. Dette kan inneholde elevmedvirkning på egen opplæring, men dersom eleven ikke forstår kompetansemålene kan det bli vanskelig for eleven å medvirke likevel.

Jeg mener det er veldig synd elevene ikke får medvirke i å lage mappeoppgaver. Dette kan være en hemmer for elevmedvirkning og dermed ha innvirkning på motivasjon og forståelse for elevenes læring. Jeg mener at ulike kjennetegn på måloppnåelse som vi har på alle mappeoppgavene, kan være til hjelp for elevene skal forstå de ulike gradene av måloppnåelse. Dersom elevene ikke får mulighet til å medvirke i utviklingen av disse kjennetegnene, kan dette med medvirkning bli vanskelig for dem. Jeg opplever det som viktig og relevant at elevene ser sammenheng mellom yrket de ønsker å utdanne seg til og oppgavene vi lager. Det synes som om vi har klart å yrkesrelatere opplæringen som var en av intensjonene ved innføringen av LK06.

Stenhouse er opptatt av elevens subjektive opplevelse av kunnskap. Kunnskap er kunnskap for noen for noen, og kunnskap som ikke har mening for eleven, har heller ingen verdi. Han mener at læring er en subjektiv opplevelse hvor følelser, forståelse og handling er i samspill (Gran 2001). Undervisning som foregår her og nå ofte av kunnskaps preget karakter og kan hende ikke er relevant for senere i yrkespraksis for eleven. Derfor er det igjen viktig at eleven for å være med å medvirke slik at eleven får utvikle egen teori om egen praksis gjennom egne erfaringer. Dette kan gjøre det lettere for eleven og utvikle teori

i sammenheng med praksis som igjen er en av forutsetningene for å utvikle yrkeskunnskap på vei til en yrkeskompetanse.

Det er bra elevene vet hvilke arbeidsmetoder de lærer best av, fordi da er det et godt utgangspunkt for elevmedvirkning. Dette kan også tolkes som at elevene vet dette, men får ikke medvirke, for da hadde de svart ja på dette med medvirkning i forhold til oppgaver og andre forhold som har med medvirkning å gjøre i undersøkelsen.

Læringsplakaten sier også at skolen skal gi alle elever og lærlinger/lærekandidater like muligheter til å utvikle sine evner og talenter individuelt og i samarbeid med andre. (Oppl.l. § 1-2 og kap. 5, og læreplanverkets generelle del) Illeris er også opptatt av vurdering, særlig prosessvurdering som underveisvurderingen representerer. Han mener at det er viktig at elevene får være med i dette arbeidet for på den måten kan de være med i den faglig og personlig bevisstgjøring og ansvarslæring. Elevene kan lære mye av selve vurderingsprosessen.

6.2.6 Elevens opplevelse av praksisperioden?

Elevene ble spurt om på hvilken måte de får være med å medvirke til å ønske utplasseringssted? Elevene får være med å ønske utplasseringssted, men det er ikke alltid de får ønsket oppfylt. En elev svarte at *..vi kommer med ønske om praksissted, men får det ikke alltid* En annen elev svarte at; *..jeg bare fikk en plass, men det var greit. En annen elev svarte at; .... ikke i prinsippet, men vi kan gjøre spesielle avtaler for eksempel i nærheten av der du bor.* En annen elev svarte at;.. *Både ja og nei, skolen har avtale med enkelte praksissteder og vi bruker det.* En annen elev svarte at; *.. bare innenfor yrke ikke sted.*

Elevene ble videre spurt her om de skulle ønske noe var annerledes i forhold til praksisperiodens innhold? Elevene var stort sett fornøyde med praksisen, men ønsket noe mer praksis og ønsket også å kunne bestemme mer over den. En elev svarte at;... *nei, nei veldig bra, bare hyggelig.* En annen elev svarte at: *....elevene som ville på en spesiell praksis fikk det som den ville.* En annen elev svarte at;.. *mer variert, vi hadde mange ganger samme arbeidsoppgave, bare massasje.* En annen elev svarte at;.. *Det skulle vært praksis en eller to ganger i uken for da kommer vi oss litt ut, og vi kan ta med det vi har lært i teori ut i praksis.*

Jeg mener det er viktig at elevene får anledning til å medvirke til både ønsket praksissted og yrke. Dette har med elevenes motivasjon og nysgjerrighet og gjøre. Det kan tolkes her

at vi kan bli bedre på å la elevene komme til orde og gjennomføre ønsket deres. Elevene må få oppleve at opplæringen gir mening og medvirkning, ellers kan faktorer som motivasjon være fraværende og læring for eleven blir vanskelig eller irrelevant i forhold til mål eleven har satt seg. Jeg mener det er viktig å høre på elevene her om hvordan de opplever praksisen, og eventuelt gjøre endringer på denne. Vi bør utvikle rutiner på dette arbeidet med evaluering av praksisen ved skoleslutt. Jeg opplever at det er bra elevene kan ha tre ulike praksisperioder i løpet av et skoleår, slik at de får prøve forskjellige yrker og arbeidsplasser.

Det er viktig at de som ønsker å ta en yrkesutdanning, virkelig får anledning til å utvikle en begynnende yrkeskompetanse. Yrkeskunnskap kan utvikles gjennom individuelle og kollektive refleksjoner over erfaring, hvor teori blir knyttet til begrunnelser for den praktiske yrkesutøvelsen. Yrkeskompetanse er helhetlig kunnskap sammensatt av handling, forståelse, språk og følelser. De praktiske og teoretiske sidene er uløselig knyttet sammen og har sitt utspring i selve yrkesutøvelsen (Hiim og Hippe 2001).

6.2.7 Elevens opplevelse av forhold mellom teori og praksis

Elevene ble spurt om det er noe de skulle ønske var annerledes i forhold til teori og praksis på utdanningsprogrammet helse og sosial? Elevene var stort sett fornøyde og framhever hvor viktig det er å lære teori før de går ut i praksis. En elev svarte at;... *i kommunikasjon lærte jeg blikk-kontakt og nærhetssoner, det var bra før jeg gikk ut i praksis.* En annen elev svarte at; *..Det er bra med teori og få teste ut i praksis, hudpleie for eksempel, massasje og farging av bryn.* En annen elev svarte at; *..lære mer i praksis hadde vært fint.* En annen elev svarte at; *... teori først og praksis etterpå fordi, ikke gå rundt i praksis og ikke vite hva man skal gjøre.* En annen elev svarte at; *Ønsker mer praksis blir sliten i hode av teori.* En annen elev svarte at *..skolen er avslappet mens jobb er seriøs.* En annen elev svarte at; *..mer praksis, lærer mer, vi får oppleve hvordan det det er, skjønner hvordan det er å jobbe når en har prøvd.*

Det ser ut til at om elevene er fornøyde her, men det overrasker meg at nesten alle informantene ønsker teori før praksis, slik jeg forstår det. Begrunnelsen for dette kan være at det er tradisjonen for elevenes læring, de lærer teori før de går ut og gjør det. Hadde det ikke vært spennende for dem å være ute først, for så å kjenne på hva slags teori de trenger for å utøve yrket? Elevene ønsker seg mer praksis, og det er ikke uventet ettersom de har søkt seg inn på en yrkesskole.

Profesjonell yrkeskunnskap består ikke bare i å kunne anvende teori. Hiim og Hippe skriver om yrkesteori som forståelse, begreper og teorier direkte knyttet til yrkesutøvelsen. I yrkeskunnskap ligger både helhetlig overblikk, hensiktsmessig handlingsrepertoar og følelsesmessig engasjement. Det er derfor viktig å ta hensyn til dette i studentenes læringsarbeid. (Hiim og Hippe 2007). Yrkeskunnskap består av et komplekst samspill mellom ferdigheter relatert til sanseforhold som til sammen blir komplekse helheter.” (Hiim og Hippe 2001, s.65) Yrkeskunnskap inneholder mange dimensjonene, og kan derfor ikke reduseres til verbale forklaringer. I utviklingen av yrkeskunnskap bør det være praktiske utfordringer i tillegg til de teoretiske, holdningsmessige og etiske vurderingene for å nevne noen. Dette til sammen gjør at eleven kan utvikle yrkeskunnskap ved at de reflekterer både *i* og reflekterer *over* handling, som da er en praktisk utfordring. Dette har direkte tilknytning til min problemstilling om at medbestemmelse i læringsarbeidet mot utvikling av yrkeskunnskap bør være tilstede.

6.2.8 På hvilken måte mener du elevene kan medvirke i det daglige læringsarbeidet?

Dette spørsmålet går direkte på problemstillingen min og jeg hadde også med underspørsmål her på hva elevene opplever kan være en hemmer eller fremmer for dette arbeidet? Elevene svarte noe variert her, men kom med gode forslag. En elev svarte at;...*i klassens time, dette med logg, hva er bra/dårlig skulle vært annerledes.* En annen elev svarte at; *..mappeoppgavene, for da ville de ikke bli så vanskelige. Vi ville ikke bruke så vanskelige ord.* En annen elev svarte at; *... de timene som det ikke er noe spesielt opplegg, så kan elevene bestemme selv.* En annen elev svarte at; *..lærer bestemmer oppgavene vi kunne få bestemme grupper.*

På spørsmålet om hva som kan være en hemmer svarer en elev at;... *useriøse ting, ikke alle elevene er like seriøse.* En annen elev svarte at;... *vet ikke, lærer kan være hemmere eller fremmere ved at de hører på elevene eller ikke.* En annen elev svarte at; *..planer kan være hemmere.* En annen elev svarte at;... *hemmer er planer og strenge lærere.* En annen elev svarte at;...*fremmer er en lærer som hører på elevene når elevene ønsker å lære noe, og lærer tar tak i det.* En annen elev svarte at;... *lærere er sjefen. Elevene må gjøre det vi får beskjed om.* En annen elev svarte at;...*fremmer, Lærer og elever må samarbeide mer. elevene velge oppgaver og kan og bør løse dem på sin måte.*

Dette har jeg skrevet om i forforståelsen min at strenge lærere og fastspikrede planer kan være en hemmer for elevmedvirkning, og dette svarte elevene også.

Stortingsmelding nr.30 (2003- 2004) Kultur for læring fremhever nettopp dette at lærerens kompetanse og evne til differensiering for å sikre aktiv deltagelse i opplæringen er viktig for at dette skal bli vellykket. Men elevene må få opplæring i medbestemmelse og medvirkning, og det er ikke meningen at elevene skal bestemme alene, læreren må også være aktiv i denne prosessen. Stortingsmeldingen sier videre at det å utvikle elevens evne til å ta medansvar for læreprosessen kan bidra til større læringsevne gjennom hele livet.

6.2.9 På hvilken måte kan dette med å være med å bestemme på skolen påvirke deg som framtidig yrkesutøver?

Dette handler om et av mine forskningsspørsmål. Elevene svarer noe ulikt her, men alle er enige om at det er bra å lære seg å si sin mening og få være med å bestemme på skolen for senere når de kommer ut i yrkeslivet. En elev svarte at; *..viktig å si hva en mener på skolen for da blir man vant til det videre i arbeidslivet.* En annen elev svarte at; *..ta egne valg og ikke være redd for å si meningene sine.* En annen elev svarte at; *.. det kan hindre feil behandling i yrkeslivet, det kan hende legen tar feil og det er viktig at du kommer med dine meninger for å rette opp dette.* En annen elev svarte at; *..du blir mye mer tøff og tørr gjøre mye mer ute i yrket.* En annen svarte at; *..om vi hadde hatt mer praksis hadde vi fått mer sammenheng mellom skole og arbeidsliv.* En annen elev svarte at; *Tror det er en sammenheng, det å få fram egne meninger /valg gir selvtillit.*

Jeg opplever svarene som positive fra elevene. Med dette mener jeg at elevene ser nytten av å få være med å bestemme på skolen i forhold til yrket senere i livet. Dette å få være med og bestemme på en demokratisk måte mener jeg er helt avgjørende for framtidige yrkesutøvere både i skole og arbeidsliv. I teorien min skrev jeg blant annet om «prinsipper for opplæringen», der det står at elevene skal kunne delta i planlegging, gjennomføring og vurdering av opplæringen innenfor rammen av lov og forskrift herunder læreplanverket. Det står videre, skolen skal legge til rette for elevmedvirkning og elevene skal forberedes på å delta i demokratiske beslutningsprosesser, elevene skal videre få erfaring med deltakelse og medvirkning både i forhold til det daglige arbeidet og i form av representative organer.

Videre opplever jeg at det er mange positive svar fra elevene som vi må la elevene komme til ordet med. Dette er også i tråd med hva jeg skrev i forforståelsen min, om logg og

refleksjon, om at elevene bør være med og lage planer sammen med lærer, og at elevene bør være med og lage mappeoppgaver med kjennetegn, for å nevne noen forhold. Læreren kan utformes slik at den hemmer elevmedvirkning f eks med store mengder lærestoff som skal gjennomgås på kort tid, manglende veiledning fra lærer, ukjente vurderingskriterier/kjennetegn eller opplæringsformer og vurderingsformer som oppfordrer til reproduksjon av lærestoffet, lite individuell tilpasset opplæring, stort elevtall i klassen og lærerstyrt dialogpreget opplæring. Jeg opplever å finne igjen mye av det elevene svarer her.

Stenhouse mener at læring i stor grad bærer preg av å være uforutsigbare engangshendelser og erfaringer (Hiim og Hippe, 2001). Vi lærere kan derfor ikke forutsi hvilken læring som bør foregå i eleven. Det er ikke sikkert at vårt valg av en bestemt metode fører til læring hos eleven. Formidlet fagstoff fra en lærer kan derfor gi ulike kunnskaper hos elevene, fordi elevene blant annet er svært ulike.

6.3 Sammendrag av hva elevene svarte i undersøkelsene.

Elevene trives på skolen. Elevene ønsker å arbeide med mennesker for å hjelpe dem i framtiden. De ønsker å jobbe med barn, unge, eldre eller gå videre på en høyere utdanning, men velger yrkesrettet opplæring hos oss i håp om at det skal inneholde noe mindre teori enn vanlig allmennfag ville gjort. Motivasjonen til elevene varierer, og at dette med motivasjon går i perioder.

Elevene får ikke være med og lage arbeidsplaner, men opplever likevel lærere som oppmuntrende på at elevene skal få være med å være med å bestemme. De fleste elevene er kjent med hvilke arbeidsformer de lærer best av. Elevene har grei oversikt over hva de skal lære. Elevene opplever seg stort sett selvstendige i skolearbeidet.

Elevene arbeider med kompetansemålene, men lærer presenterer dem først og elevene jobber med dem gjennom å løse mappeoppgavene . Elevene får ikke være med og lage mappeoppgaver. Elevene oppfatter at kompetansemålene inneholder en del vanskelig ord, og at det er lærer som forklarer elevene hva de betyr.

Vurderingsarbeidet er vi forholdsvis flinke på og elevene opplever at de er bidragsytere her, men elevene vurderer ikke seg selv og sitt arbeid ofte. Elevene er noe med i vurderingsarbeidet ved at de vurderer seg selv og sine medelever.

Elevene opplever at opplæringen er tilpasset deres nivå. Elevene vet hva lærer forventer av dem faglig, men når det gjelder forventninger til dem sosialt, er elevene noe mere usikre, halvparten av informantene svarte at de viste hva som forventes av dem. Elevene ser teori og praksis sammen, og mappeoppgavene opplever de som knyttet til praksisen deres. Elevene får være med noen ganger å bestemme innleveringsfrister på oppgaver, elevene er ikke med å planlegge opplæringen.

De synes det er forholdsvis varierte arbeidsformer på skolen, men elevene blir ikke alltid hørt om de kommer med forslag til arbeidsformer. Nesten alle opplever å få utvikle egne talenter og evner på skolen, men skolearbeidet gir ikke alle elevene selvtillit.

Når det gjelder praksisutplasseringen er elevene stort sett fornøyde. Enkelte ønsker noe mer praksis og elevene ønsker å være med på å bestemme både praksissted og praksisplass, og dette får de være med på til en viss grad. Mange elever ønsker teoriopplæring før de går ut i praksis. Elevene opplever ikke å få spesiell veiledning omkring det yrket de ønsker, men ser nytten av det de lærer i teori for senere å bruke dette i praksis

Elevene ønsker å få være mer med på å bestemme. Lærere må høre mer på elevene, og de må samarbeide mer. Elevene ønsker selv å bli hørt mer på og de ønsker mer praksis og de vil være med på å lage mappeoppgaver. Elevene mener det er viktig å få være med og bestemme på skolen, for da er de mer forberedt til yrkeslivet og kan tørre si sin mening i framtiden og mener et dette kan gi dem bedre selvtillit.

7 HVORDAN OPPLEVER ELEVENE MEDVIRKNING I VIDEREGÅENDE OPPLÆRING PÅ HSVG1?

Mitt prosjekt handler om elevmedvirkning i videregående skole. Jeg har gjort undersøkelser for å finne ut om elevene opplever medvirkning i den daglige læringsarbeidet. Jeg har gjennomført to undersøkelser, en spørreundersøkelse på 45 elever og et intervju på 7 elever. Begge undersøkelsene er gjort på HSVG1. Jeg spurte om dette fordi jeg opplever det som en viktig del av elevenes opplæring til framtidige yrkesutøvere. Jeg er også veldig opptatt av dette gjennom min praksiserfaring som lærer i mange år, og

særlig etter innføringen av kunnskapsløftet og de nye grunnlagsdokumentene som inneholder elevmedvirkning på ulike områder og ikke minst de nye kompetansemålene.

Problemstillingen min er: **Hvordan opplever elevene medvirkning i videregående opplæring på HSvg1?** Videre er det tre forskningsspørsmål jeg ønsker svar på gjennom undersøkelsene mine: Opplever elevene at de får være med å planlegge, gjennomføre og vurdere læringsarbeidet de gjør? Hvordan synes elevene at vi lærere kan legge til rette for mer elevmedvirkning i det daglige læringsarbeidet? Hvorfor er medbestemmelse i læringsarbeidet så viktig for allmenndannelsen til framtidige yrkesutøvere i utvikling av yrkeskunnskap?

Jeg vil i dette kapitlet svare på problemstillingen min. Jeg velger først å svare på forskningsspørsmålene. Tilslutt vil jeg svare på problemstillingen min; om elevene opplever medvirkning i videregående opplæring?

7.1 Opplever elevene at de får være med å planlegge, gjennomføre og vurdere?

Når det gjelder **planleggingen** av undervisningen opplever elevene ikke å få medvirke til denne. Det er det lærerne som gjør. Elevene er ikke med i utviklingen av mappeoppgaver, og er heller ikke med å legger planer. En elev svarte at; *..noen ganger velge, ikke alltid rett på oppgaver, ellers får vi ikke være noe særlig med å bestemme*. En annen elev svarte at; *.. tror vi ikke gjør det*. Av de 45 elevene som var med i spørreundersøkelsen var det 12 elever som svarte ja på at de får være med å lage arbeidsplaner.

Når det gjelder **gjennomføringen** av elevenes opplæring opplever mange elever å bli oppmuntret til å være med å bestemme og elevene vet hva slags arbeidsform de lærer best av. Likevel opplever ikke elevene å bli hørt på av lærere. Mange elever vet hva de skal lære på HSvg1, men kompetansemålene er ikke alltid forståelige for dem fordi de inneholder mange vanskelige ord. Når det gjelder elevenes utplasseringen i praksis opplever elevene ikke alltid å få ønsket utplasseringssted, men de får velge praksis innenfor ønsket yrke. De fleste elevene opplever likevel opplæringen er tilpasset deres nivå. Og mange elever mener det er varierte arbeidsformer. Elevene opplever ikke å få spesiell veiledning i forhold til yrkesvalget sitt, men om de spør etter dette, får de det. En elev svarte at; *.. har ikke fått noen spesiell veiledning, men vi har jo gått gjennom det, men ikke noe spesifikt*. En annen elev svarte at; *.. nei ikke noe spesiell veiledning*. En annen elev svarte at; *..jeg spør lærere som jobber med barn og ungdom her på skolen*.

Når det gjelder **vurderingsarbeidet** sier elevene at de får være med å vurderer seg selv og sine og medelevers arbeid, men dette skjer ikke så ofte. En elev svarte at; *Vi vurderer hverandre ved framføring*. En annen elev svarte at; *..vi får være med på å planlegge frist for innleveringer av oppgaver*. En annen elev svarte at; *..si min mening, også er jeg med å vurderer meg selv da*.

Forsknings spørsmålet mitt om elevene får være med å planlegge, gjennomføre og vurdere læringsarbeidet de gjør, tolker jeg at det er vurderingsarbeidet elevene for medvirke mest til av disse. Det synes jeg er bra og dette må vi bygge videre på. Dette kan tolkes som at elevene er fornøyde med måten opplæringen er tilpasset dem i dag, men det er klart at vi må utvikle arbeidet omkring dette videre.

Jeg mener elevene bør være med å lage planer om de skal oppleve de som meningsfulle og for at elevene skal får oversikt. Vi må veilede elevene gjennom dette arbeidet og gi dem mer ansvar innen for klare rammer. Jeg mener videre at elevene må være med i utformingen av mappeoppgavene for å få bedre innsikt og forståelse for hele opplæringen og da ikke minst vurderingsarbeidet. Det er synd elevene ikke blir hørt av lærer når de vet hvordan de lærer best, de ønsker også å få være med å bestemme.

I grunnlagsdokumentene står det at elevene skal kunne delta i planleggingen, gjennomføringen og vurderingen av opplæringen innenfor rammen av lov og forskrift herunder læreplanverket. Stenhouse mener, læreplaner bør anses som en prosess, som lærer må utvikle i felleskap med elevene. Illeris støtter også dette med at planer og mål må elevene få medinnflytelse og medansvar for sammen med lærer. Han mener videre at elevene kan lære mye av selve vurderingsprosessen og om elevene er med på å forstå læreprosessen kan gi elevene bedre utvikling og samhandling med lærer og dermed økt elevdeltagelse. Dette er helt i tråd med målet mitt med dette prosjektet.

7.2 Hvordan synes elevene at vi lærere kan legge til rette for mer medvirkning?

Jeg ønsker å bruke det elevene svarte i begge undersøkelsene videre i mitt arbeid i forbindelse prosjektets overføringsverdi. Når det gjelder forskningsspørsmålet mitt om hvordan vi skal legge til rette for mer elevmedvirkning svarer en elev at; *..lærere oppmuntrer elevene til å være med på å bestemme, men elevene blir ikke alltid hørt*. En annen elev svarte at; *.. hør mer på oss om hvordan vi lærer best, og regulere arbeidsmåter etter det*. En annen elev svarte at; *.. spørre oss om hvordan vi vil jobbe og ta hensyn til hvordan man kan utvikle dette i praksis*. En annen elev svarte at; *.. elevene kan være med*

på lage oppgavene mye mer motiverende også. En annen elev svarte at; ..ha varierte oppgaver og forelesninger for å gjøre skolearbeidet mer spennende, elevene kan komme med forslag .En annen elev svarte at ;..isteden for å si at vi skal være med å bestemme – gjør det!. En annen elev svarte at; .. bruke klassens time, dette med logg, hva er bra/dårlig og kunne vært annerledes? En annen elev svarte at; ..mappeoppgavene, for da ville de ikke bli så vanskelige. Vi ville ikke bruke så vanskelige ord. En annen elev svarte at; ..de timene som det ikke er noe spesielt opplegg, så kan elevene bestemme selv. En annen elev svarte at:.. lærer bestemmer oppgavene vi kunne få bestemme grupper.

Jeg opplever at elevene har gode forslag til medvirkning her og dette kan jeg ta med meg videre. Dette er forhold som krever samarbeid mellom lærere og elever og dette kan vi få til. Jeg tolker ut fra svarene at elevene gjerne vil være med å medvirke til opplæringen, bare vi lærere gir dem anledning til det.

7.3 Hvorfor er medbestemmelse i læringsarbeidet så viktig for framtidige yrkesutøvere i utvikling av yrkeskunnskap?

Det siste forskningsspørsmålet mitt var om; Hvorfor er medbestemmelse i læringsarbeidet så viktig for allmenndannelsen til framtidige yrkesutøvere i utvikling av yrkeskunnskap? Elevene svarte bestemt oppmuntrende her om at dette må vi gjøre. Det er viktig å kunne si sin mening på skolen mente elevene. En elev svarte at ..*da blir du tøffere i arbeidslivet og kan stå for dine egne meninger der.* Elevene mente det å få fram meninger på skolen kan gi økt selvtillit. En elev svarte at; ..*det å få fram egne meninger/valg gir selvtillit.* En annen elev svarte at; ..*viktig å si hva en mener på skolen for da blir man vant til det videre i arbeidslivet.*

I forhold som gjelder utvikling av yrkeskunnskap opplever elevene det som viktig at de får teoriopplæring om ulike forhold, før de går ut i praksis. Enkelte ønsker noe mer praksis og elevene ønsker å være med på å bestemme både praksissted og praksisplass, og dette får de være med på til en viss grad. Mange elever ønsker teoriopplæring før de går ut i praksis, og det må vi ta hensyn til. Vi bør likevel prøve andre former som at elevene er ute i praksis og opplever forhold som de ønsker mer opplæring om. Altså en induktiv læring i stedet for deduktiv som elevene ønsker å bruke i forhold praksis.

Elevene opplever seg selvstendig i skolearbeidet, men det gir dem ikke selvtillit. Jeg mener elevene bør få kunnskaper og ferdigheter i ulike måter å lære på, slik at de blir i stand til å kjenne på egne talenter og ut fra dette kunne ta valg om ulike arbeidsmetoder de kan velge

å bruke i det daglige læringsarbeidet. Gjennom å ta valg, kan eleven oppmuntres til å utvikle kritisk tenkning og lære av egne erfaringer. Videre kan dette igjen føre til at elevene får positive erfaringer som kan føre til utvikling av elevenes selvtillit.

Det som står i grunnlagsdokumentene, er at opplæringen skal gi eleven mulighet for å utvikle selvtillit. Å medvirke til opplæringen kan bidra til dette, elevene sier det selv og dette mener jeg også og teorien sier noe om dette.

7.4 Hvordan opplever elevene medvirkning i videregående opplæring på HSvg1?

I følge tidligere forskning opplever ikke elevene ved skolen høy grad av elevmedvirkning se vedlegg 1 (brukerundersøkelsen fra utdanningsdirektoratet 2010-2011). Gjennom innsamlet data i dette prosjektet, styrkes denne teorien. Elevene ved vår skole opplever ikke høy grad av medvirkning i det daglige læringsarbeidet. Elevene er ikke med å legge planer og lage mappeoppgaver. Mange lærere oppmuntrer elevene til å komme med forslag til egne arbeidsmåter, men ikke alle elever opplever å bli hørt om de kommer med forslag, selv om elevene vet hvilke opplæringsformer de lærer best av. På dette spørsmålet i spørreundersøkelsen om de er kjent med hvilke arbeidsformer de lærer best av, svarte 38 elever av 45 spurte, ja på dette spørsmålet. I intervjuet spurte jeg elevene om; Hvilke arbeidsmetoder lærer du best av? En elev svarte at; *..at vi snakker sammen, ikke bare lese i boka, det er demotiverende også praksis og tavla.* En annen elev svarte at; *.. gruppearbeid og når to og to arbeider sammen.*

Felles for alle elevene i intervjuet, var at de hadde valgt utdanningsretning fordi de ønsker å arbeide med mennesker og hjelpe andre. I følge innsamlet data, opplever elevene høy grad av trivsel ved vår skolen og det er et godt utgangspunkt for å få til økt elevmedvirkning. Når det gjelder elevenes motivasjon for det daglige læringsarbeidet, så varierer den i følge undersøkelsene mine, men når det gjelder motivasjonen for utdanningsprogrammet tolker den som relativt høy hos elevene.

I følge innsamlet data opplever elevene opplæringen som relevant i forhold til yrket fordi de ser sammenheng mellom teori og praksis. Dette opplever jeg som svært bra og det kan bekrefte at vi klarer å yrkesrelatere opplæringen, noe jeg videre forstår har vært et ønske ved innføringen av LK06. Når det gjelder kompetansemålene, og arbeidet med dem og likeså mappeoppgaver, opplever elevene å ha liten eller ingen innflytelse på dette arbeidet i forhold til utformingen av disse. Elevene opplever at det er vanskelige ord i kompetansemålene, men er fornøyde med mappeoppgavene fordi de kan skrives i prosess

og fordi elevene opplever dem som yrkesrelaterte. Elevene ser sammenhengen mellom oppgavene og yrkesinteressene og hadde mange eksempler på hvorfor de mente dette og jeg nevner noen av svarene her. En elev i intervjuet svarte at; *..ja det er en sammenheng, eksempler du ser de bruker i yrket.* En annen elev svarte at; *.. mange ting henger sammen kommunikasjon/helse/yrke vi lærer hva vi må gjøre.*

Når det gjelder kompetansemålene forstår ikke elevene alltid hva som står i dem og er avhengig av lærerens forklaring. Elevene mener det er mange vanskelig ord. En elev formulerte seg slik i intervjuet; *.. vi kan lage mappeoppgavene, for da ville de ikke bli så vanskelige, vi ville ikke bruke så vanskelige ord.* En annen elev svarte at; *..ikke alltid forståelig, vanskelige ord som det tar tid å forstå.*

Teorien sier blant annet at om de unge får være med og bestemme hva de skal lære, og hvilke aktivitetsformer de skal bruke for å lære, kan det virke motiverende. Illeris mener også at kvaliteten på det vi lærer ved å få være med og påvirke er bedre og mer holdbar og kan gi bedre anvendelsesmuligheter for framtiden (Illeris 2009). Dette styrker teorien min som jeg har opparbeidet meg gjennom mange år som lærer.

Illeris stiller seg videre kritisk til detaljerte mål i lærerplanen og mener at dette gir lite spillerom for elever og lærere og vil framheve læreplanens ulike funksjoner i forhold til individ og samfunn, og forholdet mellom individets behov og samfunnets behov. Illeris legger vekt på at læreplanen skal gi stort rom for demokrati og selvstendige beslutninger for lærere og elever, og ser læreplanen som en kritisk utviklingsprosess. Videre mener han at læreplanmål bør være generelle og gi stort handlingsrom. Fokuset bør være på ”å utvikle”, ”reflektere over”, og at målformuleringene bør gjenspeile et vidt kompetansebegrep.

Didaktikken til Stenhouse støtter et fokus på temaer og oppgaver som har mening for elevenes daglige liv, noe jeg her tolker som at oppgaver til elevene må være yrkesrelevante. Videre bør læreplanen anses som en prosess, som lærere må utvikle i fellesskap med elevene. Dette kan være forhold som – for eksempel hva elevene skal ta del i, erfare, utvikle, ha innsikt i, dette vil da bety ikke bare forhold som kan gi målbare resultater. Det motsatte er Tyler som mener at, teori er en oppskrift for praksis og at det er en kontroll over hva elevene skal lære og at elevene ikke behøver engasjere seg eller ta til motmæle.

Jeg ønsker å ta med dette arbeidet videre og sette elevenes gode refleksjoner ut i livet. Jeg ønsker å oppsummere oppgaven min slik; vi har kanskje fått til mening med opplæringen,

men ikke medvirkning, om vårt ønske er at elevene skal oppleve mening og medvirkning i den videregående opplæringen.

LITTERATURLISTE

Akershus fylkeskommune: Kvalitetsbeskrivelse

Dale E, og J. Wærness (2006) *Vurdering og læring i en elevaktiv skole*
Universitetsforlaget

Eggen A.(2009) *Forelesningsnotater*.
Høgskolen i Akershus.

Eklund, T(2007) *Yrkesdidaktikk for grunnutdanning i helse og sosialfag, Oslo,*
Gyldendal akademiske

Ellmin, R.(2000) ”*Mappemetodikk i skolen, som arbeidsmåte og læremåte*”
Kommuneforlaget.

Gran E.(2001) *Elevmedvirkning i vurdering, erfaringer fra undervisning med*
elevmedvirkning i videregående skole. Hovedoppgave i yrkespedagogikk,
Høgskolen i Akershus.

Halvorsen K.(2006) *Å forske på samfunnet,*
En innføring i samfunnsvitenskapelig metode.
J.W. Cappelens Forlag

Hickton E.(2008) *Vurdering - Utvikling av kjennetegn på kompetansemål på HSvg1*
Høgskolen i Akershus MAYP 003. Avdeling for yrkesfaglærerutdanning.

Hiim, H (2009) *Lærerens yrkeskunnskap og læreren som forsker*
En strategi for å forske i læreryrket.
Avhandling for doktorgraden.

Høgskolen i Akershus

Hiim, H og E. Hippe (2006) *Praksisveiledning i lærerutdanningen, Oslo.*

Gyldendal Akademiske

Hiim, H og E. Hippe (2001) *Undervisningsplanlegging for yrkeslærere, Oslo.*

Gyldendal Akademiske.

Hiim, H og E. Hippe (2001) *Å utdanne profesjonelle yrkesutøvere, Oslo*

Gyldendals forlag

Illeris K.(2009) *Læringsteorier 6 aktuelle forståelser*

Roskilde universitetsforlag

Illeris K.(2006)*Læring*

Roskilde universitetsforlag

Kvale S. (1997)*Det kvalitative forskningsintervju*

Ad Notam Gyldendal

Kvale S. (2008) *Det kvalitative forskningsintervju*

Ad Notam Gyldendal

Larsen, A.(2001) *En enklere metode veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode*

Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke

Lauvås P. og I. Havnes(2004) *Mappevurdering – av og for læring –*

Gyldendal

Læreplanverket for kunnskapsløftet (2006) Oslo, Udanningsdirektoratet.

Myhre R.(1996) *Grunnlinjer i pedagogisk historie*

Gyldendal

Nymark S.(2005) *Mappevurdering. En helhetlig vurdering av eleven på yrkesfaglig studieretning? Et utviklingsprosjekt gjennomført på grunnkurs helse og sosialfag. avd. for lærerutdanning.* Hovedoppgave i yrkespedagogikk. Høgskolen i Akershus

Ogden T.(2001) *Sosial kompetanse og problematferd i skolen.*

Kompetanseutvikling og problemløsende arbeid i skolen

Gyldendal

Taube K.(2000)

Mappevurdering, undervisningsstrategi og vurderingsredskap.

Aschehoug.

Stortingsmelding nr. 30, kultur for læring

Forskning og utdanningsdepartementet.(2003-2004)

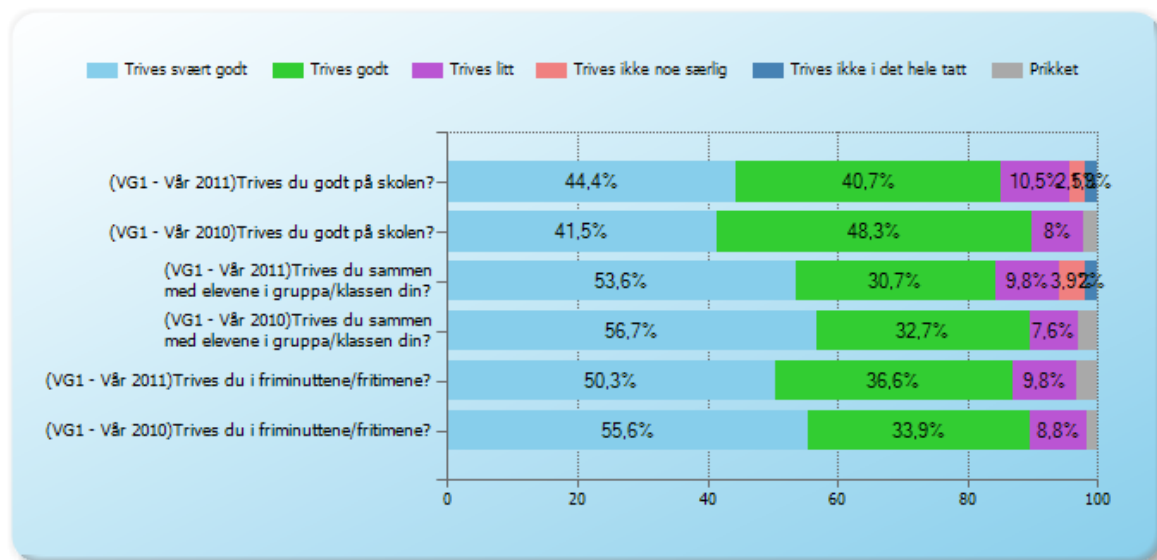
Udanningsdirektoratet 2006

Nettsteder:

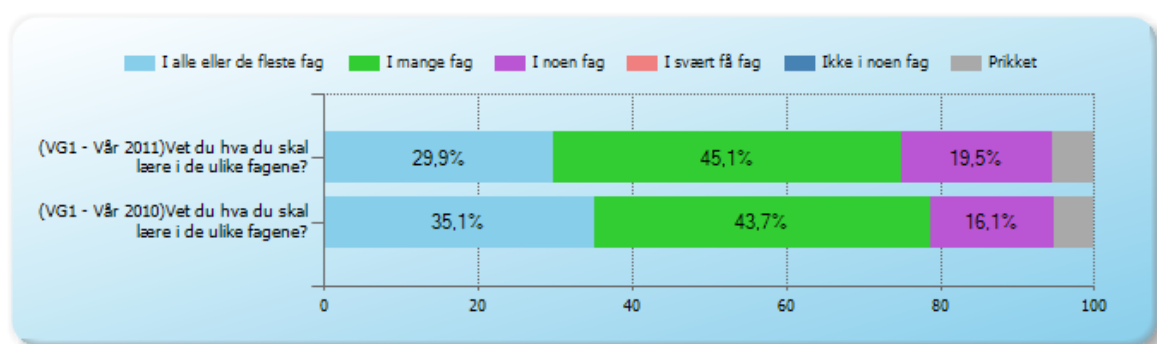
www.utdanningsetaten.oslo.kommune.no www.udir.no

Vedlegg: 1 Elevundersøkelse fra Udanningsdirektoratet

Trivsel

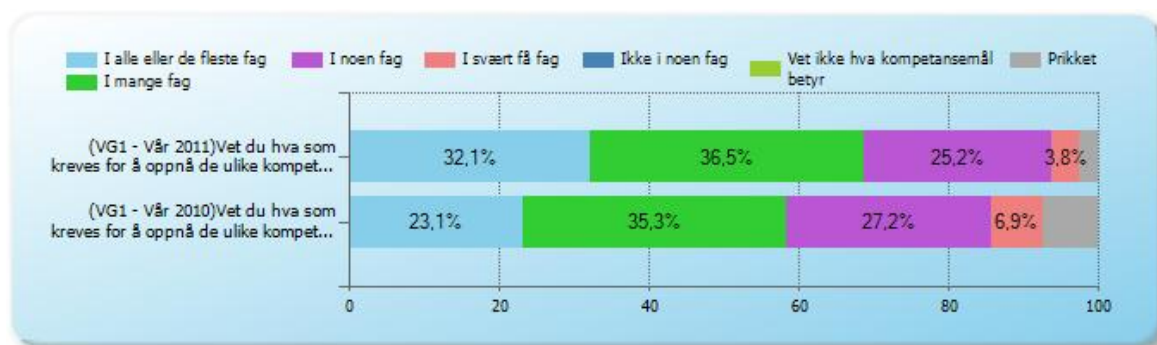
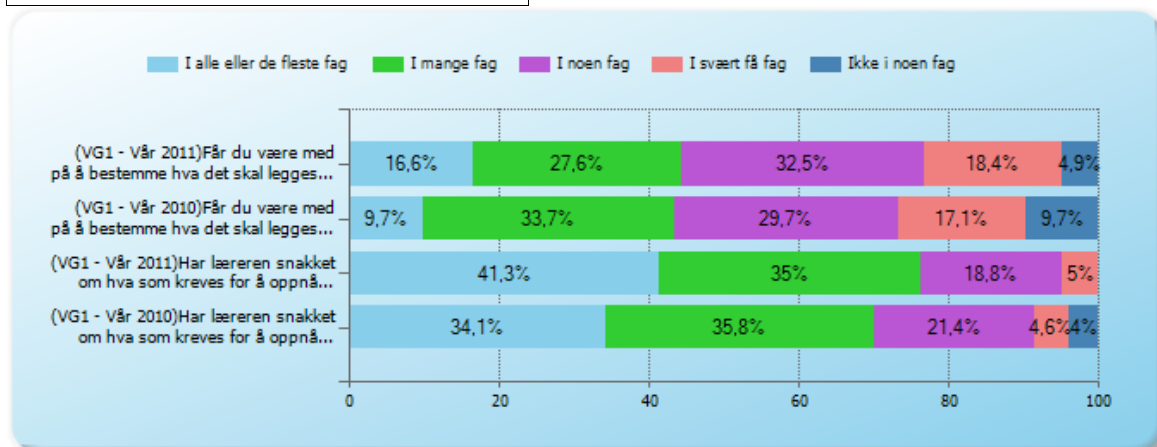

Læring

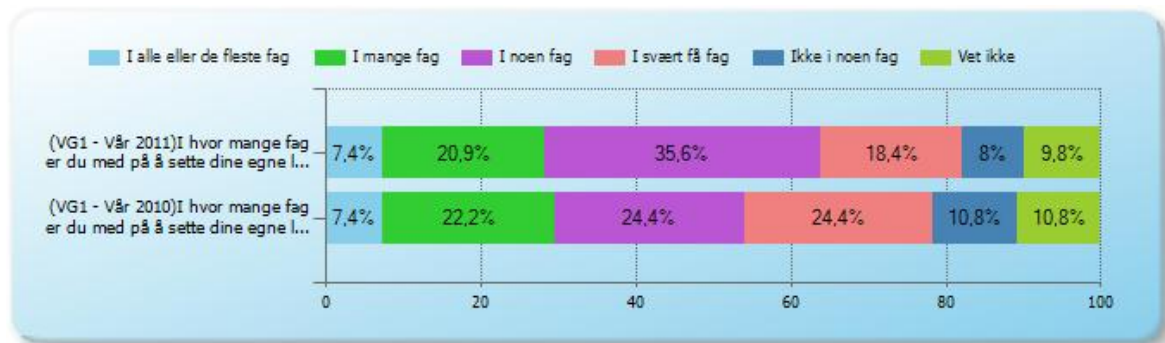

Vurdering og veiledning

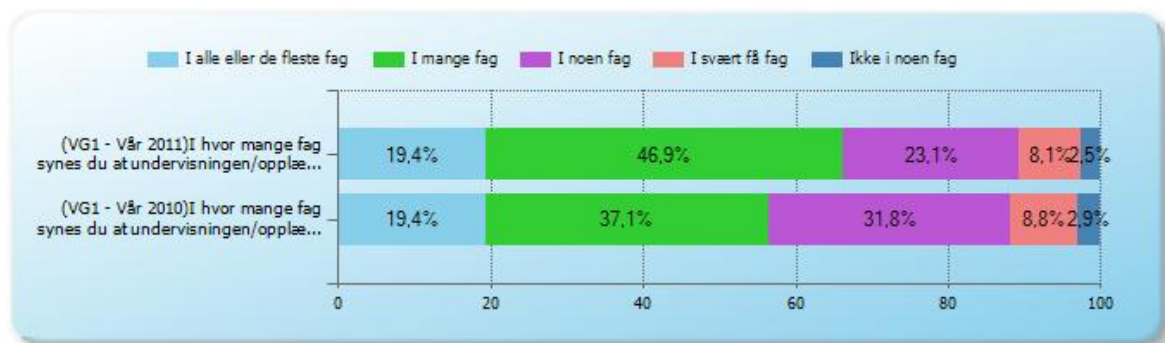
Får du være med på å bestemme hva det skal legges vekt på når arbeidet ditt skal vurderes? VG1 - Vår 2011 VG1 - Vår 2010
Har læreren snakket om hva som kreves for å oppnå de ulike karakterene? VG1 - Vår 2011 VG1 - Vår 2010

I hvor mange fag er du med på å sette dine egne læringsmål?
 VG1 - Vår 2011
 VG1 - Vår 2010

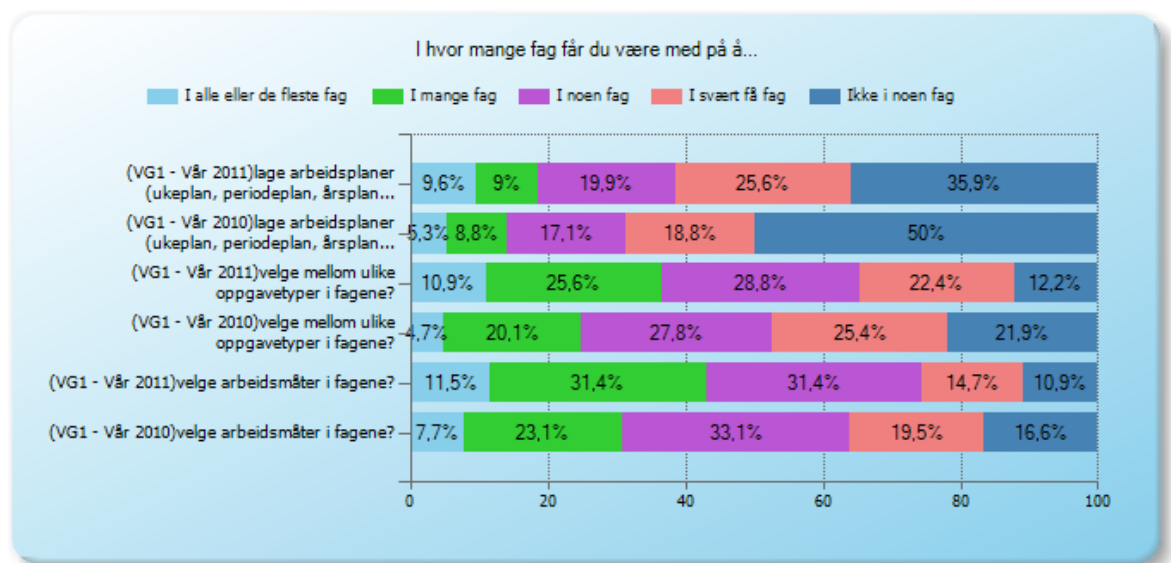

I hvor mange fag synes du at undervisningen/opplæringen er tilpasset ditt nivå?
 VG1 - Vår 2011
 VG1 - Vår 2010

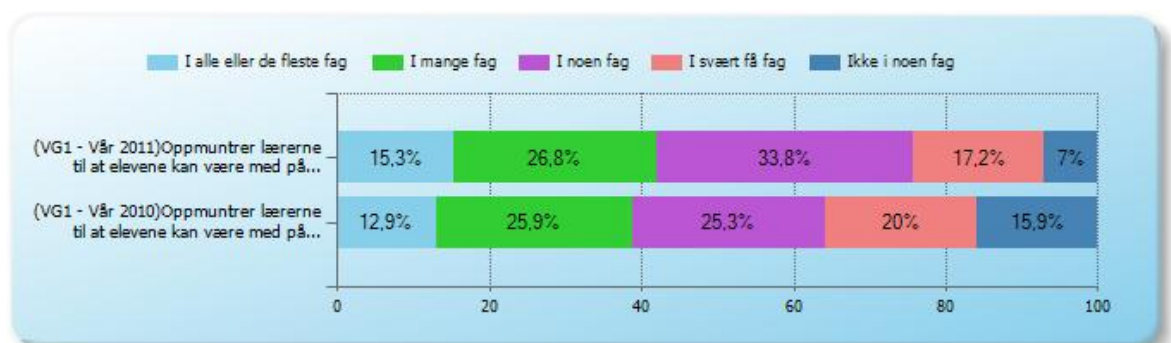

Elevmedvirkning

I hvor mange fag får du være med på å...
lage arbeidsplaner (ukeplan, periodeplan, årsplan) i fagene? VG1 - Vår 2011 VG1 - Vår 2010
velge mellom ulike oppgavetyper i fagene? VG1 - Vår 2011 VG1 - Vår 2010
velge arbeidsmåter i fagene? VG1 - Vår 2011 VG1 - Vår 2010

Oppmuntrer lærerne til at elevene kan være med på å bestemme hvordan dere skal arbeide med fagene?
VG1 - Vår 2011
VG1 - Vår 2010

Hører skolen på elevenes forslag?

VG1 - Vår 2011

VG1 - Vår 2010

Vedlegg: 2 Spørreundersøkelse til elever ved Strømmen videregående skole på HSvg1.

Sett **ett** kryss i boksene nedenfor:

3. HVILKET KJØNN ER DU?			
GUTT	☐	JENTE	☐

4. HVILKET KLASSETRINN GÅR DU?			
VG1	☐	VG2	☐

Spørsmålene skal besvares med enten ja eller nei eller vet ikke. Sett kryss i boksen

10. FÅR DU VÆRE MED Å LAGE ARBEIDSPLANER?					
JA	☐	NEI	☐	VET IKKE	☐

11. OPPMUNTRER LÆRER DEG TIL Å VÆRE MED PÅ Å BESTEMME HVORDAN DU SKAL ARBEIDE MED FAGET?					
JA	☐	NEI	☐	VET IKKE	☐

12. FÅR DU VÆRE MED Å VURDERE DEG SELV OG MEDELEVER?					
JA	☐	NEI	☐	VET IKKE	☐

13. SYNES DU OPPLÆRINGEN ER TILPASSET DITT NIVÅ?					
JA	☐	NEI	☐	VET IKKE	☐

14. VET DU HVA LÆRER FORVENTER AV DEG FAGLIG?				
JA		NEI		VET IKKE

15. VEILEDERE LÆRER DEG SLIK AT DU VET HVA SOM FORVENTES AV DEG SOSIALT?				
JA		NEI		VET IKKE

16. VURDERER DU DEG SELV OG DITT ARBEID OFTE?				
JA		NEI		VET IKKE

17. ER DU KJENT MED HVILKE ARBEIDSFORMER/MÅTER DU LÆRER BEST AV?				
JA		NEI		VET IKKE

18. VET DU HVA DU SKAL LÆRE?				
JA		NEI		VET IKKE

10. ER DU MOTIVERT FOR SKOLEARBEIDET?				
JA		NEI		VET IKKE

17. TRIVES DU PÅ SKOLEN?				
JA		NEI		VET IKKE

18. OPPLEVER DU DEG SELV SOM SELVSTENDIG I SKOLEARBEIDET?				
JA		NEI		VET IKKE

19. ER DET VARIERTE ARBEIDSFORMER I SKOLEARBEIDET?				
JA		NEI		VET IKKE

20. OPPLEVER DU Å BLI HØRT AV LÆRER OM DU KOMMER MED FORSLAG TIL EGNE ARBEIDSMÅTER?				
JA		NEI		VET IKKE

21. FÅR DU UTVIKLET DINE EVNER OG TALENTER PÅ SKOLEN?				
JA		NEI		VET IKKE

22. GIR DET Å ARBEIDE MED SKOLEARBEIDET DEG SELVTILLIT?				
JA		NEI		VET IKKE

Hvordan kan vi lærere legge til rette for mer elevmedvirkning på skolen?

.....

.....

Vedlegg: 3 intervjuguide for elevene på programfaget helse og sosial vgs1.

Spørsmål 1. Forventninger til utdanningen.

- A) Hvorfor søkte du dette utdanningsprogrammet?
- B) Hva er det du ønsker deg av denne utdanningen?

Spørsmål 2. læringsmiljøet.

- A) Trives du på skolen?
- B) Er du motivert for skolearbeidet?

Spørsmål 3. Yrkesvalg

- A) Når bestemte du deg for yrket du ønsker å arbeide med i framtiden?
- B) Hvordan får du veiledning i forhold til yrkesplanene dine?
- C) På hvilken måte opplever du opplæringen som relevant i forhold til yrkesvalget ditt?

Spørsmål 4. Kompetansemålene.

- A) Hvordan opplever du at det blir arbeidet med kompetansemålene?
- B) På hvilken måte blir du som elev trukket inn i dette arbeidet?
- C) Vet du hva du skal lære, forstår du det som står i kompetansemålene?

Spørsmål 5. Elevens opplevelse av den teoretiske undervisningen?

- A) Hva synes du om oppgavene som gis i forbindelse med mapper?
- B) På hvilken måte er du med på utformingen av disse oppgavene?
- C) Hvordan opplever du at disse oppgavene har sammenheng med yrkes interesser eller yrkesvalget ditt?
- D) Hvilke arbeidsmetoder lærer du best av?
- E) Beskriv på hvilken måte du får være med å planlegge, gjennomføre og vurdere det daglige læringsarbeidet.

Spørsmål 6. Elevens opplevelse av praksisperioden?

- A) På hvilken måte får du medvirke i forhold til å ønske utplasseringssted?
- B) Er det noe du skulle ønske var annerledes i forhold til praksisperiodens innhold?

Spørsmål 7. Elevens opplevelse av forhold mellom teori og praksis?

- A) På hvilken måte opplever du at det er sammenheng mellom teori og praksis? Kom gjerne med eksempler på hvordan du ser det er en sammenheng her.
- C) Er det noe du ønsker skulle vært annerledes i forhold til teori og praksis på utdanningsprogrammet helse og sosial?

Spørsmål 8. På hvilken måte mener du elevene kan medvirke i det daglige læringsarbeidet?

- A) På hvilke områder i skolearbeidet kan dere være med å bestemme, mener du?
- B) Hva kan være en hemmer eller en fremmer for mer elevmedvirkning i det daglige læringsarbeidet?
- C) På hvilken måte kan dette med å være med å bestemme på skolen påvirke deg som framtidig yrkesutøver?

Vedlegg: 4 Rektor godkjenning for spørreundersøkelser.

Strømmen videregående skole 26/5- 10

Jeg gir samtykke til at spørreskjema om elevmedvirkning deles ut til elever på helse og sosial ved Strømmen videregående skole.

Rektor.....

Til rektor ved Strømmen videregående skole.

Jeg arbeider med en masteroppgave, i forhold til temaet elevmedvirkning, på høghskolen i Akershus. Jeg søker med dette om tillatelse for å utføre et intervju på elever HSvg1 om følgende spørsmål;

Spørreskjema for elevene på programfaget helse og sosial på Strømmen vgs.

Spørsmål 1. Forventninger til utdanningen.

- A) Hvorfor søkte du dette utdanningsprogrammet?
- B) Hva er det du ønsker deg av denne utdanningen?

Spørsmål 2. Læringsmiljøet.

- A) Trives du på skolen?
- B) Er du motivert for skolearbeidet?

Spørsmål 3. Yrkesvalg

- A) Når bestemte du deg for yrket du ønsker å arbeide med i framtiden?
- B) Hvordan får du veiledning i forhold til yrkesplanene dine?
- C) På hvilken måte opplever du opplæringen som relevant i forhold til yrkesvalget ditt?

Spørsmål 4. Kompetansemålene.

- A) Hvordan opplever du at det blir arbeidet med kompetansemålene?
- B) På hvilken måte blir du som elev trukket inn i dette arbeidet?
- C) Vet du hva du skal lære, forstår du det som står i kompetansemålene?

Spørsmål 5. Elevens opplevelse av den teoretiske undervisningen?

- A) Hva synes du om oppgavene som gis i forbindelse med mapper?
- B) På hvilken måte er du med på utformingen av disse oppgavene?

- C) Hvordan opplever du at disse oppgavene har sammenheng med yrkes interesser eller yrkesvalget ditt?
- D) Hvilke arbeidsmetoder lærer du best av?
- E) Beskriv på hvilken måte du får være med å planlegge, gjennomføre og vurdere det daglige læringsarbeidet.

Spørsmål 6. Elevens opplevelse av praksisperioden?

- A) På hvilken måte får du medvirke i forhold til å ønske utplasseringssted?
- B) Er det noe du skulle ønske var annerledes i forhold til praksisperiodens innhold?

Spørsmål 7. Elevens opplevelse av forhold mellom teori og praksis?

- A) På hvilken måte opplever du at det er sammenheng mellom teori og praksis? Kom gjerne med eksempler på hvordan du ser det er en sammenheng her.
- C) Er det noe du ønsker skulle vært annerledes i forhold til teori og praksis på utdanningsprogrammet helse og sosial?

Spørsmål 8. På hvilken måte mener du elevene kan medvirke i det daglige læringsarbeidet?

- A) På hvilke områder i skolearbeidet kan dere være med å bestemme, mener du?
- B) Hva kan være en hemmer eller en fremmer for mer elevmedvirkning i det daglige læringsarbeidet?
- C) På hvilken måte kan dette med å være med å bestemme på skolen påvirke deg som framtidig yrkesutøver?

Strømmen vgs. 06.12.11.

.....
